

ORVOSKARI, HIRMONDÓ

Pécs, 2002 május

TARTALOM

Dékáni vezetői értekezletek

A Kari Tanács és a Tanári Testület ülése

OEK vezetői értekezletek

A Kari Sportbizottság ülése

A bélyegzőkkel kapcsolatos szabályzatról

A kreditrendszerrel – 3.

(Csernus Valér)

Elfogadott ETT pályázatok

A sürgősségi betegellátási gyakorlat technikai feltételeinek javítása

(Bíró Gábor)

Ápolók Nemzetközi Napja – Árpád-házi

Szent Erzsébet oklevelek átadása

(Lévárt Bernadett)

Kiss Tibor professzor 80 éves

Beszámolók kongresszusokról, rendezvényekről

Gyógyszer-mellékhatások, avagy a jövő útja (Molnár Béla)

A pécsi egyetem nagy professzorai (előadássorozat): Losonczy István a szubjektív emlékezés tükrében

(Losonczy Hajna)

Grastyán Endre emléktábla avatás és megemlékező előadások

(István Lajos, Vereczkei Lajos)

Nyílt levélváltások egy szimpózium kapcsán

(Pécsi Honvédkórház Balesetsebészeti Osztály,
Nyárády József, ScanMedic Kft. ügyvezetője)

Búcsúzunk dr. Baumann Jánostól

Intézeti, klinikai hírek

Tudományos közlemények

Sajtszemle

Címlap: Tavaszutó

(Alexay Zoltán, Barthó Loránd)

Dékáni vezetői értekezletek

2002. május 2.

A dékáni vezetés átnézte a Pro Facultate Medicinae kintintetésre javasoltak névsorát (13 bronz és 6 ezüst fokozatra érkezett javaslat), valamint döntött arról, hogy idén arany fokozatra dr. Czopf József professzort javasolja.

Megtárgyalta dr. Dévay Attila (Gyógyszer-technológiai Tanszék és Rébék Nagy Gábor (Egészségügyi Nyelvi és Kommunikációs Intézet) docensi pályázatát.

Tárgyalta a Gyógyszerhatástani Intézet létrehozásának kérdését, a Hallgatói Önkormányzat szabályzatának módosítását, valamint a kreditrendszerű képzés bevezetését.

Vastag László HÖK szervezési és tájékoztatósi titkár levélben kérte a HÖK kezelésében lévő Oktatási Centrum részére szoftver vásárlását kb. 200 000 Ft értékben. A vezetés a közvetlen tájékoztatást követően, lehetőségei szerint támogatja a beszerzést.

A Szent Mór kollégiumba villanytűzhelyek és mikrohullámú sütők beszerzését tervezi a kollégium vezetése. Személyes megbeszélést követően dönt a dékáni vezetés a beruházás támogatásának mértékéről.

Rébay Tamás gazdasági vezető a Szent Mór Kollégiumba fűnyíró és számítógép beszerzését tartja szükségesnek. Az előzőekhez hasonlóan, nagyrészt a kollégium bevételi keretének terhére tartja lehetségesnek a beruházást a vezetés.

A PTE főtutkárnak levele a 2001 nyarán lefolytatott ellenőrzésről, az oktatói feladatok meghatározásáról, illetve a túlmunka elrendeléséről, a gazdálkodásról, az angol nyelvű képzésről és az ÁOK hiányának

csökkentéséről, illetve az ennek megszüntetésére kidolgozott konszolidációs programról szól. Mivel ennek határideje folyamatos, a megválasztott új dékáni vezetéssel egyeztetve kell végrehajtani a feladatokat.

A Széchenyi professzori ösztöndíjakkal kapcsolatos rektori levelet az alábbiak figyelembevételével fogalmazza meg a dékáni vezetés:

Egyetért a vezetés azzal, hogy központi ajánlás legyen a Széchenyi Professzori Ösztöndíjasok bérének emelése. A kompenzáció mértékének alapja a professzori alapszabály nagysága lehet. A karnak elvileg szándékában áll a kérdés megoldása, a különbség kifizetésének lehetőségeit a konszolidációs program keretében kell megkeresni.

Május 16.

A Honvédelmi Minisztérium részéről valószínűleg a hivatalba lépő kormány minisztere fogja aláírni a szerződést, így a Honvédkórház átadás-átvételének határideje nem tartható (július 1.). Ugyanakkor a Balesetsebészeti és Kézsebészeti Klinika dolgozói beadvánnyal fordultak a rektorhoz, a dékánhoz és a centrum elnökéhez, felsorolva azokat a hiányosságokat, melyek az átköltözést késleltethetik.

Rébay Tamás, a kollégium gazdasági vezetője a betöltetlen titkárnői állás pénzügyi fedezetét béremelésre kívánja fordítani. A dékáni vezetés a kar konszolidációs teendői és a létszámgazdálkodás áttekintését követően tér vissza a probléma megoldására.

Az egyetem főtutkára a munkahely- és létszámgazdálkodás területén felmerülő fel-

Felelős szerkesztő Róth Erzsébet, Barthó Loránd, Buzogány István

A Konszenzus-oldalak szerkesztő- és terjesztőbizottsága: Battyáni István, Bánhegyi György, Batai István, Benke József, Botz Lajos, Bódis József (Megyei Kórház), Czéh Gábor, Csala Béla, Csanaky György (Szombathely), Csernus Valér, Dávid Károly, Decsi Tamás, Ferenci József, Gács Ernő, Gracza Tünde, Horváth Zsolt, Juricskay István,

Kiss Tamás, Kövér Ferenc, Lázár Zsófia, Masszi György, Méhes Gábor, Molnár Béla, Nemes János, Pakodi Ferenc, Pál Tibor, Pethő Gábor, Rébék-Nagy Gábor, Sümei Balázs, Szabó György, Szeberényi József, Szekeres Júlia, Tóth Kálmán, Weninger Csaba.

Tördelőszerkesztő: Babarciné Stettner Lenke. A szerkesztőség címe: PTE Általános Orvostudományi Kar Sajtóirodája, 7624 Pécs, Szigeti út 12.

Tel.: 536-000/1214, 536-116. Fax: 536-115. E-mail: hirmondo@aok.pte.hu ■ HU ISSN 1586-1031

Elektronikus publikáció: Somoskeőy Szabolcs www.aok.pte.hu/hirmondo ■ HU ISSN 1586-1295

Nyomtatta a PTE ÁOK Nyomdája. Vezető: Ollmann Ágnes

adatokról intézett levelet a vezetéshez. Ennek kapcsán különböző szabályzatok kidolgozására, a törvényben meghatározott túlmunka felső határainak betartására, likviditással összefüggő feladatokra hívja fel a figyelmet. A kérdéskörre szintén a konszolidációs program megtárgyalásakor kell visszatérni.

■
Dr. Ángyán Lajos professzor levélben kérte a dékáni vezetés segítségét a betöréskor eltűnt két számítógép pótlásának megoldására. Dr. Ferenci József főigazgató-helyettes egyik lehetséges megoldásnak tartja a náluk felszabaduló két számítógép átadását a Mozgástani Intézetnek.

Róth Erzsébet

A 2002. évi Grastyán-díj kitüntetettjei

Idén 2002. május 22-én rendezték meg a Grastyán-alapítvány díjátadási ünnepségét. Az ünnepi köszöntést dr. Méhes Károly professzor, akadémikus, a tavalyi év kitüntetettje mondta.

A díjat dr. Lénárd László professzor, az MTA levelező tagja, az Élettani Intézet igazgatója és dr. Szépe György professzor, nyelvész kapta. Ösztöndíjban részesült Fekete Éva, az Élettani Intézet kutatója és a Pro Pannonia Kiadói Alapítvány.

GRATULÁLUNK!

Emlékeztető a Tanári Testület üléséről

2002. május 14.

1. Docensi pályázatok véleményezése.

Az anyag az intraneten hozzáférhető volt.

	Igen	Nem	Tart.
Dévay Attila (Gyógyszertechnológiai Intézet)	51	1	1
Rébék Nagy Gábor (Egészségügyi Nyelvi és Kommunikációs Intézet)	53	0	0

2. Intézetigazgatói pályázatok véleményezése.

Az anyag az intraneten szintén hozzáférhető volt.

	Igen	Nem	Tart.
Botz Lajos (Gyógyszerészeti Intézet)	53	0	0
Czirják László (Immunológiai és Reumatológiai Klinika)	51	0	1
Perjési Pál (Gyógyszerészi Kémia Intézet)	50	1	1

Lénárd László: A gyógyszerészképzés feltételei szépen alakulnának, de a Rókus utcai épület megszerzéséig az intézetek működése a valóságban még nem teljesen biztosított.

A új szabályzat alapján külön fut a professzori kinevezés és ezt követően külön megy az intézetigazgatói kinevezés.

Nincsenek országosan, a közlönyben megjelenő pályázatok, és ez problémát jelent. Ez nem helyes így, mert belterjesség felé vihet bennünket.

3. A kreditrendszerű tanterv és vizsgaszabályzat ismertetése

Fischer Emil: A kreditrendszerű oktatást szeptemberben mindenképpen el kell kezdeni. Az anyag előkészítése igen sok

munkát igényelt, igen sok egyeztető tárgyalás volt.

A vizsgaszabályzat változtatásait Csernus Valér ismertette.

A változtatások jelentős része stilisztikai jellegű volt. A lényegi módosítások három csoportra oszthatók.

- Információadás. Egy szabályzat nemcsak a szankciókat kell hogy tartalmazza, hanem a lehetőségeket és jogokat is. Az alapfogalmak elmagyarázása (pl. mit jelent a kredit) is megtörténik a szabályzatban.
- Oktatásszervezéssel kapcsolatos stratégiai változtatások. Ezek jelentős része tőlünk független (kormányrendelet, egyetemi vizsgaszabályzat). A döntési rendszer lényegesen változik. Az eddigi oktatási bizottság helyett két új bizottság fog szerepelni, a tanulmányi bizottság és a kreditbizottság. A tanulmányi bizottság összetétele megfelel az eddigi oktatási bizottság összetételének, tehát 50% hallgató tagja van. Döntési joga viszont a korábbinál jóval korlátozottabb, elsősorban az egyedi hallgatói kérvények, tandíjakkal, ösztöndíjakkal kapcsolatos kérdések elbírálása a feladata. A hosszú távú oktatásstratégiai döntések előkészítése a kreditbizottság feladata lesz (tantárgyak kialakítása, vizsgák, kreditpontok meghatározása stb.). A 12 tagú bizottság szinte kizárólag vezető oktatókból áll, egy hallgató tagja van.

A tantárgyak részletezése szerepel még a vizsgaszabályzatban. Kötelező, kötelezően és szabadon választható tárgyak lesznek a jövőben, 80-15-5% súllyal.

- Oktatástechnikai változtatások. A beiratkozás módja változik. Ha a minimális időt a hallgató túllépi, önköltségi térítést illetve tandíjat kell fizetnie. A számonkérés módja szintén változik. Az egyszerű tanulmányi átlag helyére pedig a kredittel súlyozott átlag lép.

Az ismertetést hosszas vita követte. Ebben többen kifejtették azon aggályukat, hogy a kreditrendszer bevezetése minőségromlással fog járni.

Szintén felmerült az is, hogy nemcsak a hallgatókkal szembeni követelményeket, hanem az oktatói gárdával szembeni kö-

vetelményeket is jobban tisztázni kellene.

A kreditrendszerű oktatással kapcsolatos kérdéseket *Nagy Lajos* ismertette.

Az anyag az intraneten elérhető volt. A reformot sikerült elindítani, ami igen érzékeny kompromisszumok eredménye. A korábbi óraszámokat nem lehetett tartani, mindenképpen óraszámot kellett csökkenteni. Jó néhány új tárgy bevezetésére is sor került. A struktúra még további fejlesztésre szorul. Tartalmi egyeztetéseket kell folytatni az egyetemek között is.

Mózsik Gyula: Nincs meghatározva az a kritériumrendszer, ami alapján a képzést végezzük. A gyakorlati képzés tovább sérült. Fontos a belgyógyászatban belül az egyes részterületek sorrendje az oktatásban. Ez a kreditrendszer bevezetése után kedvezőtlenül alakulhat. Igen sok tárgy van, ami nagyon nagy adminisztratív terhet jelent, hiszen igen sok könyvet, jegyzetet kell majd megírni.

Nagy Lajos: A képesítési követelményeket valóban át kell dolgozni, mert az 1996-os utolsó leírás már elavult. A kurrikulum tervezetben 60-70% a gyakorlatok aránya. Valóban sok tárgy

van, különösen a B kosárban. A tantárgyak egy része 1-2 év alatt le fog morzsolódní. A jegyzetek helyett inkább a handout hozzáférhetővé tétele az intraneten hoz megoldást.

Szabó Gyula: A fogorvosképzést alapjaiban el kell különíteni az általános orvosképzéstől. Különösen az alapozó modul összeállítás volt nehéz, több tárgyat át kellett tenni a kötelezően választható kosárba, mert fogászati alapozó tárgyakat is le kellett vinni az első modulba.

Szolcsányi János: Ami a gyógyszerészképzést illeti, jelenleg az első három év kreditrendszerű modulja van készen.

Lénárd László: Legalább a fő tárgyak esetén a kreditértéknek a különböző egyetemeken azonosnak kellene lennie.

Végezetül *Lénárd László* elnök bejelentette, hogy dékánná választása miatt július 1-től a tanári testület elnöki funkciójáról lemond. A tanári testület úgy döntött, hogy a nyári hónapokban az elnöki teendőket megbízottként a titkár lássa el. A testület új elnökének megválasztására pedig szeptember elején kerül majd sor.

Czirják László
titkár

AZ ORVOSTUDOMÁNYI KAR TANÁCSÁNAK ÜLÉSE

2002. május 15.

Dr. Fischer Emil dékán külön köszöntötte *Aracsi László* ezredes tanácsülésén. Megköszönte a tanács, a dékánhelyettesek: *dr. Nagy Lajos*, *dr. Szeberényi József*, *dr. Tóth Gyula* és a Dékáni Hivatal vezetőjének, *dr. Pintér Évának* a lelkiismeretes, szolgálatkés munkáját, valamint köszönetet mondott a Tanulmányi Osztály és a PhD iroda munkatársainak is az elmúlt három évben végzett együttműködésükért.

Dr. Fischer Emil dékán beszélt arról is, hogy miért nem pályázott egy újabb ciklusban a dékáni posztra. Elmondta: az orvoskar és a klinikai szféra anyagi szétválasztását, elkülönítését problémásnak látja, és a maga részéről nem lát a megoldásra felvállalható, tisztességes és az erkölcsi értékrendjével összeegyeztethető megoldást.

1. Pro Facultate Medicinae kitiüntetések véleményezése

Arany fokozatra a dékáni vezetés tesz javaslatot. Javasolt személy: *dr. Czopf József* egyetemi tanár.

Ezüst fokozatra felterjesztettek: *dr. Aradi Ferenc* (Központi Kutató Laboratórium), *dr. Kalmár Nagy Károly* (Sebészeti Klinika), *dr. Lengvári István* (Humán Anatómiai Intézet), *dr. Nemessányi Zoltán* (Központi Klinikai Radioizotóp Laboratórium), *dr. Sárdi Ferenc* (Kóréletani Intézet), *dr. Végh Mária* (Csaldorvostani Intézet).

Bronz fokozatra beérkezett javaslatok: *Bágyi Miklósné* (Gyermekklinika), *Bonyár Árpádné* (Urológiai Klinika), *Borsányi Lászlóné* (Fül-Orr-Gégeklinika), *Dolgos Béla* (Központi Elektronmikroszkópos Laboratórium), *Göncz Istvánné* (Balesetsebészeti és Kézsebészeti Klinika), *Hilyovszky Klára* (Humán Anatómiai Intézet), *Jermás Józsefné* (I. sz. Belgyógyászati Klinika), *Laborecz Ottóné* (Neurológiai Klinika), *Lendvai Lászlóné* (Neurológiai Klinika), *Martos Veronika* (Könyvtár), *Rezes Ferencné* (Élettani Intézet), *Székely Józsefné* (Urológiai Klinika), *Tárnai Ferencné* (Mikrobiológiai Intézet).

A kitiüntetések az Orvosnapokon kerülnek átadásra.

2. Docensi pályázatok véleményezése

Dr. Rébék Nagy Gábor

Egészségügyi Nyelvi és Kommunikációs Intézet

Oktatási Bizottság	12	0	1
Tudományos Bizottság	5	0	1
Tanári Testület	53	0	0
A Kar Tanácsa	73	1	2

Dr. Dévay Attila

Gyógyszertechnológiai Intézet

Oktatási Bizottság	12	0	1
Tudományos Bizottság	6	0	0
Tanári Testület	51	1	1
A Kar Tanácsa	74	1	1

3. Szervezeti egységvezetői pályázatok véleményezése

Dr. Botz Lajos

Gyógyszerészeti Intézet

Tanári Testület	53	0	0
A Kar Tanácsa	72	1	2

Dr. Czirják László

Immunológiai és Reumatológiai Klinika

Tanári Testület	51	0	1
A Kar Tanácsa	75	0	0

Dr. Perjési Pál

Gyógyszerészi-Kémiai Intézet

Tanári Testület	50	0	1
A Kar Tanácsa	70	3	2

4. Gyógyszerhatástani Intézet létrehozása

A gyógyszerészképzés egyik alaptantárgyát oktatja a jövőben a Gyógyszerhatástani Intézet. Kötelező tantárgy, záróvizsgája ötüdvévfolyamon van. Heti két óra előadás és heti két óra gyakorlatos órásszámmal folyik az oktatása három szemeszteren keresztül. A dékáni vezetés a Gyógyszerész Szak vezetőségével megtárgyalta a személyi kérdéseket, és a döntés értelmében az inté-

zet vezetésével *dr. Barthó Loránd* egyetemi tanárt bízta meg. Az intézetvezetői pályázat kiírására a későbbiekben kerül sor.

Az Orvostudományi Kar Tanácsa a kiegészítéssel együtt egyhangúlag elfogadta a Gyógyszerhatástani Intézet létrehozására tett előterjesztést.

5. Az Általános Orvostudományi Kar Tanácsa a Honvédkórház átvételével kapcsolatos teendőket beszélte meg.

6. A Családorvostani Intézet és Betegfelvételi Osztály névváltoztatási kérelme
Hosszas vita után a Kari Tanács a Családorvostani Intézet és III. sz. Belgyógyászati Klinika elnevezést fogadta el.

7. Javaslat Katona- és Katasztrófaorvostani Intézet kialakításával kapcsolatban

Dr. Aracsi László főigazgató az írásos anyaghoz szóbeli kiegészítést fűzött.

Az Orvostudományi Kar Tanácsa egyhangúlag elfogadta a Katona és Katasztrófaorvostani Intézet kialakításával kapcsolatban benyújtott előterjesztést és szóbeli kiegészítést.

8. A kreditrendszerre való áttérés

A struktúra kialakítása *dr. Nagy Lajos* oktatási dékánhelyettes vezetésével zajlott, a munkából jelentős részt vállalt *dr. Csernus Valér* professzor (leendő dékánhelyettes), valamint az Oktatási és a Kreditbizottság. (Az Általános Orvostudományi Kar, a Fogorvostudományi és a Gyógyszerészeti Szak kreditalapú, elfogadott tanterve a júniusi OH-ban – megjelenés július 10-e körül – mellékletként, vagy az újság részeként kerül közlésre).

Az Orvostudományi Kar Tanácsa 1 ellenszavazattal elfogad-

ta a kreditalapú oktatásra való áttéréssel kapcsolatos előterjesztést a kiegészítésekkel.

9. A Hallgatói Felvételi Szabályzat módosítása (előadó *dr. Lengvári István*)

A Felsőoktatási Törvény állandó módosításai, a PTE kidolgozott, a Szenátus által elfogadott felvételi szabályzata miatt van szükség a módosításokra. A jogszabály centralizáló jellegű, nem sok mozgásteret enged. (A szabályzat a www.aok.pte.hu/Intranet webcímén a Hírchívumban – Kari Tanácsülés 2002. május 10. – alatt olvasható.)

Az Orvostudományi Kar Tanácsa egyhangúlag elfogadta a Hallgatói Felvételi Szabályzat módosításaival kapcsolatos előterjesztést.

10. A 2002/2003. tanév időbeosztása (előterjesztő *dr. Nagy Lajos* oktatási dékánhelyettes)

Az Orvostudományi Kar Tanácsa egyhangúlag elfogadta a 2002/2003-as tanév időbeosztását.

11. Az ÁOK Habilitációs Tanács működésével kapcsolatos személyi ügyek

A Habilitációs Tanács működőképességét általános helyettesek biztosítják: *dr. Szeberényi József*, *dr. Székely Miklós*, *dr. Vereczkei Lajos*, *dr. Gőcze Péter*.

Az Orvostudományi Kar Tanácsa egyhangúlag elfogadta a Habilitációs Tanács állandó helyettes személyeire tett javaslatot.

(Buzogány)

A tanácsülés jegyzőkönyve a könyvtár olvasótermében mindenki számára hozzáférhető.

CENTRUM VEZETŐI ÉRTEKEZLET

2002. április 16.

Elosztásra került az eseti finanszírozási keret. A megbeszélés eredményeként az érintett intézetvezetők tájékoztatást fognak kapni (az Idegsebészeti, Radiológiai, Ortopédiai, I. sz. Belgyógyászati, Gyermeksebészeti, Bőrklínika és Traumatológiai Klinika igazgatói) figyelmeztetéssel a 2002-es évben rendelkezésre álló keretek időben történő leköltésére, a keretek felhasználására.

Krommer Károly professzor kérésére engedélyezte az elnökség egy gazdasági ügyintéző felvételét saját bevételi keretből történő finanszírozással.

Málovics Ilona főorvos asszony fertőtlenítésre és sterilizálásra egy állás létesítését kérte, amit a centrum elnöksége engedélyezett.

Az Onkoterápiás Intézetben a Linak hűtésével kapcsolatban (vízhűtés) folyamatosan havi többszáz ezer forint veszteség termelődik. Kilenccmillió forintos beruházással egy hűtő beszerzése indokolt, ami mintegy 1,5 év alatt behozná az árát. Ezzel kapcsolatban

Ferenci József gazdasági igazgató a közbeszerzésnek megfelelően intézkedett.

Dr. Farkas Beatrix professzor asszony egy Vasco Light VS készülék megvásárlására kért engedélyt. Az elnökség támogatta a professzor asszony kérését azzal, hogy egy szakmai gazdasági számításokon alapuló költségtervet készítsen.

2002. május 7.

Bellyei Árpád elnökhelyettes beszámolt *Pulay Gyula* államtitkár hétfői látogatásáról. Javasolta, hogy a klinikaigazgatók és a klinikai főnövények számára is megtörténjen a tájékoztató a klinikai kht. jogszabályi alakulásáról.

A centrum közös stratégia kidolgozására folytatódott a megbeszélés Szeged és Pécs között, amelyen *Kosztolányi György* elnök, *Bellyei Árpád* elnökhelyettes és *Ferenci József* gazdasági igazgató vettek részt.

A Továbbképző Központ hallgatóinak, ill. oktatóinak finanszírozásában életbe lépett új

szabályok miatt megbeszélést kell tartani a Továbbképző Központ vezetésének és a centrum illetékes elnökhelyettesének, illetőleg esetleg elnökének részvételével.

Dr. Ertl Tibor titkár által benyújtott, a „PTE Orvostudományi és Egészségtudományi Centrum központi gyakornoki rendszerbeviteli szabályzata” tervzetét *Bellyei Árpád* elnökhelyettes átnézte és megfelelőnek tartotta; a centrum elnöksége javasolta, hogy kerüljön a Centrum Tanács elé és a javaslat felkerülhet a honlapra.

2002. május 14.

Az ÁOK Tanácsa ülésére vonatkozó előterjesztéseket: a Családorvos- és Általános Belgyógyászati Klinikára valamint a Honvédorvos Katasztrófa Medicinális Tanszék-re támogatta a centrum elnöksége azzal, hogy akkor lép életbe a Kari Tanács határozata, ha a Honvédelmi Minisztérium részéről megtörténik a végső aláírás.

Dr. Kosztolányi György

Bélyegzők beszerzéséről, használatáról és selejtezéséről szóló szabályzat

A Szenátus 2002. március 28-án tartott ülésén elfogadta a bélyegzők beszerzéséről, használatáról és selejtezéséről szóló szabályzatot, amely egységesen kívánja rendezni az egyetemen a bélyegzők beszerzésének és használatának rendjét.

A szabályzat az egyetemen használt hivatalos bélyegzőkre (a Magyar Köztársaság címerével ellátott hivatalos bélyegző, egyetemi bélyegző; szervezetazonosító bélyegző, úgy mint a hivatali bélyegző használatára nem jogosult egységeknél a hivatalos iratokon aláírás hitelesítésére szolgáló körbélyegző és a szervezet azonosítására szolgáló szögletes fejbélyegző; szárazpecsét; viaszpecsét; névbélyegző) és annak használóira terjed ki; az ügyviteli bélyegzőkre az egyetem iratkezelési szabályzata tartalmaz rendelkezéseket; orvosi bélyegzőkre a szabályzat hatálya nem terjed ki.

A szabályzat 2. §-a tartalmazza a hivatalos körbélyegző és a fejbélyegző pontos formai és tartalmi leírását.

A 3. § a különféle hivatalos bélyegzők használatára jogosultak körét határozza meg.

A 4. § a bélyegzők beszerzéséről és nyilvántartásba vételéről szól. Eszerint az ügyviteli bélyegzők kivételével az egyetemen használt bélyegzőket az egyetem főtitkárán keresztül kell megrendelni, amelyről a paragrafusban felsorolt tartalmi elemek rögzítésével a főtitkár nyilvántartást vezet. Tartalmazza a használatbavétel idejét, és a beszerzés költsége a megrendelőhely keretét terheli.

Az 5. § tartalmazza a bélyegzők megrongálódása és elvesztése esetén szükséges teendőket, mely szerint az elvesztés tényét írásban haladéktalanul a főtitkárnak be kell jelenteni, aki intézkedik a nyilvántartás módosításáról, a bélyegző pótlásáról, valamint az Oktatási Közlönyben és a helyi napilapban történő letiltás, illetve változás közzétételéről.

A 6. § a bélyegzők használatáról ad tájékoztatást, mely szerint a bélyegző használója, őrzője a jogszerű használatért felelősséggel tartozik. Az egyetem hivatalos működésével összefüggésben keletkezett iratokon a bélyegző csak aláírással és az aláíró minőségének feltüntetésével együtt használható.

A 7. § a megrongálódott, használatra alkalmatlanná vált, a forgalomból kivont, valamint az elveszett, de időközben megkerült bélyegzők selejtezésének folyamatát szabályozza, mely szerint a fentiekben felsorolt bélyegzőket kíséreléssel a Rektori Hivatal Titkárságára kell beküldeni, ahol jegyzőkönyvet kell felvenni az érvénytelenítés tényéről, a paragrafusban felsorolt tartalmi elemek rögzítésével. Az iktatott érvénytelenítési jegyzőkönyv egy példányát a bélyegző őrzésével megbízott dolgozónak át kell adni.

A 8. § szerint a Rektori Hivatal Titkársága köteles a bélyegzőt bevágással érvényteleníteni és 2 évig a jegyzőkönyvvel együtt az irattárban tárolni és csak ezután lehet étetéssel megsemmisíteni.

A részletes szabályzat az egyetem honlapjáról (www.pte.hu/adminisztracio/szabalyzatok) tölthető le.

A bélyegzők iránti igényt ezentúl a Rektori Hivatal Titkárságára, *Déri Judit* titkárnőhöz (251-444/2413 mellék) kell eljuttatni.

Tájékoztató a Sportbizottság üléséről

A Sportbizottság május 16-án a Mozgástani Intézetben tartott ülésén az alábbi témakörökkel foglalkozott.

1. A bizottság meghallgatta a Medikus Kupáról szóló tájékoztatót.

Dr. Rugási Endre ismertette a pécsi csapat eredményeit. Első helyezést szerzett a női kézilabda és röplabda csapat, valamint a férfi kosárlabdázók. Második helyen végeztek a labdarúgók. Nagyon értékes a Medikus Kupa összetett versenyén 23 ponttal elért első hely, megelőzve a DOTE (21 pont), a SzOTE (19 pont) és a házigazda SOTE (14 pont) csapatait. A Sportbizottság gratulált az elért eredményekhez, s külön köszönetét fejezte ki a felkészítő tanároknak.

2. A Sportbizottság tájékoztatót hallgatott meg a Medikus Sportkör tisztújításáról.

Az előterjesztő, *dr. Nagy Balázs* ismertette az új vezetőség névsorát. Az új elnök *dr. Hartmann Géza* tudományos főmunkatárs, az ügyvezető elnök pedig *dr. Nagy Balázs* lett. A Sportbizottság gratulált az új vezetőségnek. Számos ötletet adott a Medikus Sportkör munkájához s ahhoz, hogy miként lehetne növelni a sportkör népszerűségét s a sportoló hallgatók létszámát.

3. A testnevelés oktatásával kapcsolatos feladatokat ismertette a Mozgástani Intézet igazgatója.

A kreditrendszerű tantervben az I. évfolyamon indul a testnevelés. A hallgatók szabadon választhatnak a Mozgástani Intézet által meghirdetett foglalkozások (sportágak) közül. A Mozgástani Intézetben megvizsgálják a testnevelésre jelentkező hallgatók erőnlétét. A Sportbizottság részletesen foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy milyen sporttevékenységgel váltható ki a testnevelésen való részvétel.

4. A Mozgástani Intézet által szervezett nyári sporttáborokat ismertette az intézet igazgatója.

Miután a gyermekek számára meghirdetett sporttanfolyam igen népszerű, s többségükben az ÁOK dolgozóinak a gyermekei vesznek részt, *Illés József* felajánlotta, hogy a szakszervezet is támogatja a tanfolyamot a szükséges sporteszközök beszerzésével.

Dr. Ángyán Lajos

egyetemi tanár
a Sportbizottság elnöke

A korábbi évekhez hasonlóan a Mozgástani Intézet az idén is kététes sporttanfolyamot szervez iskoláskorú gyermekek számára.

SPORTTANFOLYAM

Időpont: 2002. június 17-től 28-ig (szombat és vasárnap kivételével!) reggel 8 órától 12 óráig.

Eligazítás: 2002. június 17-én 8 órakor a tornacsarnokban. Sportágak: úszás, tenisz, labdarúgás.

Szükséges felszerelés: úszóruha, az életkornak megfelelő méretű teniszütő, tornacipő.

Részvételi díj: 4000 Ft.

Jelentkezés a Mozgástani Intézetben június 10-ig naponta 8-14 óra között személyesen, vagy telefonon (6040).

A kreditrendszerőről – 3.

A kreditrendszer néhány oktatás-szervezési alapelve

E lap hasábjain korábban két cikkben próbáltam összefoglalni a bevezetendő kreditrendszer gyakorlati tudnivalóit. Az azóta eltelt időben a kreditrendszer bevezetése terén számos lépés történt. Bizottsági munkák, a Tanári Testület és végül a Kari Tanács döntései alapján több, a kreditrendszer bevezetésével kapcsolatos kari szabály lépett életbe. A folyamat résztvevői elismerésre méltó kompromisszum-készségről tettek tanúbizonyságot azzal, hogy a kar működőképességének fenntartása érdekében több, általában gyakran alig elfogadhatónak érzett szabályt is jóváhagytak.

Az újonnan bevezetett szabályok egy része szerintem is további módosítást, „csiszolást” igényel ahhoz, hogy úgy érezzük, hogy egy logikus, célszerű, jól működő rendszerben dolgozunk. Ugyanakkor úgy érzem: számos olyan döntés is született, melyek a célnak megfelelnek, és az ellenérzést elsősorban az újtól való félelem szüli. Bízva abban, hogy alábbi gondolataimmal segíték javítani az oktatással kapcsolatos „közérzetet”, a bevezetendő kreditrendszer néhány kulcselemét szeretném itt összefoglalni, áttekinteni. A témák kiválasztásánál részben az elmúlt hónapok fontosabb vitatémái, részben az azóta megjelent, a bevezetendő kreditrendszer egyes elemeit pontosító kormányrendelet (77/2002 Korm. r.) segítettek. A alább tárgyalandó témákban nincs, vagy minimális választási lehetőségünk, döntési jogunk van. Ugyanakkor a háttér, az összefüggések ismertetése talán segít a folyamatok jobb megértésében és elfogadásában.

A. Általános alapelvek

1. A **kreditrendszer** legfontosabb alapelve a **hallgatói mobilitás** biztosítása – nem csak a tanulási rend, hanem az intézmények közötti mozgás tekintetében is. Emiatt valamennyi egyetemnek oktatását – az egyetemi oktatás szabadság biztosítása mellett – azonos alapelemek, alapelvek szerint kell megszerveznie, hogy a hallgatók értékelése összemérhető legyen.
2. A kreditrendszerben a hallgatókkal szemben támasztott követelmények mérésére a (becsült, szükséges) **hallgatói munka** mennyisége szolgál. Ennek egysége a **kredit**. Egy kredit egyenlő **30 óra** hallgatói munkával. Fontos

megérteni, hogy a kredit a *hallgatói*, és *nem az oktatói* munkát jellemzi. Így az **oktatás** mennyiségi mérésére, főleg az oktatás-finanszírozás alapjául **nem használható**.

3. Az oktatás egysége a félév. **Egy félév** a nemzetközi normák alapján átlagosan **30 kredit** (=900 munkaóra) munkára kötelez. Így pl. a 12 féléves graduális **orvosképzés 360** kreditnyi munkát igényel.
4. A foglalkozások **tantárgyak** szervezésében zajlanak. Egy tantárgy lehet kötelező, kötelezően választható (elektív) és szabadon választható (fakultatív). A kreditrendszerben a hallgatók számára az egyéni érdeklődés kielégítésére a tantárgy jellegéhez képest minél szabadabb választási lehetőséget kell biztosítani. Emiatt általában a kötelező tárgyak aránya a legtöbb (nem orvosi) szakon 40-60 %.
5. Az egyetemi oktatásban elsődlegesen a hallgatói **egyéni tanulás** elősegítésére kell törekedni. A költséges *foglalkozások* elsősorban az *egyéni tanulást segítik*. Az oktatást úgy kell megszervezni, hogy a hallgatók az anyagot **30-50 %-ban foglalkozásokon, 50-70 %-ban egyéni tanulás** formájában sajátítsák el. A foglalkozásokon nem a – már a diplomaosztáskor részben elavulttá váló – tényszerű ismeretanyag közlésére, hanem az összefüggések felismertetésére, a holtig tartó folyamatos képzés igényének és módszertanának kialakítására és gyakorlati készségek megszerztetésére kell törekedni. A manapság az ugrásszerűen kiszélesedett, hallgatók számára elérhető információforrások birtokában *ésszerűtlen, pazarló* az a törekvés, hogy a vizsgán számon kért tananyag minél nagyobb hányada szerepeljen az *előadásokon*. Az elvet a gyakorlat is igazolja. Gondoljunk azon tárgyakra, ahol az igen alacsony előadás-látogatottság mellett is kiemelkedő vizsgaeredmények születnek...
6. A fentiek alapján a tantárgyak kialakításánál 1 kredithez 9-15 óra foglalkozást kell tervezni félévenként. 14 hetes félévet figyelembe véve ezért heti 1 órai foglalkozásra a félév végén 1 és 2 közötti kredit adható. Azaz egy (bármely kategóriájú) **tantárgy heti óraszám** **nem lehet több, mint kreditértéke**. A

tantervet úgy kell összeállítani, hogy a **heti óraszám 15 és 26 között** legyen.

7. A képzési követelmények áttekinthető kielégítésére a tantárgyak csoportjai **modulokat** alkotnak. A modulok általában egymásra épülnek. Egy modult általában a modul fontosabb tárgyait egy időben számon kérő komplex vizsgával – **szigorlattal** – zárnak.

B. A magyar graduális orvosképzés speciális szabályai

1. A graduális orvosképzés három egymásra épülő **modulból** áll. Ezek:
 - (a) **Alapozó** modul – az egészséges emberi test szerkezete és működése, a biológiai alapfolyamatok megismerése.
 - (b) **Preklinikai** modul – a beteg szervek működése, a betegségek, kóros elváltozások jellemzői, diagnosztikai és terápiás alapelvek.
 - (c) **Klinikai** modul – az egyes betegségcsoportok részletes megismerése, diagnosztikai és terápiás lehetőségek, a fontosabb betegvizsgálati és gyógyító eljárások gyakorlati megismerése. Alapvetően széles körű, átfogó *ismeretek* nyújtása a klinikai oktatás mintegy kétharmadát tartalmazó posztgraduális orvosképzés (szakorvosképzés) megalapozásához. Egy szűkebb diszciplína diagnosztikai és terápiás eljárásainak *begyakorlása* nem lehet a graduális orvosképzés célkitűzése – arra nincs elég idő –, az a *szakorvosképzés* feladata.
2. A graduális orvosképzés moduljainak **arányai**:
 - (a) **alapozó** modul – a graduális képzés 1/3-a (4 félév, 120 kredit),
 - (b) **preklinikai** modul – a képzés 1/6-a (2 félév, 60 kredit),
 - (c) **klinikai** modul – a graduális képzés fele (6 félév, 180 kredit). Ez ugyanakkor – a posztgraduális képzést is beszámítva – a klinikai orvosképzés alig kb. 1/3-a...
3. Az orvosképzés **tantárgycsoportjainak** arányai:
 - (a) **Kötelező** – (legfeljebb!) **80 %** – ez az orvosképzés speciális jellege miatt a többi egyetemi oktatásénál lényegesen magasabb.

- (b) **Kötelezően választható** (elektív) – legalább **15 %**.
- (c) **Szabadon választható** (fakultatív) – legalább **5 %**.
4. A fentiek figyelembevételével, a kormányrendelet értelmében az egyes modulok tantárgy típusait a következő adható kreditek figyelembevételével kell összeállítani:

	Kötelező	Elektív	Fakultatív	Összesen
Alapozó	96	18	6	120
Preklinikai	48	9	3	60
Klinikai	144	27	9	180
Összesen	288	54	18	360

Megjegyzések:

1. Egy tárgyhoz csak egész számú kredit rendelhető.
2. Az egyes modulok között 3-5 % arányteltolást engedélyeznek. Pl. a alapozó modul kötelező kreditjeinek száma 93-99 között mozoghat (a többi javára, vagy rovására).
3. A *kötelező* tárgyak kreditjeinek összege a teljes graduális képzés során NEM haladhatja meg a **288**-at.
4. Az *elektív* tárgyakból a megkívánt minimum (NEM kevesebb, mint 54) másfélszeresét (=81) meghaladó ajánlatot kell tenni a hallgatóknak. Ugyanakkor ezt az arányt a „kötelező” jelleg támogatása érdekében nem célszerű kétszeres fölé (108) emelni.
5. A *fakultatív* tárgyakból a megkívánt minimum (NEM kevesebb, mint 18) kétszeresét (=36) meghaladó ajánlatot kell tenni a hallgatóknak. Fakultatív tárgyból is kredit csak legalább 30 munkaórát igénylő anyagból szerezhető – ehhez legalább 14 foglalkozás és megfelelő mennyiségű otthoni tanulás ellenőrzése kell. Mivel egy kar oktatásának egyik fontos minőségi jellemzője a fakultatív tantárgy-kínálat mennyisége, ezen csoport minél gazdagabb legyen. Ez a kategória szintén jó lehetőséget teremt egy új tárgy bevezetésére, „piacképességének” ellenőrzésére, mielőtt az elektív csoportba „emelnék”.
6. A hatodéves klinikai gyakorlatokra a klinikai modul *kötelező* tárgyainak keretére heti 1 kreditet (jelenleg összesen 40) kell adni.
7. A diplomamunka a klinikai modul speciális *elektív* tárgya (20 kreditért). Elvégzése minden hallgató számára kötelező, de témája egyénenként választható.

8. A záróvizsgáért („államvizsga”) kredit nem jár. Az kritériumkövetelmény.
9. Szintén kritériumkövetelmények (kötelezően elvégzendők, de érték kredit nem jár) a nyári kórházi gyakorlatok, a tantárgy vezetője által előírt (a gyakorlati foglalkozások félévi óraszámának 10 %-át meg nem haladó időtartamú) félévközi speciális gyakorlatok (pl. ügyeleti részvétel), a nyelvvizsga, testnevelés stb.

C. Vizsgák, számonkérések, hallgatói előmenetel

Súlyos viták tárgya a **hallgatók előmenetelének értékelése**. Ebben – bármilyen meglepőnek hangzik – érdemi változás nem történik. A jelenlegi (megszűnőfélben lévő...) rendszerben is a hallgató számára a legfontosabb, hogy átment-e, vagy nem ment át a vizsgán, megkapja-e, vagy nem kapja meg a diplomát. Más szavakkal: **elfogadják-e**, vagy nem fogadják el tanulmányi munkáját. E szempontból másodlagos, hogy a vizsgán, vagy diplomaosztáskor „hányast kap”. Ennek a **minőségi** kritériumnak (elfogadható – nem elfogadható) felel meg az új rendszerben az, hogy megkapja-e, vagy nem kapja meg a *tantárgy kreditjét*. A kredit ezen kívül egy – e szempontból másodlagos, elsősorban a hallgatók transzferéhez szükséges – plusz információt tartalmaz: milyen *menyiségű az a tanulmányi munka*, aminek a jobbrosszabb elvégzését elfogadják. A **kredit** tehát **nem érdemjegy**.

Ugyanakkor kétségtelenül fontos motíváló erő a tanulmányi munka minősítése, a tanulmányi előmenetel számszerű, **menyiségi** adatokkal történő értékelése – ami az eddigieknek megfelelően érdemjegyekkel történik. Ezt a kreditrendszer is szem előtt tartja. Alapelve, hogy **kredit csak** többfokozatú (nálunk csak az **ötfokozatú** használandó) **érdemjegyet** eredményező számonkérés alapján adható! **Egy tantárgy** követelményei teljesítésének minősítése ezután is az **érdemjegy** alapján fog történni. Csekély változás csupán az általános hallgatói előmenetel értékelésénél, az ösztöndíjat is befolyásoló tanulmányi **átlag** számításánál lesz. Itt az egyszerű matematikai átlag helyett az érdemjegyek kre-

dittel súlyozott átlagát veszik figyelembe. Így az átlag ezután is 2.0 és 5.0 között lesz, de a több hallgatói munkát tartalmazó, magasabb kreditet eredményező érdemjegy nagyobb „súlyal” számít az átlagba.

Számos, indulatoktól sem mentes vita tárgya a **vizsgák, számonkérések új rendszere**. A helyzetet bonyolítja, hogy a számonkérések egyes típusainak elnevezései megmaradtak, ugyanakkor a kreditrendszerben az elnevezések lényegesen eltérő tartalmat kaptak. A kreditrendszer a (kreditet eredményező) számonkérések három formáját ismeri.

1. A **FGYJ** (félévi gyakorlati jegy). Az elnevezés nem szerencsés, félreérthető, de ezt kell használni. Lényege, alapkritériuma, hogy az ötfokozatú érdemjegyet a félév szorgalmi időszakában kell kialakítani, így nem terhelheti a vizsgaidőszakot. A jegyet szóbeli, írásbeli, vagy gyakorlatos számonkérések, vagy ezek kombinációja alapján lehet megállapítani. Természetesen nem csak gyakorlatos anyag, hanem elmélet is számon kérhető. A jegy kialakításának kritériumait a tantárgy felelőse szabja meg. A feltételek: (1) a számonkérések szorgalmi időszakban legyenek, (2) a jegyet legalább két számonkérés alapján lehet megállapítani és (3) a kialakítás „játékszabályait” a hallgatók a félévre történő beiratkozáskor ismerjék.
2. A **kollokvium** lesz „a” vizsgaidőszakban letett szóbeli, vagy írásbeli **vizsga** neve. A jelenlegi kollokviumok és szigorlatok helyébe lép (ld. még a szigorlatok leírásánál). Több, összefüggő tantárgy végén a teljes anyagot számon kérő *tantárgyi zárókollokvium* is tartható, de ezért (a szigorlatokhoz hasonlóan) csak az eddig számon nem kért anyaghoz rendelhető (azaz az utolsó félévi) tanulmányi munka alapján jár kredit.

N.B.: A kreditrendszerben minden tantárgy egy féléves. Az eddigi több féléves tárgyakat több tárggyá „tördelik”. Pl. a két féléves *élettanból Élettan-1 és Élettan-2* lesz. Ezen csoportokat nevezi a kreditrendszer *összefüggő tárgyaknak*. A „széttördelés” célszerűségéről, logikájáról korábban írtam.

Újszerű lehetőség (sőt inkább elvárt), hogy a kollokvium (és a szigorlat) érdemjegybe évközi, az FGYJ kialakításához hasonló módon mért teljesítmény is (legfeljebb 30 %-ban) beszámítható. Az évközi teljesítmény beszámításá-

nak módját, módszerét a tantárgy felelőse szabja meg. Természetesen ezt is előre tudatni kell a hallgatókkal.

3. A **szigorlatok** szerepe, jelentősége a korábbiakhoz képest lényegesen megváltozott. Fontosabb eltérések:

(a) A **szigorlat** eddigi kiemelő, **tantárgy-minősítő szerepe megszűnik**. A félévi átlagba és a **diploma átlagába is valamennyi**, a hallgató által sikeresen teljesített tantárgy, **érdemjegy** egyaránt beszámít. Itt nincs jelentősége, hogy a számonkérést kollokviumnak, szigorlatnak, vagy FGYJ-nek hívják. A súlyozás – a tantárgy típusától és az érdemjegy kialakításától függetlenül – a kapott kredit alapján történik. Így, *horribile dictu* (de alaposabban végiggondolva logikusan) egy 2 kreditet eredményező, szabadon választható tárgy FGYJ érdemjegyének a diploma-átlagában kétszer akkora súlya lesz, mint egy 1 kreditet kötelező tárgy vizsgáján kapottának. Ez felhívja a figyelmet a számonkérések minőségének szigorú, központi ellenőrzésére elsősorban az eddig gyakran „lazán” kezelt választható tárgyak esetén.

(b) A szigorlat a kreditrendszerben **kizárólag több tantárgy közös záróvizsgálója**. Mivel a fent leírtak szerint a „klasszikus” több féléves tárgyak több tárgyra oszlanak, az alapszabály „enyhe megerősökölésével” ezek egy részéből **is tartható** (tantárgyi záró kollokvium helyett) szigorlat elnevezésű vizsga, ha összességében bizonyos mennyiség feletti (jelenleg 10) kredittel értékelt anyagról kell a hallgatónak beszámolni.

(c) A szigorlatért külön **kredit nem jár** – az **kritériumkövetelmény**. A szigorlatokon csak azon, a szigorlaton számon kért anyagrészekért kap a hallgató kreditet, amiből eddig még nem vizsgázott. A (diplomaosztás előtti) záróvizsgáért is e logika alapján nem jár egyáltalán kredit – hiszen ebben nem szerepel új, eddig vizsgán számon nem kért anyag.

(d) A szigorlatoknak **szigorúan számon kérendő formai követelményei** vannak. Így (1) **legalább kéttagú**, oktatókból álló **bizottság** folyamatos jelenlétében tartható, (2) a kérdező csak **vezető oktató** (pro-

fessor, docens) lehet, (3) a szigorlaton szereplő valamennyi kérdés (tétel) részeredményeit is tartalmazó **jegyzőkönyvet** kell vezetni és azt meg kell őrizni. **Nem tartható** szigorlat olyan tárgyból, ahol ezeket a követelményeket bármely okból nem teljesítik vagy nem tudják maradéktalanul teljesíteni.

4. A kreditet nem eredményező **kritéri-**

umkövetelmények (nyári gyakorlatok, kötelező ügyletek, nyelvvizsgák, testnevelés stb.) minősítése kétfokozatú – **megfelelt/nem felelt meg**. Ez megfelel az eddigi gyakorlatnak.

Csernus Valér

(Az írás előző két része az Orvostudományi Híradó 2002. januári és februári számában jelent meg.)

Elfogadott ETT pályázatok

2001. NOVEMBER

Név	Munkahely	M Ft /3 év
Dr. Pár Alajos egyetemi tanár	I. sz. Belgyógyászati Klinika	2,1
Dr. Nagy Zsuzsanna tanársegéd	I. sz. Belgyógyászati Klinika	1,5
Dr. Dávid Marianna adjunktus	I. sz. Belgyógyászati Klinika	3,0
Dr. Sándor Attila egyetemi tanár	Biokémiai és Orvosi Kémiai Int.	2,1
Dr. Vértes Marietta egyetemi tanár	Élettani Intézet	1,5
Dr. Rékási Zoltán adjunktus	Humán Anatómiai Intézet	1,8
Dr. Büki András tanársegéd	Idegsebészeti Klinika	1,5
Dr. Szelényi Zoltán egyetemi tanár	Kórélettani Intézet	1,5
Dr. Emődy Levente egyetemi tanár	Orv. Mikrobiol. és Immunitástani Intézet	1,5
Dr. Trixler Mátyás egyetemi tanár	Pszichiátriai Klinika	2,1
Dr. Than Gábor egyetemi tanár	Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika	1,5
Dr. Szeberényi József egyetemi tanár	Orvosi Biológiai Intézet	3,0
Dr. Figler Mária egyetemi docens	Eü. Főiskolai Kar	1,5
Dr. Kovács L. Gábor egyetemi tanár	Eü. Főiskolai Kar	1,8

A sürgősségi betegellátási gyakorlat technikai feltételeinek javítása

A sürgősségi betegellátási rendszer kiépítése Magyarországon az egészségügyi kormányzat kiemelt célkitűzései közé tartozik. A sürgősségi osztályok csekély száma megnehezíti az új szakorvosképzési rendszerben fontos szerepet játszó sürgősségi betegellátási gyakorlatok magas szintű teljesítését. Régi törekvése Továbbképző Központunknak, hogy javítson ezen a helyzeten. Ezzel a szándékkal teljesen összhangban volt a rezidenseknek az a kívánsága, hogy – bár a sürgősségi betegellátási gyakorlatot nagyon jónak tartják mind az intenzív osztályokon, mind a mentőállomásokon – több lehetőségük nyíljon a betegeken történő „éles” beavatkozások előzetes begyakorlására fantomokon.

A képzés tárgyi feltételeinek javítására most nyílt lehetőség. A Továbbképző Központ a központi gyakornokok képzési keretéből megvásárolt 11 db Oxilator EM-100 lélegeztető készüléket – amely az életmentés fontos eszköze –, valamint 11 db Laerdal ALS Skillmaster reanimációs bábut. Ez az utóbbi magában foglal egy ALS Skillmaster fantomot és egy Heartsim 4000-es típusú vezérlő egységet (1. kép).

A fantom egy teljes férfi torzó, amely alkalmas életveszélyes állapotok szimulációjára, és így gyakorolni lehet az életmentő beavatkozások végrehajtását akár egyéni, akár csoportos képzés során. A Heartsim 4000 – számítógéppel összekapcsolva – az oktatás menetét vezérlő számos programozott patológiás eset szimulálása

Kosztolányi György centrumelnök beszédében kiemelte a sürgősségi betegellátási centrumok megszervezésének jelentőségét, különös tekintettel az egészségügyi ellátás eurokonformitására. Ezt követően *Miodrag Stambolija*, kelet-európai területi igazgató tartott tájékoztatót a Laerdal cég tevékenységéről, megemlítve, hogy nagyra értékelik ezt a jelentős volumenű beruházást, amelyről a cég Intranet hálózatán keresztül is be fognak számolni.

A rendezvény keretében először *dr. Hegyiné Komáromi Zsuzsa*, a NUBIRA – MED Ltd. menedzsere működés közben bemutatta a lélegeztető készülék használatát. A bemutatót követően *dr. Havas Gábor* – aki a Laerdal cég magyarországi képviselőjét ellátó H.S.-medplan Kft igazgatója – ismertette e fantom segítségével történő oktatás lehetőségeit, kiterve arra, hogy a 2500 aritmia program felhasználásával számos életet veszélyeztető szituáció megoldásának gyakorlására nyílik mód. A jelenlévők tanúi lehetnek néhány – a fantomon szimulált – gyakorlati szempontból kiemelkedően fontos beavatkozás végrehajtásának. A résztvevők kérdéseire adott válaszokkal zárult a gazdag szakmai értéket felmutató eszközismertető.

révén. A gyakorlatok kivitelezésének regisztrálása és kiértékelhetősége is emeli az oktatás hatékonyságát.

A készülékek szétosztásánál szem előtt tartottuk, hogy a sürgősségi betegellátás gyakorlati oktatása minél jobb feltételek között történjen. Ezért a készülékek egy-egy példánya kihelyezésre került a régióhoz tartozó (Baranya, Somogy, Tolna, Vas és Zala megye) 5 megyei kórház intenzív osztályára és az 5 megyei mentőszervezethez, valamint az ÁOK Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Intézetéhez. A fentie-

ken kívül még a Gyermekklinika PIC, valamint a Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika NIC részlege számára beszerzésre került egy-egy csecsemőknél alkalmazható Sürgősségi Készlet, újraélesztő manequin, és egy komplett transzport inkubátor.

A berendezések átadására a tanácssteremben, 2002. április 18-án tartott rendezvényen került sor (2. kép), amelyre hivatalosak voltak a megyei kórházak aneszteziológus osztályvezetői, valamint a megyei mentőszervezetek főorvosai. *Dr. Bogár Lajos* egyetemi tanár megnyitója után *dr.*

A rendezvény végén *Bogár* professzor megköszönte mindenkinek az aktív részvételt, valamint *Jankó Sándornénak* – a Továbbképző Központ munkatársának – a rendezvény megszervezésében kifejtett munkáját. A záróban kifejezésre jutott az a remény, hogy az átadásra került eszközök jelentős mértékben emelni fogják a sürgősségi betegellátás oktatásának hatékonyságát.

Biró Gábor

Továbbképző Központ

Kompozíció embertől emberig

Egyre gyakoribbá válik mindennapi életünkben a konfliktushelyzetekkel való szembesülés. Az emberek többsége nincs felkészülve/felkészítve a különböző problémák lehetséges megoldására. A tartósan fennálló pszichés konfliktus idővel szomatikus változást eredményez. Az érzelmek kifejezésének nagyon nagy szerepe van nap mint nap. Az érzelem-kifejezések adaptív válaszmintáknak tekinthetők, melyek jelentős alkalmazkodási potenciált foglalnak magukba és fontos kommunikatív tartalmuk van.

2002. május 14-én került sor a Kompozíció embertől emberig című szakmai tanácskozáásra az Ápolók Nemzetközi Napja alkalmából. A rendezvény lebonyolítására a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvosi Karának aulájában került sor. Az előadás-sorozaton az egészségügyi és a szociális szféra dolgozói vettek részt.

A továbbképzést Kovácsné Kelemen Judit ápolási igazgatóny nyitotta meg, majd *dr. Bagdy Emőke* professzor a perszonális konfliktusokról tartott nagyon színes, érdekes előadást. A közönséget bevonva igyekezett gyakorlati útmutatást adni, miként tudjuk mindennapjainkban, különböző helyzetekben feszültségünket oldani, „kifűjni magunkat” – ahogy ő fogalmazott. Érdekes volt számomra: nem arra kell törekedni, hogy ellazuljunk, elengedjük magunkat stresszhelyzetben, inkább arra kell törekedni, hogy minden izmunkat megfeszítsük, a többit majd idegrendszerünk működésével/irányításával szervezetünk megoldja.

Perényi József Konfliktus mint lehetőség címmel a munkahelyi megelégedettség, illetve érdekvényesítéssel kapcsolatos konfliktushelyzetekről, azok megoldási lehetőségeiről szólt. A diplomás ápolók egészségügyi, illetve szociális intézményekben betöltött szerepéről beszélt. *Szekeressné Izsák Margit* Konfliktusok a szakmában címmel stratégiákat vázolt fel a kiegészítés kivédésére.

Egy kis lazításként üdítő, kávé és túrós bukta várta a résztvevőket. A Nemzeti Egészségnevelő Programban megfogalmazott céloknak megfelelően gyümölcs is került az asztalra.

Pontban délben megkezdődött az ünnepi ülés. *Dr. Benke József* Árpád-házi Szent Erzsébetéről és a középkorban előforduló munkahelyi konfliktusokról adott érdekes történelmi áttekintést.

Az előadás után következett az Árpád-házi Szent Erzsébet Emlékoklevelek átadása.

Egy újabb rövid szünet után folytatódtak az előadások. *Dr. Rideg Lászlóné* intéz-

ményi konfliktusokról beszélt, a kliens/beteg érdekvényesüléséről számolt be a Szociális Háló Egyesület (SZOHE) szolgálatában.

A programot *Kovácsné Kelemen Judit* zárta Konfliktusok az ellátásban című előadásával. Mondanivalójába belefűzte a KATA munkacsoport által kiosztott kérdőívek értékelését is. Az értékelés bizonyította, hogy a legjobb konfliktusmegoldás a megbeszélés. De az kitűnt, hogy sok válaszadó a főnökével, közvetlen vezetőjével szemben gyakran elhallgatja a problémákat, jobbnak látja, ha nem szól róluk. Szinte minden válaszadó számára a család, az egészség, a biztos munkahely, a harmonikus élet jelenti a boldogság alapvető forrását és a stressz leküzdésének egyik lehetséges módját.

Összességében elmondható, hogy ilyen témájú továbbképzésekre, tanfolyamokra, vagy akár tréningekre szükség van. Mivel konfliktusainkat legtöbbször nem lehet elkerülni, meg kell tanulni kezelni ahhoz, hogy az életünk kiegyensúlyozott legyen.

A rendezvényt az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Felügyelőség pályázati úton támogatta, szociális és egészségügyi rendszerben is kreditpontot jelent.

Lévárt Bernadett
PTE EFK
egyetemi okl. ápoló hallgató

Árpád-házi Szent Erzsébet Emlékklevelek átadása

2002. május 14-én az Ápolók Nemzetközi Napja alkalmából, a *Kompozíció embertől emberig* című szakmai tanácskozás keretében került sor az Árpád-házi Szent Erzsébet Emlékklevelek átadására.

A kitüntetés célja: elismerni a szaktudást, az egészségügyben végzett áldozatos munkát.

Az idei évben is a klinikavezető főnövérek titkos szavazás útján döntötték el, hogy a jelöltek közül ki kapja meg a kitüntetést.

Az okleveleket *dr. Kosztolányi György* professzor, centrumelnök adta át.

Az ideai kitüntetettek:

Bonyár Józsefné a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvosi Kar I. sz. Belgyógyászati Klinika II./a. osztály osztályvezető ápolónője. A klinikán 1967. szeptember 1-től dolgozik. 1985-től az Immunhepato-lógiai osztály vezető ápolónőjévé nevezték ki. 1995-ben Kaposváron osztály-vezetőképzőt végzett. 2001-ben diplomát szerzett a Pécsi Tudományegyetem Egészségügyi Főiskolai Karának diplomás ápoló szakán.

Rendszeresen részt vesz továbbképzéseken, tanfolyamokon, ezzel is biztosítva a minőségi ápolást. Kollégáival, munkatársaival és a betegekkel egyaránt szeretetteljes kapcsolat kialakítására törekszik.

Dr. Nesz Károlyné a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvosi Kar Gyermekklinika vezető laboratóriumi asszisztense. Pályafutását az egészségügyben 1964-ben kezdte. Több mint 15 éve vezeti lelkiismerettel a laboratórium munkáját. Feladatait magas szakmai színvonalon, fáradhatatlan lelkesedéssel végzi. Kiváló szervező, különböző rendezvények megszervezésének rendszeres segítőtje. A laboratórium átépítésében, a Genetikai Intézettől való szétválásban munkája nélkülözhetetlen volt.

Rudolf Nándorné 1974. óta dolgozik a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvosi Kar Szemészeti Klinikáján. 1978-ban általános ápoló és asszisztensi, 1983-ban szemészeti asszisztensi, 1986-ban műtős szakasszisztensi képesítést szerzett. 1995-ben nevezték ki főműtősnőnek.

Kiváló szervezőképessége, helytállása elengedhetetlen a folyamatos munka biztosításához. Szaktudását, tapasztalatait készséggel adja tovább fiatal kollégáinak.

A kitüntetetteknek szívből gratulálunk, munkájukhoz a továbbiakban is erőt, egészséget, kitartást kívánunk.

Lévárt Bernadett
PTE EFK
egyetemi okl. ápoló hallgató

Kongresszusi beszámoló

Ritmikus biológiai folyamatok. A biológiai óra szerepe az élővilágban

A fenti címen 2002. április 26-án egynapos szimpózium került megrendezésre a Pécsi Akadémiai Bizottság (PAB) előadótermében. A szimpóziumot *dr. Csernus Valér* docens (Humán Anatómiai Intézet) szervezte a PAB Biológiai Szakbizottságának keretében.

Az előadók egy része az Általános Orvosi Kar szakembereiből került ki, két előadó egyetemünk Természettudományi Karát, egy pedig a Megyei Kórház szülészeti osztályát képviselte. Az ország más egyetemei közül három kutató tisztelte meg a szimpóziumot előadásával a Semmelweis Egyetemről (Budapest), négy pedig a Szent István Egyetemről (Budapest).

Mess Béla (PTE, Humán Anatómiai Intézet) bevezető előadásában viszonylag egy új tudományterület, a „kronobiológia” kialakulásáról szólt. Kiemelte, hogy az életműködések ritmicitásának felismerése és beható vizsgálata egyre nagyobb szerephez jut a biológiai kutatómunka terén.

Ezután a bioritmusok egyik legjellemzőbb paramétere, a periódusidő hossza alapján csoportosított blokkokban zajlottak az előadások. Az első blokkot a „Rövid periódusidejű ritmikus folyamatok” képezték. Ennek keretében *Visegrády András* beszélt ritmikus sejttanyagcsere folyamatokról, valamint *Tóth Kálmán* foglalta össze a szív, a keringési rendszer és a vérnyomás ritmikus változásainak törvényszerűségeit.

Ezt követte a legterjedelmesebb blokk, a „Circadian ritmusok” csoportja. Az előadások sorát a napszakos ritmicitás kialakulása az evolúció során (*Vigh B.*), majd e ritmusok idegrendszeri szabályozása (*Rudas P.*) nyitotta. Ezt követően a tobozmirigy (*Csernus V.*) és a vele genetikai rokonságban álló retina (*Gábrriel R.*) napszakos ritmicitását és annak vezérlését írták le különös tekintettel a környezeti fényviszonyok változásaira. Ennek egyenes folytatásaként a „photoneuroendokrin rendszer” szerepéről beszélt *Köves Katalin*. Az alvás-ébredés, mint a napszakos ritmicitás egyik legközismertebb megjelenési formájának tárgyalása (*Faludi B.*) zárta ezt a blokkot.

A következő blokkot a „Circannuális-szezonális ritmusok” képezték. Két előadás foglalkozott a gonadális működések ritmusával emberben (*Bódis J.*), ill. haszonállatokban (*Huszenicza Gy.*). További egy-egy előadás szólt a fényviszonyok szerepéről a circannuális ritmusok szabályozásában (*Dávid Cs.*) a rovarok évszakos ritmikus életfolyamatairól (*Fónagy A.*), illetve egy igen hosszú ritmusidejű folyamatról, az öregedésről és a melatonin napi ritmusváltozásainak az öregedésben betöltött szerepéről (*Rúzsás Cs.*).

Végül a biológiai ritmusok matematikai elemzésének lehetőségeiről (*Reiczigel J.*) szóló előadás zárta a szimpóziumot. Az összes előadás anyaga az *Acta Biologica* külön füzetében fog teljes terjedelemben angol nyelven megjelenni 2003-ban.

A rendezők nevében szeretnénk köszönetet mondani minden előadónak értékes és színvonalas előadásukért, valamint a PAB munkatársaiknak és mindazoknak a hallgatóknak, akik a szimpózium lebonyolításában közreműködtek. Köszönettel tartozunk a gyógyszergyáraknak is anyagi támogatásukért (állófogadás).

Csernus Valér
Mess Béla

KISS TIBOR PROFESSZOR 80 ÉVES

A Magyar Sebész Társaság Dél-dunántúli Szekciójának szervezésében április 27-én tudományos ülésen tiszteleggettünk Kiss Tibor professzor 80. születésnapja alakalmából.

A nyomdatechnika (és a komputeres kifürkészhetetlen világa) okán az áprilisi számban beharangozóknak szánt rövid hír már múlt idővé forrta ki magát. A megjelenés késlekedése miatt az előzetes vált a korai hírré. A részletes beszámoló és a néhány fotó szerepe immár inkább a hangulat továbbadása lett.

Az ilyenkor szokásos köszöntések során már érezhető volt, hogy az idő-

sebb kollégáknak az emlékezést, a fiataloknak pedig a történelmi távlatok megértését jelentheti ez a nap.

Az előadások sorát Kollár Lajos professzor kezdte az életrajzi adatok ismertetésével és számos megfakult érdekes fénykép bemutatásával.

Ezt követően Salamon Antal tanár úr klasszikusan megszer-

kesztett tudományos előadását hallgattuk meg a Dupuytren kór-kép megismerésére célzott kutatásairól.

Bartos Gábor főorvos az érsebészet korai időszakának érzelmektől sem mentes titkaiba avatott minket, melynek során a fiatalabb hallgatók nem kis csodálkozását váltotta ki az elszánt kutató-fejlesztő munka ecsetelésével.

A kronológiai sorrendet követve Kollár Lajos professzor előadása következett az érsebészet fejlődéséről egészen a napjainkig vezetve a hallgatóságot. Kézzelfoghatóvá vált, hogy Kiss professzor munkássága során a „semmiből” miként fogant, csírázott, nőtt és vált termővé a pécsi érsebészet.

A tudományos előadások sorát Ezer Péter főorvos laparoszkópiát áttekintő előadása zárta, mely témának az adja aktualitását, hogy Magyarországon először Kiss Tibor professzor végzett ilyen technikával epehólyag eltávolítást. Az elmúlt 12 évben ez a technika széles körű rutinná vált, ami az úttörők zsenialitását bizonyítja.

A tudományos ülést követően az ünneplő közönség a Tettye vendéglőben folytathatta az emlékezést, az adomázást, az ünneplést.

Fontos minden korosztálynak, hogy megragadjuk az alkalmat a tisztelésre, hogy az emlékezésből, történelmi morzsákból bátorságot merítve álmodhassuk meg azt a jövőt, ami majd ránk emlékezik.

(ir)

Tájékoztató

A Ljubljana *Institute for Rehabilitation* igazgatója, Prof. Dr. Crt Marincek az Általános Orvostudományi Kar vendégeként meglátogatta a Mozgástani Intézetet, az Egészségügyi Főiskolai Kar Fizioterápiás Intézetét, valamint a Harkányi Gyógyfürdőkórházat. Az orvoskaron tartott előadásában az alsó végtagok amputációját követő rehabilitációval foglalkozott. Ismertette a rehabilitáció szervezeti működtetésével, valamint a rehabilitáció oktatásával kapcsolatos tapasztalatait. Nagy kár, hogy a témában érdekelt professzorok és munkatársaik nem tudtak időt szakítani az előadás meghallgatására. Képünk a dr. Fischer Emil dékán úrral történt találkozásra készült.

ÁL

Pécsi Tudományegyetem ÁOK I. Belgyógyászati Klinikája, a Pécsi Akadémiai Bizottság Immunológiai és Transzplantációs Munkabizottsága, a Máj kutatás és Gyógyítás Alapítvány közreműködésével 2002. április 27-én a PAB színházban rendezte meg a VIII. Pécsi Hepatológiai Napot.

A tudományos ülés – amely a családorvosok, a belgyógyászok és a gasztroenterológusok postgraduális képzését is szolgálta – a hepatológia mindennapi gyakorlati kérdéseivel foglalkozott. Üléselnök-vitavezetők *Mózsik Gyula* és *Pár Alajos* egyetemi tanárok voltak.

A májbetegségek osztályozásáról és a korszerű diagnosztika alapelveiről *dr. Pakodi Ferenc* egyetemi adjunktus (I. Belgyógyászati Klinikai) tartott referátumot. Hangsúlyozta a gondos anamnézis és fizikális vizsgálat jelentőségét, amely az ambuláns is elvégezhető biokémiai, virológiai laboratóriumi vizsgálatok és nem-invazív képalkotó eljárások alkalmazásával együtt meghatározó a diagnózis felállításában. Fontos a beteg által szedett gyógyszerek pontos ismerete, mert több mint ezerre tehető a májkárosítást okozó farmakonok száma. Kóros májpróbák hátterében a túlzott alkoholfogyasztás mellett a tünetmentesen zajló krónikus vírushepatitisek, az elhízás, diabetes (steatosis!) és az epeúti gyulladások lehetőségére is gondolni kell. Hatásos, oki terápiáról csak korrekt diagnózis alapján lehet szó, ebben pedig alapvető, hogy ismert legyen a kórkép aetiológiája, ma a májbetegségek osztályozásának is ez az alapja.

A máj patológiáját és a májbiopszia diagnosztikus szerepét *dr. Hegedűs Géza* o.vez. főorvos (Baranya Megyei Kórház Patológia) kitűnően dokumentált előadásban tárgyalta. Bár a képalkotó eljárások és az ugrásszerűen fejlődő laboratóriumi technikák, a molekuláris biológiai módszerek korában a májbiopszia indikációs területe beszűkült, mégis bizonyos esetekben ma is nélkülözhetetlen része, más esetekben segítőtje a hepatológiai diagnosztikának a szövettani vizsgálat. Az egyéb módszerekkel nem – vagy biztonsággal és teljes mértékben nem – identifikálható májbetegségek kiderítésében döntő szerepe lehet a májbiopsziának, ami információkat adhat már ismert májbetegségek súlyosságának, előrehaladottságának megítéléséhez is. Ugyancsak hasznos lehet a kezelés hatékonyságának lemerésében, társult májbetegségek (így pl. hepatitis C és alkoholos májbetegség együttes előfordulása esetén) felfedésében. Körülírt (daganatos vagy daganatszerű) májléziók esetén a vékonytű as-

pirációval együtt döntő szerepe van ezen elváltozások pontos meghatározásában, így a terápia helyes megválasztásában.

A hepatológiai diagnosztikában jelentős képalkotó eljárásokat *dr. Battyányi István* egyetemi docens (PTE ÁOK Radiológiai Klinikai) mutatta be. Mindenekelőtt az ultrahang (UH) vizsgálatot tárgyalta, mivel ez hozta a legnagyobb áttörést noninvazivitása, egyszerűsége, olcsósága miatt. A parenchyma diffúz és gócos elváltozásai egyaránt biztonsággal felismerhetők. Az UH vizsgálat azon kívül, hogy információt nyújt a parenchyma elváltozásairól (ciszta, gócos elváltozás), az epeutak, epehólyag betegségeiről (kő, gyulladás, tumor, tágulat) vagy a máj keringéséről, lehetővé teszi az elváltozások finomabb jellemzését is.

A továbbiakban az előadó – kitűnő képalkotó szemléltetve – ismertette az egyéb képalkotó eljárások előnyeit, korlátait, indikációit, így módon a komputertomográfia (CT), a mágneses mag-rezonancia (MRI), az endoscopy retrograd cholangio-pancreatographia (ERCP), a percutan transhepaticus cholangiographia (PTC), az angiographia valamint a radioizotóp vizsgálatok bemutatására került sor.

Az alkoholos, a víruseredetű és az autoimmun májbetegségek terápiáját *dr. Pár Alajos* foglalta össze. Rámutatott, hogy az alkoholos kórképek (steatosis, hepatitis, cirrhosis) kezelésének kiindulópontja csakis a teljes absztinencia lehet. A megfelelő protein-caloria és vitamin bevitel mellett a flavonoid májvédők hasznosak, súlyos alkoholos hepatitisben a corticosteroid jöhet szóba. A cirrhosis irreverzibilis állapotnak tekinthető, mindenképp ennek megelőzésére kellene törekedni. A hepatitis víruseredetű májbetegségek gyógyításában az utolsó évtizedben nagy fejlődésnek vagyunk tanúi (HCV: interferon, PEG-interferon + ribavirin kombinációs kezelés, HBV: interferon, lamivudin). Az autoimmun kórképek közül leginkább a primer biliaris cirrhosis (PBC) előfordulásával kell számolni (középkorú nők, viszketéssel, xanthelasmákkal, kóros ALP értékekkel!). PBC-ben az ursodeoxycholsav és a késői stádiumban a májtranszplantáció jelentheti a terápiás megoldást.

A cirrhosis szövődményeit és a májelég-telenség kezelését *dr. Vincze Áron* egyetemi adjunktus (PTE ÁOK I. Belgyógyászati Klinikai) tekintette át. A dekompenzált cirrhosisos betegek 50-60%-ánál a portalis hipertensio talaján nyelőső varicositas alakul ki, majd az ilyen betegek harmadánál varix vérzés jelentkezik, két éven belül. A nyelőső varicositas kezelésében az *akut*

VIII. Pécsi

vérzés kezelését, valamint *primer és sekunder profilaxist* különböztetjük meg. Újabban a gumigyűrű ligáció effektivitását a sclerotherapiával egyenértékűnek tartják. A somatostatin valamint a vasopressin és analogjai az endoszkópos vérzéscsillapító eljárások hatékonyságát növelhetik. A varix vérzés profilaxisára hasznos a nem szelektív béta-blokkoló kezelés és a varix ligáció is ajánlott. Ascites esetén fontos a só- és vízbevitel csökkentése. A prosztaglandin szintézist gátló gyógyszereket – mint aszpirin és más nem szteroid gyulladáscsökkentők (NSAID) – el kell hagyni, mert ezek a vese működését kedvezőtlenül befolyásolják. Spontán bakteriális peritonitis a cirrhosisos betegek 10-25%-ánál alakul ki, célzott antibiotikus kezelés ellenére is a betegek 40-60%-a meghal a peritonitis vagy a májbetegség szövődményei miatt. A hepatorenalis szindróma funkcionális eltérés, a vesében organikus eltérés nem mutatható ki. Kezelésében lényeges a diuretikumok és az esetlegesen szedett NSAID leállítás, plazmapótlók, fiziológiás só és glukóz adása a centrális vénás nyomás monitorizálása mellett. A hepaticus encephalopathia kiváltó okai között gasztrointesztinális vérzés, hyponatraemia, sav-bázis eltérés, hypoxia, fertőzés szerepelhet, a kezelés legfontosabb eleme a fentiek korrekciója vagy megszüntetése. A fehérjebevitel korlátozása napi 40-60 g-os szintre, továbbá lactulose, neomycin az ammóniatermelő bélflóra visszaszorítására ugyancsak alapvető.

Az epeköbetegség kérdéskörét *dr. Figler Mária* egyetemi docens (PTE ÁOK I. Belgyógyászati Klinikai) tárgyalta. A lakosság 10-15%-ának lehet epeköve, (nő : férfi = 2:1), az első tünetek megjelenésére többnyire a 20. életév után lehet számítani. Az életkor előrehaladtával nő az incidencia. Az epekövesség rizikótényezői: kolesterinkövek obesitasban, nagy zsirtartalmú étrend, ösztrogének (női nem, terhesség, orális fogamzásgátlók), epesóvesztés (Crohn-betegség, terminális ileumrezekció), károsodott epehólyag-ürülés (truncalis vagotomia, 1-es típusú diabetes mellitus, octreotid, parenterális táplálás, valamint éhezés vagy szándékos gyors fogyás) következtében alakulhatnak ki.

A diagnosztikában a cholecystographiát felváltotta az UH vizsgálat, az epekövek 95%-a UH révén kimutatható. A ductus

Hepatológiai Nap

choledochus elzáródásakor a cholestasisra utaló enzimek (γ GT, ALP) és a direkt bilirubin koncentrációja emelkedett, ascendáló cholangitisben kórosak a transzamináz értékek. ERCP choledocholithiasis gyanúja esetén és biliáris pancreatitisben választandó diagnosztikus és (a papillotomia, EST) gyakran terápiás eljárás. Néma epekövek kezelésére nincs szükség, kivétel a „porcelán epehólyag”, ahol fokozott a carcinomaveszély.

Az epegörcs tüneti kezelést (görcsoldók, fájdalomcsillapítók) igényel, szövődésménymentes esetben antibiotikum nem indokolt. Az epeutak bakteriális fertőzése (láz, leukocytosis!) esetén azonban fluorokinolonok vagy aminopenicillin+ β -laktamázgátló, anaerob fertőzés gyanújakor metronidazol adása szükséges. Műtét: laparaszkopos cholecystectomy, vagy choledochuskő esetén endoszkópos sphincterotomia (EST) vagy ballonos dilatació és esetenként a kő eltávolítása Dormia kosárral.

A máj és epebetegségek sebészetéről és a májtranszplantációról *dr. Papp András* tanásegéd (PTE ÁOK Sebészeti Klinika) tartott kitűnő előadást. Mára a műtéteknél alkalmazott sebészi felszerelés modernizá-

lása, a korszerű diagnosztikai eszközök alkalmazása, az aneszteziológiai és intenzív terápiás tudás és technológia

fejlődése korábban operálhatatlannak minősített betegségek sebészi kezelését tette lehetővé. A fejlődés ugyanakkor több, korábban sebésziileg kezelt betegség ellátását tette át az invazív radiológia, illetve a belgyógyászat hatáskörébe.

A legtöbb beteget érintő változás az epekőbetegség terén figyelhető meg: a laparoscopus cholecystectomy alapvető műtétté vált, ugyanakkor a choledocholithiasis betegek nagyobb részét az endoszkópos papillotómiát végző gastroenterológusok kezelik.

A leggyakrabban operált gócos májbetegség a colorectalis rák metasztázisa. A sebészi kezelést multiplex elváltozások esetén is meg kell próbálni, ha van esély rá, hogy minden elváltozás ép szöveti határral távolítható el. Nem ellenjavallata a máj rezekciójának az sem, ha a májelváltozások észlelésekor még operálható tüdőmetasztázisai vannak a betegnek. Ilyenkor a máj- és tüdőmetasztázisok eltávolítása akár egy ülésben is elvégezhető.

A májtranszplantációval kezelhető kórképek köre nem sokat változott, bár a tumoros elváltozások miatt kevesebb transzplantáció történik. A májátültetés biztonságos rutineljárássá vált, az éves túlélésének 85

százalék felett kell lennie. Gyakorlott központokban a májtranszplantációk vérigénye 6 egység körüli, de vannak műtétek, melyek vértranszfúzió nélkül történnek. A műtét biztonsága megengedi, hogy még viszonylag jó állapotú betegeken történjen meg a transzplantáció, mindez pedig az eredmények további javulását eredményezi.

Újabbban egyre több élő donoros májtranszplantáció és ún. split liver transzplantáció történik. Ezeket az eljárásokat az teszi indokolttá, hogy a májdonorok száma jelentősen elmarad az igények mögött. A split liver transzplantáció kapcsán egy agyhalott donorból két recipiens részesülhet májtranszplantációban.

A medicina és a technika fejlődésével összhangban tehát az epeutak és a máj sebészetében is jelentős változások figyelhetők meg. Korábban operálhatatlannak minősített gócos májbetegségek ma már jó eredménnyel operálhatók. A máj transzplantációja biztonságos rutinműtétté vált.

Az egyes előadásokat végig élénk érdeklődés és diszkusszió követte. Befejezésül teszt írásra volt mód, aminek alapján – sikeres tesztvizsga esetén – a tesztet író kollégák az akkreditációban szereplő 8 kreditpont kétszeresét kapták meg.

A résztvevők egyöntetű véleménye szerint a VIII. Hepatológiai Nap sikeres volt, elérte kitűzött célját.

Dr. Pár Alajos
egyetemi tanár

Membrán-Transzport Konferencia

Sümege, 2002. május 21-24.

Immár XXXII. alkalommal rendezték meg Sümegen a hagyományos Membrán-Transzport Konferenciát, amely a Romhányi György Alapítvány, a Magyar Élettani Társaság Membránbiológiai Szakosztály és a Magyar Biofizikai Társaság közös rendezvénye volt. Az idei konferencia szervezésével *dr. Kellermayer Miklós* egyetemi tanárt és a PTE ÁOK Klinikai Kémiai Intézetét bízta meg a Membrán-Transzport Konferencia Választmánya.

A tudományos programot a választmány és a szervezők közösen alakították ki. Idén 32 felkért előadást és 62 posztert mutatott be a csaknem 160 résztvevő. A konferencia alkalmából került sor a Romhányi György- és Kovács Tibor-díjak átadására, a díjazottak emlékelőadást tartottak. A választmány hagyományteremtő szándékkal idén két szekciót is annak szentelt, hogy az előző években nyertes posztert bemutató kutatók előadás formájában bemutathassák munkájukat. 2002-ben a konferencia rangját meghívott külföldi előadók is emelték, akik a „The Living State – Szent-Györgyi Albert Symposium”-on tartottak előadást.

A konferencia részletes programja és egyéb információk megtekinthetők a következő honlapon: <http://www.aok.pt.ehu/klinkem/sumeg2002/>

Dr. Ludány Andrea
Klinikai Kémiai Intézet

Magyar és nemzetközi kardiológus kongresszusok májusban

2002 május elején csaknem egyidőben rendezték a Magyar Kardiológusok Társasága (MKT) éves tudományos kongresszusát Balatonfüreden (április 30–május 3.) és a World Heart Federation (WHF) világkongresszusát Sydney-ben, Ausztráliában (WCC, május 3-9.). A kongresszusok átfedő időpontja és a nagy távolság miatt szinte lehetetlen volt mindkét eseményen résztvenni, így az I. sz. Belgyógyászati Klinika kardiológiai munkacsoportja is megosztotta erőit.

Az MKT kongresszusán 9 munkatársunk vett részt, s 6 előadással szerepelünk három különböző szekcióban. Az először nevesített „Haemorheologia” szekcióban két előadásunk hangzott el. *Dr. Horváth Beáta* 2. éves PhD hallgató a trombocita aggregáció, a von Willebrand faktor aktiváció és a haemorheológiai paraméterek mérésének jelentőségéről tartott előadást acut ischaemiás coronaria syndromában szenvedő betegeken, míg *dr. Papp Előd* a PLA gén polimorfizmus prevalenciáját ismertette acut ischaemiás coronaria syndromán átesett, ASA és/vagy ticlopidin rezisztens betegek esetében. Az „Experimentális Kardiológia” szekcióban *dr. Alexy Tamás* 1. éves PhD hallgató ki-

sérleti stádiumban lévő, illetve a klinikai gyakorlatban használt kardiovaszkuláris szerek in vitro rheológiai modellben mért gyökfogatásáról nyert eredményeinket prezentálta. Ugyanezen szekcióban *dr. Deres Péter* 1. éves PhD hallgató kardioprotektív heterociklusos vegyületek intracelluláris jelátviteli folyamatokra izolált szívmodellben ischaemia-reperfúzió során gyakorolt hatását ismertette. A konferencia záró napján a „Prevenció és Epidemiológia” szekcióban *dr. Stef Györgyi* (egyéni PhD felkészülésként a Balatonfüredi Szív-kórházból) a trombocita aggregáció gátlás laboratóriumi eredményességét vetette össze a secundaer prevenció során tapasztalt klinikai hatékonysággal. Végül *dr. Alexy Tamás* számolt be két pécsi családorvosi körzet betegeit vizsgálva a rutinszerűen alkalmazott trombocita aggregáció gátló gyógyszerek in vitro mért hatékonyságáról.

A négyévente megrendezésre kerülő világkongresszuson 110 nemzet mintegy 8000 kardiológus kutatója, klinikus a vett részt. A kiadott hivatalos tájékoztató szerint több mint 3000 beadott abstractból 1880 került elfogadásra; 529 előadás, 1351 pedig poszter formájában. Munka-

csoportunkat 3 kolléga 5 prezentációval képviselte, közülük 2 előadás, 3 pedig poszter formájában került ismertetésre. Ezzel a szerepléssel nemcsak egyetemünket, de az egész dunántúli régiót is reprezentáltuk a világkongresszuson. A két előadás (*dr. Márton Zsolt* 3. éves és *dr. Tóth Ambrus* 2. éves PhD hallgatók) azon kollaboratív munkáink eredményeit ismertette, melyeket a Biokémiai, illetve a Szerves- és Gyógyszerkémiai Intézetrel a szabadgyökös folyamatok myocardium károsító hatásaival és a védelem gyógyszeres lehetőségeivel kapcsolatban folytatunk. A 3 poszter közül egy klinikai haemorheológiai témával (*dr. Horváth Beáta* 2. éves PhD hallgató), egy izolált szívmodellben a PARP szerepével és gátlásának lehetőségével ischaemia-reperfúzió során (*dr. Halmosi Róbert*) és egy pedig az impedancia kardiográfia klinikai alkalmazhatóságával (*dr. Czopf László*) foglalkozott.

Összegezve elmondható, hogy a sok munka, nehéz felkészülés szép eredményeket, hasznos kongresszusokat hozott, melyekből külön ki kell emelni a PhD hallgatók magas szintű szereplését.

Dr. Habon Tamás
Dr. Tóth Kálmán

Beszámoló egyéves klinikai ösztöndíjról

Az Európai Urológiai Társaság (EAU) által meghirdetett klinikai ösztöndíj elnyerésével alkalmam nyílt egy évet a salzburgi St. Johannis-Spital urológiai osztályán (Landeslinik für Urologie und Andrologie, Landeskrankenhaus Salzburg) *Schmeller* professzor munkacsoportjában „Assistent Arzt” beosztásban eltöltenem. A mindennapi urológiai járóbetegellátás, osztályos munka, műtői tevékenység mellett lehetőségem volt tudományos tevékenységre is. Kutatási területem a hólyagdaganatok *in vivo* és *in vitro* photodynamias diagnosztikája (PDD) volt, ami PhD munkámnak is szerves részét képezi. *In vivo* diagnosztikában három különböző photoszenzitivizáló anyag intravezikális instillációját követő fluorescens cystoscopia és annak segítségével végzett daganateltávolítás klinikai alkalmazhatóságát vizsgáltuk. Emellett sikerült egy új diagnosztikus eljárást kifejlesztenünk, ami reményeink sze-

rint alkalmas lehet a daganatos nyomonkövetéseknél a cystoscopiák számát jelentősen lecsökkenteni. A vizsgálat kombinálja a hagyományos PDD és a hagyományos citológia alapelveit. Fluorochromok instillációja után fluorescens mikroszkópos daganatsejt-kimutatást végeztünk vizeletből. Az általunk fluorescens vizeletcitológiának elnevezett vizsgálati módszerről mind az angol, mind a német nyelvű szakirodalomban beszámoltunk, az új eljárást több nemzetközi fórumon bemutattuk. A további klinikai vizsgálatokat a salzburgi intézet és a PTE ÁOK Urológiai Klinika közösen végzi.

A témához kapcsolódó tudományos munkák:

Publikációk: *A. Pytel, P. Meißner, K. G. Fink, N. Schmeller:* Die Fluoreszenz-Zytologie in der Diagnostik von Blasen-tumoren. Journal für Urologie und Urogynaekologie 3: 2001, pp 45-46.; *A. Pytel, N. Schmeller:* New aspect of

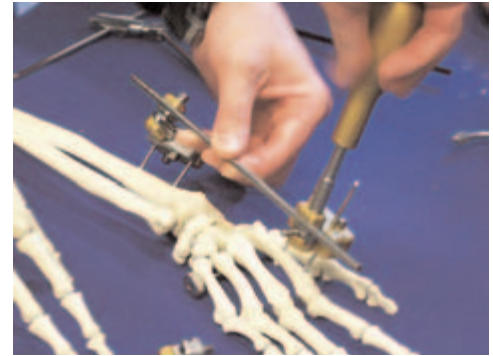
photodynamic diagnosis of bladder tumors: The fluorescence cytology. Urology 59: 2002, pp 216-219.; Előadások és poszterek: In vivo and in vitro photodynamic diagnosis of bladder tumors. XVI. Congress of the European Association of Urology (EAU), Geneva, Switzerland, 2001.; New aspect of photodynamic diagnosis: The fluorescence cytology. Central European Meeting of the European Association of Urology (EAU), Budapest, 2001.; Die Fluoreszenzzytologie in der Diagnostik von Blasen-tumoren. 19. Fortbildungstagung der Österreichischen Gesellschaft für Urologie (ÖGU), Linz, 2001. Az Osztrák Urológus Társaság (ÖGU) első díjával kitüntetett előadás; The fluorescence cytology in the detection and follow-up of bladder tumours. XVII. Congress of the European Association of Urology (EAU), Birmingham, UK, 2002.

Dr. Pytel Ákos
klinikai tanársegéd

Stryker Howmedica szimpózium

2002. május 14-én Stryker Howmedica szimpózium zajlott klinikánk szervezésében, leendő új épületünk konferenciatermében. A szimpóziumon délelőtt előadások hangzottak el külföldi és hazai szakemberek szájából. Klinikánkról *dr. Nyárády József* egyetemi tanár vezetett kerekasztal-konferenciát, illetve *Naumov István* tartott előadást. Délután workshopokban nyílt alkalom a bemutatott új műszerkészletek, illetve implantátumok kipróbálására. A gyakorlati bemutatóban oktatóként részt vettek még *Vámhidy László*, *Wiegand Norbert* és *Naumov István*.

KÁ

Megszépül a Balassa János Kollégium

A Nemzeti Kollégiumi Közalapítvány kuratóriuma pályázatot írt ki a felsőoktatási kollégiumok komfortfokozatának fejlesztésére 485 millió forintos keretösszeggel.

Nagy örömünkre szolgál értesíteni az Orvostudományi Hírmondó olvasóit, hogy a Balassa János Kollégium Diákbizottsága által benyújtott pályázati anyag pozitív elbírálásban részesült.

A vissza nem térítendő támogatás az egész kollégiumban (194 kettő férőhelyes szoba) a jelenlegi 30 éves szobabútorzat teljes körű cseréjét teszi lehetővé. Ez magában foglalja az ágyak, székek, asztalok, olvasólámpák cseréjét és polcok szerelését az ágyak fölé. Ezen felül 31 db 120 literes hűtőszekrényvel bővül a kollégium hűtőgépparkja, ami jelentős változás a jelenlegi állapothoz képest (összesen 7 db van a kollégium leltárában). A bútorzat cseréje előreláthatóan szeptemberig valósul meg.

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani azoknak, akik segítségek nyújtottak a pályázati anyag összeállításában.

Torkos Miklós Bulcsú
a Diákbizottság elnöke

Válaszolni, vagy nem válaszolni? Ez intelligencia kérdése!

Nem kívánom elvenni nagyra becsült professzortársam kegyelme, aki megszívlelendő sorokat írt az Orvostudományi Hírmondóban az illendő viselkedésről, de szóvá kell tennem az utóbbi időben egyre gyakoribb jelenséget, a válasz nélkül hagyott leveleket. Jómagam először az „integrált egyetemen” a Medikus Kupával kapcsolatban írt leveleimre nem kaptam választ, de azóta szomorúan tapasztalom, hogy az orvoskaron is terjed ez a viselkedés. Két dologra hívom fel a figyelmet: 1. Az a tény, hogy válaszra sem méltatott egy levelet, nem a funkcióból fakadó nagyságomat, hanem az intelligenciámat minősíti. 2. Ahhoz, hogy mások tiszteljenek, tiszteletre méltóan kell viselkednem!

Dr. Ángyán Lajos
egyetemi tanár

Gyógyszer-mellékhatások, avagy a jövő útja

Nemrég tragikus eset került a szakmai közvélemény elé: Egy (nálunk) új, korszerű nem-szteroid gyulladáscsökkentő szabályszerű alkalmazása során haláleset történt. A gyógyszer nemkívánatos mellékhatásai között külföldi szakirodalom már többször leírt súlyos májkárosodást, emiatt egyes országokban a gyógyszer alkalmazása már korlátozás alá esik.

Ez – sajnos – előfordul. Minden cinizmus nélkül állíthatja bárki, aki gyógyszerrel, gyógyítással foglalkozik.

Kiderült az is, hogy az ügy nálunk majdnem elsikkadt. (Ha nem egészségügyi dolgozó hozzátartozója az áldozat, talán napvilágra sem kerül!)

Ez – sajnos – előfordul. Nem minden cinizmus nélkül állíthatja bárki, aki gyógyszerrel, gyógyítással foglalkozik – Magyarországon.

A hivatalos vizsgálat még folyamatban van. Magántermészetű érdeklődésemről hajtva azonban körülnéztem a szakirodalomban és a jogszabályok között. Igen érdekes cikkekre bukkantam a MOK hivatalos lapjában, a Magyar Orvos IX. évf. 10. számában.

A hazai egészségügyben dolgozók jelentős része – tisztelet a kivételnek, ami gyengíti a szabályt – úgy véli, hogy a gyógyszerekkel kapcsolatos mellékhatások bejelentése a hazai szakhatóságnak afféle önkéntes és senki által nem honorált pluszmunka, ami jobb értelemben a szakmai tudás kifejezése, pejoratív felfogásban pedig stréberség.

A tény viszont egészen más. Ideollóztam az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló **1998. évi XXV. törvény** idevágó paragrafusait:

6.§ (1) Ha törvény másként nem rendelkezik, gyógyszer – a magisztrális és galenusi gyógyszer kivételével – csak akkor kerülhet forgalomba és akkor alkalmazható, ha a külön jogszabályban meghatározott hatóság a gyógyszer-törzskönyvbe bejegyezte, forgalomba hozatalát engedélyezte...

17.§ (1) A forgalomba hozatali engedély jogosultja, valamint a gyógyszer alkalmazó orvos köteles az általa észlelt, vagy tudomására jutott

a) a gyógyszer alkalmazási előiratában nem szereplő,

b) súlyos és nemkívánatos, illetve

c) a gyógyszer további alkalmazását megakadályozó

mellékhatásokat a 6.§ (1) bekezdése szerinti hatóságnak bejelenteni.

(2) A 6.§ (1) bekezdésében meghatározott hatóság a bejelentéseket elbírálja, értékeli, és megteszi a szükséges intézkedéseket. A bejelentésről, illetve az azt követő intézkedésekről a hatóság a bejelentőt, a forgalomba hozatali engedély jogosultját, valamint a bejelentés eredményéről, illetve a szükséges intézkedésekről az egészségügyi ellátó hálózatban résztvevőket közhírré tétel (közszemlére tétel) útján értesíti.

A Gyógyszertörvény életbe lépése óta újabb vonatkozó jogszabály is napvilágot látott:

12/2001. (IV. 12.) EüM rendelet az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerek törzskönyvezéséről és a forgalomba hozataluk engedélyezéséről

Mellékhatás-bejelentési kötelezettség

...(4) A gyógyszert alkalmazó orvos a gyógyszer súlyos és váratlan mellékhatásait, illetve annak gyanúját haladéktalanul, de legkésőbb a tudomásra jutást követő tizenöt – halálos kimenetel esetén hét – napon belül jelenti az OGYI-nak...

(5) Az OGYI a mellékhatások, illetve annak gyanúja bejelentésének, azok szakszerűségének megkönnyítésére formanyomtatványt ad ki...

A következők részben a fentebb említett cikk elolvasása után íródtak:

A cikk szerint a legfejlettebb egészségügygel rendelkező országokban a bejelentett mellékhatások száma 1000, a kevésbé fejlett országokban 250–500/millió lakos. Magyarországon ez a szám 10–20/millió lakos, ami ráadásul évek óta gyakorlatilag változatlan!

Az Országos Gyógyszerészeti Intézet (OGYI) mellékhatás-figyelő csoportja kérdőíves felmérést készített a hazai orvostársadalom gyógyszer-mellékhatással, az azal kapcsolatos tennivalókkal kapcsolatos ismereteiről. Elgondolkodtató megállapításokat tettek:

„...Kevesen olvastak mellékhatás témájú cikkeket, tanulmányaik során szinte semmit nem hallottak a farmakovigilanciáról. Meglepően sokan (mintegy 20 százalék) válaszolták, hogy nem érdekli őket a mellékhatások kérdése (!). Másrészt ugyanilyen arányban voltak azok, akik már készítettek valamilyen módon mellékhatás-bejelentést de azt nem postázták (későbbi nemtörődömség, túlterhelés miatt, nem tudták hova küldjék a bejelentést), és még többen, akik azért nem készítettek mellékhatás-bejelentést, mert nem tudták, létezik-e...”

Az OGYI mellékhatás-figyelő csoportjának vezetője, dr. Elek Sándor a következőket írja cikkében: „...Hasznos lenne, ha a MOK és az OGYI között együttműködés alakulhatna ki azzal a céllal, hogy a hazai mellékhatás-figyelés és bejelentés közelítsen a fejlett európai normákhoz...”

Ha nem is bizonyos, de legalább remélhető, hogy a gyógyszer-mellékhatásokkal kapcsolatos bejelentések száma a közeli jövőben nőni fog. Akadályt a bejelentőlapok vélt hiánya sem jelenthet. A vonatkozó jogszabály értelmében minden közforgalmú és intézeti gyógyszertár köteles készletben tartani ilyen nyomtatványt. A bejelentőlap tartalmazza az OGYI postacímét is (1051 Budapest, Zrínyi u. 3). Ha az orvosok telefonon, vagy faxon igényelnek bejelentőlapokat, azt az OGYI postán haladéktalanul eljuttatja hozzájuk.

Az Egyetemi Gyógyszertár egy lépéssel tovább ment: Az Intranetről (Gyógyítás\Gyógyszertári szolgáltatások\Letölthető űrlapok) menüpontból a mellékhatás-bejelentőlap is hozzáférhető.

A PTE ÁOK-n a napi gyakorlat során vajon hány gyógyszer-mellékhatás történnhet? Nem tudhatjuk. Viszont reménykedhetünk, hogy az ezzel kapcsolatos bejelentések száma az országos átlag felett van, és ez a helyzet a jövőben még tovább javul. Ha pedig ehhez a javuláshoz ez az írás is hozzájárult, akkor célunkat részben már el is értük.

Molnár Béla

Egyetemi Gyógyszertár

Az Orvostudományi Hírmondó áprilisi számában a gróf Klebelsberg Kunó Alapítvány és a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kara által szervezett, *A pécsi egyetem nagy professzorai* c. előadássorozatból dr. Szabó Zoltán emeritus professzor előadását közöltük dr. Kudász József-től. Az alábbiakban dr. Losonczy Hajna édesapjáról, dr. Losonczy István jogászprofesszorról szóló megemlékezését adjuk közre. A sorozat utolsó rendezvényének teljes anyaga az Interneten (www.aok.pte.hu/hirmondo) e számunk **mellékleteként** olvasható.

LOSONCZY ISTVÁN professzor (1908 – 1980) a szubjektív emlékezés tükrében

Nagyon köszönöm Elnök Asszonynak, Dékán Úrnak és Varga Csaba professzor úrnak, hogy édesapámat és munkásságát alkalmasnak találták arra, hogy az egyetem híres professzorai között ismertetésre kerüljön. Külön is köszönöm Varga professzor úrnak, hogy bár nem is ismerte őt annyira mélyen és közelről, mint sokan itt a teremben, mégis óriási lelkesedéssel gyűjti elsősorban a szellemi hagyatékát, és vállalta, hogy a mai rendezvényen a munkásságát ismerteti.

Édesapám 1908-ban született Dombóváron. Édesapja egyszerű családból származó tehetséges ember volt. Érettségizett, később pedig állomásfőnök lett egy nagy forgalmú állomáson, Dombóváron. Itt dolgozott élete jelentős részében, mint a szigoráról és nagy szaktudásáról ismert, híres állomásfőnök. Fiát, édesapámat ugyanilyen nagy szigorral nevelte. Aki a családban a szívet képviselte, az a nagymamám volt. A nagymamám sajnos egészen fiatal kora óta súlyosan tbc-s beteg volt, így nem érthette meg, hogy az édesapámat jogászdoktorrá avassák. Édesapám pályafutását egész életében a kettősség hatotta át: nagyon jó értelemben vett, erőteljes apai szigor és anyai kényeztetés. Ez a kettősség meglátszott rajta egész életében.

Édesapám a csurgói gimnáziumban

végezte középiskolai tanulmányait. Ez nagyon jó nevű református reál-gimnázium volt. Az akkori elemi iskola első osztályától kezdve, végig a gimnáziumban is minden vizsgáját kintüntetéssel tette le. Emellett azonban a sport iránt is mindig nagy érdeklődést tanúsított. Ő maga nagyon jó testalkatú, kifejezetten sportos küllemű férfi volt, aki középiskolás korában tornaversenyeken vett részt. Később aztán ezt nem folytatta, de a sport iránti érdeklődése egész életében megmaradt, és mindig igyekezett karban tartani magát. Érettségi után az elé a dilemma elé került, hogy hol folytassa tanulmányait. Szíve szerint orvosnak ment volna. Abban az időben azonban ez nagyon drága volt. Ezért nagyapám azt tanácsolta neki, hogy menjen inkább a jogi karra, mert ahhoz nem kell olyan sok pénz, és az könnyebben elérhető volt számukra. Így aztán jelentkezett Budapestre, a Pázmány Péter Tudományegyetemre, ahova fel is vették és négy félévet ott le is hallgatott. Az első és a második alapvizsgáját is kintüntetéssel tette le. Ezt én is most tudtam meg: a jogi karon abban az időben több vizsgát tettek le egyszerre, és az bizony elég nagy dolog volt, ha ezt valaki egyhangú kintüntetéssel tudta megcsinálni. A második év után azután jelentkezett Pécsre, mert ez közelebb volt a szüleihez, elsősorban a beteg édesanyjához, akik változatlanul Dombóváron laktak. Harmadik évre aztán Pécsre iratkozott be, itt tette le, szintén kintüntetéssel a harmadik alapvizsgáját, majd itt fejezte be az egyetemet.

Az egyetem ilyen módon való befejezése alkalmat adott arra, hogy az egyetem akkori rektora kérvényezze, hogy őt „**sub auspiciis gubernatoris**”, azaz „**kormányzógyűrűvel**” avassák jogászdoktorrá. Ez abban az időben nem volt, és manapság sem nagyon gyakori esemény, tehát ez nagyon nagy dolognak számított. Ünnepeles keretek között zajlott az egész ceremónia a régi, Rákóczi út 80. alatti aulában. Még az utca is tele volt emberekkel, akik között sok vasutas volt, akik nagyapámnak voltak a kollégái. (Azelőtt a vasutasok nagyon összetartottak és büszkéek

voltak arra, hogy a vasútnál dolgoznak.) Szerették és becsülték a főnököket, örültek a fia sikerének és ezért édesapám avatására is elkísérték nagyapámat. Ezen kívül természetesen a város előkelőségei, a főispán, az alispán, az egyházi vezetők és az egyetem egész vezérkara ott volt ezen az avatáson. Budapestről Szili Kálmán államtitkár érkezett, aki hozta a kormányzógyűrűt. Szili Kálmán ezt ünnepeles beszéd keretében adta át édesapámnak. A beszéd megjelent az akkori Napló című dunántúli napilapban, az események leírásának egy egész oldalt szentelve, amelyeken részletesen leírták a ceremóniát. Szili Kálmánon kívül beszélt az egyetem rektora és a jogi kar dékánja. Majd természetesen édesapám válaszolt, megköszönte ezt a nagy megtiszteltetést és átvette a gyűrűt. Utána vacsorán látták vendégül őt az előkelőségekkel együtt, majd pedig később Budapesten a kormányzó a családjával együtt külön fogadta és gratulált neki. Ez az esemény úgy gondolom meghatározó volt egész életében. Édesapám kormányzógyűrűs avatásáról szóló oklevele, a gyűrűvel együtt most az egyetemi múzeumban van kiállítva.

Ezen nagy kintüntetés és siker ellenére akkor azonban ún. „ÁDOB”-os világ volt Magyarországon és édesapám egyszerűen

nem kapott állást. Elment Dombóvárra ügyvéd-gyakornoknak, majd Budapestre, ahol megtanult gép- és gyorsírní, és ezekből is szerzett bizonyítványt. Azután 1934-től itt Pécsen helyezkedett el, a büntetőjogi illetve jogfilozófiai tanszéken, ami egy tanszék volt annak idején. Ezt Irk Albert professzor vezette, akit ő mindig nagy mesterének tartott és nagy szeretettel emlékezett vissza rá egész életében. Itt díjtalan tanársegédi állása volt. Ez volt az oka annak, hogy nem tudott megnősülni egészen 1937-ig. De közben egy évre szóló ösztöndíjat nyert Bécsbe, a gróf *Klebelberg Kuno* által alapított Collegium Hungaricumba. Ez egy másik döntő mozzanat volt az életében. Bécsben nagyon sokat dolgozott, általános jogi kutatásokat folytatott, és jó kapcsolatokat alakított ki *Alfred von Verdross*, *Stephan Veroszta*, illetve az olasz *Giorgio del Vecchio* professzorokkal akikkel a kapcsolat a későbbiekben is fennmaradt. 1935 és 1937 között fizetést ugyan nem, de más ösztöndíjat is kapott, ez egyszer 400, majd 800 pengő volt egy évben, ami nem volt azért kevés pénz, de ezen túlmenően természetesen a szülei tartották őt el, másképp nem tudott volna megélni.

1937-ben addigi tudományos munkássága alapján kérte magántanári habilitációját. A munkássága ebben az időben már igen figyelemre méltó volt. Ebben az időben, 1937-ben jelent meg egy osztrák folyóiratban egy jelentős műve, illetve a **Mulasztás** című könyve is, amely úgy tudom, hogy ma is nagyra értékelt alkotás. Ezek alapján kérte magántanári kinevezését. Ezt meg kellett védenie, úgy mint korábban a kandidátusi disszertációt vagy most a PhD-t. A címe „**A mulasztási bűncselekmény okozatosságának és büntethetőségének összefüggése**”. Az előadás nyilvánosan meg volt hirdetve és az ifjúságot is meghívták rá. Természetesen a tanári kar bírálta el a munkát. Ez a mű olyan volt, hogy nem volt kétséges: megkapja a magántanári kinevezést. Így aztán még ebben az évben, tehát 1937-ben magántanárként nevezték ki. 1937-től visszajárt a Pécsi Egyetemre és rendszeresen tartott előadást a hallgatóknak jogbölcsletről és büntetőjogról is. A hallgatók 8 évvel később állították össze és adták ki az előadásait, és ez hosszú ideig alaptankönyvként szolgált.

A következő jelentős fordulat az volt az életében, amikor álláshoz jutott. Ez egyáltalán nem volt egyszerű, annak ellenére, hogy mindenhol ismerték. Akkoriban az elcsatolt részekről Magyarországra áramlott nagyszámú értelmiségi és a világ-

gazdasági válság miatt is egyszerűen nem lehetett állást kapni. Végül is az segítette, hogy anyai nagypámnak volt egy összekötése Pesten, aki megfelelő helyen fel tudta hívni a figyelmet arra: itt van egy kormányzógyűrűvel avatott doktor, aki három vagy négy éve nem tud álláshoz jutni. Ekkor kapott a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban 1937-ben először tanügyi segédfoglalmazói, majd 38-ban fogalmazói, 39-ben pedig minisztériumi segédtitkári állást. Ez az utóbbi, a minisztériumi segédtitkári állás rangos munka volt, ugyanis *Hohman Bálint* törvényelőkészítő bizottságában komolyan használták a szaktudását. Ebben az évben a szülei össze tudtak házasodni és Budapesten telepedtek le. Édesapám közben természetesen lejárt oktatni a pécsi egyetemre. 1940. október 19-én egyetemi nyilvános rendkívüli tanári kinevezést kapott a jogbölcsletről tanszékre, az országban a legfiatalabbnaként. Ekkor még csak 32 éves volt. 1940-től 49-ig jogfilozófiát oktatott, jegyzetet írt. Ifjúkori barátságot ápolt *Bibó István*-nal. Budai lakásukban, édesanyám elmondása szerint, sok estét vitatkoztak át, vele és az idősebb jogszociológus *Horváth Barnával*.

1941-ben szülei leköltöztek Budapestre Pécsre. Ebben az évben megszülettem én, majd egy év múlva öcsém, István. Fia születése különösen nagy büszkeséggel töltötte el. Nagy lakásban laktunk, a Mecsek utcában, melyben neki egy elkülönített dolgozószobája volt; oda mi gyerekek nem nagyon mehettünk be, vagy csak előzetes megbeszélés után, mert ott állandóan dolgozott. Vagy bent volt az egyetemen és ott dolgozott. A tudományos munkát minden körülmények között rendkívül komolyan vette, és abban semmi által nem hagyta magát megzavarni.

Már említettem, hogy elsősorban orvos szeretett volna lenni. Amikor idejöttek Pécsre, itt orvoskar is volt. Neki nagyon sok barátja volt az orvoskaron, na meg persze a jogi karon is. Nagy társadalmi életet éltek, az orvoskar és a jogi kar professzorai összejártak. *Méhes Gyula*, *Lajos László*, *Lissák Kálmán*, *Kudász József*, *Vereby Károly* például nagyon jóban voltak vele. Sokat vitatkoztak és beszélgettek a filozófia iránt érdeklődő, nála lényegesen fiatalabb *Grastyán Endrével*, akivel kölcsönösen nagyra becsülték egymást. Jó kapcsolatban volt *Tigyi Józseffel*, *Tigyi Andrással*, a jogi kar több professzorával, pl. *Holub Józseffel* is, aki hosszú ideig rektor is volt, valamint *Rudolf Lóránddal*. *Szentágothai Jánosék*, *Kerpel-Froniusék*,

mind összejártak a szüleimmel. Egyrészt édesapámnak is jó érzéke és mély vonzódása volt a természettudományok iránt, hiszen korábban orvos akart lenni, másrészt ez a társaság is inspirálta arra, hogy 1944-ben, már egyetemi tanárként beiratkozzon az orvoskarrá. Ez mindenkiben óriási megdöbbenést keltett. De őt ez nem izgatta, beült a padba és 4 féléven át végighallgatta az előadásokat, majd pedig vizsgázott. Vizsgázott élettanból, kémiából, fizikából. Amikor azonban arra került volna a sor, hogy anatómiából szigorlatozzon, akkor megdöbbenve tapasztalta, hogy ez teljesen lehetetlenné vált. Abban az időben már a kommunista rendszerváltás volt soron. Például egy rektori ülés, amely 1947. szeptember 19-én zajlott *Lissák Kálmán* rektor vezetésével, a következő témákkal foglalkozott: 1) A koronás címer használatának eltiltása és a Kossuth címer használatának elrendelése (ez már magában hordozta a fordulat szelét). 2) Az egyetem nevének kérdése (megszűnt az Erzsébet Tudományegyetem név és Pécsi Tudományegyetem lett belőle). 3) Együtt ünnepeljéke az egyetem Pécsre helyezésének 25. évfordulóját a szabadságharc 100 éves jubileumával? 4) Egyetemi tanárok lehetnek-e egyetemi hallgatók? – ez a kérdés váltotta ki a legnagyobb vitát, és ez szólt az apukámról. A döntés természetesen nemleges volt. De ez nem a jogi kari vagy az orvoskari professzorokon múlt, mert a dokumentumok szerint ők ezeket az előterjesztéseket sorra leszavazták. Kiderült, hogy ezek központi utasítások voltak, csak a demokrácia látszata miatt küldték ki a kérdéseket a pécsi egyetem három karának megvitatásra. És bár a tanári kar ellenezte a pesti politikai vezetés elképzeléseit, ennek ellenére azokat úgy hajtották végre, ahogy Pesten kigondolták. Tehát édesapám nem tehetett szigorlatot anatómiából, abba kellett hagynia orvosi tanulmányait és természetesen folytatta jogászprofesszori munkáját. Az, hogy orvosi tanulmányait nem fejezhette be, nagyon rosszul érintette őt, amit nagyon sokszor emlegetett.

1946-ban nyilvános rendes egyetemi tanárrá nevezték ki. Amikor Magyarországon a politikai fordulat megtörtént, akkor nagyon nehéz helyzetben találta magát, mert az újkantiánus jogbölcsletről, amit ő oktatott addig, nem volt átváltható marxizmus-leninizmusra. De mivel korábban ő büntetőjogot is oktatott, jól jött számára, hogy 1950-ben, *Irk Albert* nyugalomba vonulása után a megürült büntetőjogi tanszékre tanszékvezetőnek nevezték ki. Ettől

kezdve csak büntetőjoggal foglalkozott. Ebben az új helyzetben egyébként hamar feltalálta magát és ő volt szinte az első az egyetemen, aki kandidátus lett. Megírta művét, a **Tanulmány a tettesség jogkörében** címmel és változatlan intenzitással folytatta tudományos tevékenységét, oktatta a hallgatókat.

Emellett felmerül a kérdés, hogy csak a szorosan vett egyetemi dolgaival foglalkozott-e? Nem! Édesapám nagyon sokoldalú ember volt. Amikor idejött Pécsre, akkor elkezdett egy mozgalmat, aminek az volt a célja, hogy az ifjúságot testileg is egyensúlyban tartsa. Vett egy kupát, amit Losonczy-kupának neveztek el, és versenyt indított a pécsi gimnáziumok között. A PEAC vezetése alatt a pécsi Gépipari, a Pius, a Reál-gimnázium és a Ciszterci Gimnázium diákjai versenyeztek minden évben ezért a kupáért 4 sportágban: úszás, labdarúgás, atlétika, kosárlabda. Édesapám mindig részt vett a versenyeken is, kint ült a nézőtéren, a PVSZK pályán, izgult, kiabált, biztatta a csapatokat és a végén átadta a kupát. Évekig volt a PEAC tanár-elnöke.

A természetet nagyon szerette. A nagy-

apám is vadász volt, így sokszor együtt jártak vadászni. A szüleim 1950-ben elváltak. Ez után édesapám elvette *Csécsi Nagy Éva* joghallgatót, aki később megyei tanácsvezető bíró lett és akivel 30 évig élt együtt. A találkozásaink ezután ritkábbak lettek. De azt mondhatom, hogy minden vele együtt töltött idő számunkra, öcsémmel együtt, nagyon nagy élmény volt. Mindig élveztük rendkívül széleskörű tudását és igyekeztünk minél többet tanulni tőle. Irodalmi és más művészeti kapcsolata is voltak. Baráti körébe tartozott pl. *Weöres Sándor*; akivel együtt lakott Pécsen a Mór kollégiumban. Egyébként ő maga is írt verseket, *Tass László* néven, néhány verse meg is jelent. A zenét illetően is roppant művelt volt. Ő maga hegedült. Később több zenesz, pl. *Tátrai Vilmos* is a baráti körébe tartozott. Az elsők között vett Pécsen mikrobarázdás lemezjátszót. Lemezei között gyakorlatilag az egész ily módon elérhető zeneirodalom megtalálható volt. Amikor találkoztunk, mindig hallgattunk ezekből egyet-kettőt és ő nagyon értően tudta nekünk elmagyarázni az éppen hallgatott zenét. De pl. a természettudományt illetően,

őtőle hallottam először, hogy mi az az atommag, elektron, pozitron stb. Az iskolában akkor még ezeket egyáltalán nem tanultuk. Vagy pl. kémiai képleteket rajzoltunk és egyenleteket oldottunk meg együtt. Szóval rengeteg élményt adott a vele való együttléte. És ha nehéz emberi helyzetbe kerültünk, hiszen ilyenbe mindig kerülhet mindenki, akkor annak ellenére, hogy nem éltünk együtt, számíthatunk a segítségére, amit igénybe is vettünk. 1969-ben szívinfarktust kapott, melyben a tanszéke körüli utódlási harcoknak is nagy szerepe volt. 1974-ben méltatlan helyzetbe hozták az egyetemen, ezért úgy döntött, hogy nyugdíjba megy. 1980-ban halt meg, 72 éves korában, a műtőasztalon, perforált vakbélgyulladásban.

Annak ellenére, hogy nem túl sok időt töltöttünk együtt, az ő egész személyisége, munkássága, életműve öcsémnek és nekem egész életünkön át és egész életünkre vonatkozóan meghatározó volt.

Még egyszer köszönöm a lehetőséget, hogy mindezt önöknek elmondhattam!

Dr. Losonczy Hajna
egyetemi tanár

Grastyán Endre emléktábla avatás

Az MTA Vas Megyei Tudományos Testülete, a Societas Scientiarum Savariensis és a Vas Megyéért Egyesület egyetemünk volt professzorának, *dr. Grastyán Endrének* a tiszteletére és emlékének ápolására szülőfalujában, Óriszentpéteren 2002. május 3-án emléktáblát leplezett le.

A Himnusszal kezdődő ünnepségen Óriszentpéter kisiskolásai zene- és énekszámokat adtak elő, majd *Lőrinczné Dolgos Ilona* polgármesternő mondott Grastyán professzorról emlékező megnyitót. Ezután az ünnepi avató beszédet *dr. Vereczkei Lajos* egyetemi tanár mondta „Grastyán Endre, az ember és a tudós” címmel, amit *dr. István Lajos* c. egyetemi tanár „Grastyán Endre akadémikus, az Órség szülöttje” című előadása követett. A délelőtti program az emléktábla leplezésével és megkoszorúzásával, majd a Szózzal zárult.

Az ünnepi megemlékezés délután a Szombathelyi Markusovszky Kórház könyvtárában tudományos üléssel folytatódott. Ezen *dr. Horváth Boldizsár* főorvos, a főigazgató főorvos oktatási és tudományos helyettese tartott megnyitót, majd egyetemünk dékánja, *dr. Fischer Emil* egyetemi tanár „Egyetemünk és az orvosegészségügyi képzés múltja, jelene és jövője”, ezután pedig *dr. Lénárd László* egyetemi tanár „Grastyán Endre életműve és az agy kutatás jövője” címmel tartott előadást. Az ülés az előadásokhoz való hozzászólásokkal, ill. beszélgetéssel fejeződött be.

Dr. Vereczkei Lajos
egyetemi tanár

Polgármester Asszony, Professzor Urak, Tisztelt Ünneplők!

Az MTA Vas megyei Tudományos Testülete, a Szombathelyi Tudományos Társaság és a Vas Megyéért Egyesület nevében köszöntöm a Pécsi Tudományegyetem orvoskarának professzorait, az Őriszentpéterieket és a környező községek lakóit, mindazokat, akik eljöttek, hogy együtt emlékezzünk a község neves szülöttére, *Grastyán Endre* egyetemi tanárra, akadémikusra, a nemzetközileg ismertté és elismertté vált agykutatóra.

A Vas Megyéért Egyesület a megye jövőjéért végzett tevékenysége keretében nagy figyelmet fordít a múltra, hagyományaink ápolására, ezen belül kiemelkedő személyiségek életművének és emlékének ápolására. Ennek jegyében állítottunk a szomszédos ausztriai Burgauban – egykori kastélya bejáratánál – emléktáblát gróf *Batthyány Lajosnak*, az első magyar miniszterelnöknek, és ennek szellemében kívánunk most emléket állítani Lékán, egykori várában *Nádasdy Ferencnek*, a kiemelkedő államférfinek és hadvezérnek, majd szobrot emelni Szombathelyen a megye neves szülöttének, *Szell Kálmán* egykori magyar miniszterelnöknek. A múlt ismeretére és megbecsülésére szeretnénk felépíteni az itt élők jövőjét, amely napjainkban az Európához történő integráció előkészítését, a polgárosodás folytatását és a tudás társadalmának megalapozását jelenti. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a megyében született és élt nagy elődök szolgálhatnak a múlt megbecsüléséhez példaképül. Egyesületünk éppen ennek a törekvésnek a szellemében kezdeményezte az MTA Vas megyei Tudományos Testületével és a Szombathelyi Tudományos Társasággal együtt Őriszentpéter – tágabb értelemben az Őrség – neves szülötté, Grastyán professzor életművének felmutatását és emlékének ápolását.

Grastyán Endre itt született Őriszentpéteren, nagy ívű életpályája innen indult el és vezetett a soproni középiskolai és a pécsi egyetemi évek után a professzorságig, majd a legmagasabb tudományos rangot jelentő akadémiai tagság elnyeréséig, az agykutatásban elért nemzetközi sikerekig. Élete éppen ezért példát és bátorítást jelent mindazoknak, akik az ország és a megye Budapesttől távoli szegletében, az Őrségben születnek és élnek, mert azt példázza, hogy megfelelő családi háttérrel, szorgalommal, kitartással és tehetséggel szabad előttük az érvényesülés pályája, és Grastyán Endréhez hasonlóan ők is a tudás társadalmának hasznos tagjaivá válhatnak.

Grastyán Endre élete azt is bizonyítja, hogy az ember sorsát nemcsak a születés helye és körülményei szabják meg, hanem nagyon sok függ az egyén törekvéseitől, ambícióitól, teljesítményétől. Grastyán Endre személyi tulajdonságai közül szeretném kiemelni a közvetlenségét, a szerénységét és a tudomány iránti alázatát. Ezen tulajdonságainak üzenetértékük is van, mert így kell az emberekhez, a társadalomhoz, az élő természethez viszonyulnunk. Keveset beszélnek arról, hogy Grastyán Endre nemcsak kiváló kutató volt, nem csak elismert tudóssá vált, hanem azok közé a kutatók közé tartozott, akik a tudományos eredmények – mindenekelőtt a tudományos gondolkodásmód – terjesztését is feladatuknak tekintik. Nemzetközileg elismert tudósként sem becsülte le a tudományos ismeretterjesztést, a TIT-ben végzett missziós jellegű népművelő munkát.

Tisztelt Ünneplők!

Ma már jól tudjuk, hogy a képességfejlesztés, a tehetség alakulása életünk első 10 évében lényegében eldől. Ezért van hihetetlenül nagy szerepe mindannak, ami a családban és az első iskolai években, ill. a közvetlen környezetünkben történik. Ezért kell újra és újra hangsúlyoznunk, hogy a felnövekvő nemzedék tehetségének kibontakoztatása érdekében harmonikus fejlődést biztosító családi közegre, környezetre és békés, alkotó társadalmi háttérre van szükség. Napjainkban valamennyiünket különös felelősség terhel az élő természet értékeinek megőrzéséért, fenntartásáért. Itt, Őriszentpéteren ez egyértelműen azt is jelenti, hogy felelősek vagyunk azért a ma még meglévő csodálatos környezetért és természeti harmóniáért, amit az Őrség egésze és élővilága jelent. Az Őrség léte és múltja napjainkhoz szóló több száz éves üzenetként is értelmezhető, mert a szabadságvágy, az őrt állás felelőssége jellemezte. Ma is meg kell becsülnünk az itt élőket, akik nehéz körülmények közötti helyzetállással teljesítik az őrzők üzenetét. Nemzeti értékeink sorában meg kell becsülnünk az Őrségi Nemzeti Parkot, és miként azt ma Grastyán Endrével kapcsolatban tesszük, az innét elszármazottakat is.

Tisztelt Emlékezők!

A XXI. században a tudás, az emberi szürkeállomány és a szorgalom legfontosabb nyersanyagainká váltak. Ezért is kell az eddigieknél többet foglalkoznunk a tehetségek felkutatásával, a tehetséggondozással, tehát mindazzal, ami az oktatással és az egészség megőrzésével kapcsolatos.

Az európai integrációra készülve tudatosra kell tennünk, hogy vannak közös európai, és vannak sajátos magyar ügyeink és érdekeink. Arra kell törekednünk, hogy közmegegyezésre jussunk abban, ami az integrálódás sikere mellett nemzeti fennmaradásunk biztosítója:

- a család szerepének elfogadásában és támogatásában,
- a tehetségek felkutatásában és megbecsülésében,
- a tudás alapú társadalom alapjainak lerakásában,
- az egészség megőrzésében, mert az egészség a legfontosabb egyéni és nemzeti kincsünk,
- és végül, de nem utolsó sorban nemzeti múltunk ismeretében és megbecsülésében, ami a családtörténettel és a helytörténettel, a helyi értékek megbecsülésével kezdődik.

Ezek a legfőbb biztosítékai annak, hogy Európa részévé válna is magyarok maradassunk az integrált Európában, és úgy, ahogy azt évszázadokon át tettük, és Grastyán Endre is tette, a saját tudásunkkal, a saját tudományos, művészeti és kulturális eredményeinkkel gazdagíthassuk Európát.

Köszönöm mindazoknak, akik eljöttek és ezzel ünnepé tették Grastyán Endre professzor emléktáblájának felavatását. Ezekkel a gondolatokkal leplezzük le az Őriszentpéteren született Grastyán Endre emléktábláját Őriszentpéter polgármesterével együtt Vas megye közössége nevében.

Dr. István Lajos

(Elhangzott a GRASTYÁN ENDRE emlékére rendezett ünnepi megemlékezésen Őriszentpéteren, 2002. május 3-án.)

Grastyán Endre, a tudós és ember

Dr. Grastyán Endre életútja (1924-1988)

Nagy megtiszteltetés mélyen átértzett örömeivel és meghatottságával állok Önök elé, hogy egy, e szép faluból elindult kimagasló egyéniség életútját röviden méltassam.

Grastyán Endre 1924. február 25-én született Óriszentpéteren. Édesanyja (Siska Gizella) háztartásbeli, édesapja (Grastyán József) vendéglős volt. Mindkettőjüket 1945-ben vesztette el. Elemi iskolába Zalaszentivánban és Szombathelyen járt, gimnáziumait Sopronban végezte. Már itt megmutatkozott rendkívül széles körű érdeklődése. Természettudomány, filozófia, irodalom, zene egyaránt érdekelt. Egy évet *Kant* tanulmányozására fordított, közben szülei nem tudták miért romlott le a bizonyítványa. A történelem iránti vonzalmát *Csatkai Endre*, aki később a soproni múzeum igazgatója lett, táplálta és elégítette ki. Őt élete végéig mindig a legnagyobb szeretettel emlegette. Sopronban egy olyan lelkészt ismert meg, aki a híres *Karl Barth* tanítványa volt. A vele való kapcsolat érdeklődését a teológia felé fordította. Így aztán az 1942-ben letett érettségi után beiratkozott a pápai Református Teológiára. Itt olvasta *Johan Huizinga* (1872-1945) holland kultúrtörténész „Homo ludens” (A játékos ember) c. könyvét, amely egy életre szóló, későbbi tudományos kutatásait is

befolyásoló élményt jelentett számára. A pápai évek nagy adományának és hozadékának különben azt tartotta, hogy itt tanulta meg tisztelni az emberi tisztességet és türelmességet. Ez utóbbi tulajdonságot azért is különösen tisztelte és szerette, mert ez rokon a természettudományos gondolkodás türelmességével. Közben fél évet a kolozsvári egyetemen is eltöltött, de egyre nyugtalanabb lett, mert úgy érezte, hogy az őt érdeklő problémákra az előbbi helyeken egyrészt nem tud megnyugtató választ kapni, másrészt amit tanul, azt nem tudja hasznosítani. E tények miatt érlelődött meg aztán az a döntése – amihez édesapja betegsége és egy medikus ismerőse is hozzájárult –, hogy 1945-ben Pécsre ment és beiratkozott az ottani Erzsébet Tudományegyetem Orvosi Karára. Itt hamarosan az Élettani Intézet professzorának, *Lissák Kálmán*nak a hatása alá került. 1947-től rendszeresen bejárt az intézetbe, és mire 1951-ben megszerezte orvosi diplomáját, megérett az az elhatározása, hogy az Élettani Intézetben marad és életét a kutató munkának szenteli. 1958-ban szerezte meg a kandidátusi, 1975-ben a tudományok doktora fokozatot. 1977-ben egyetemi tanári, 1978-ban, *Lissák Kálmán* nyugdíjba vonulásakor intézetigazgatói kinevezést kapott. 1982-ben választották meg a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává. Számos hazai és nemzetközi tudományos társaságnak, tudományos folyóiratok szerkesztőségeinek volt tagja, többeknek tisztségviselője. A Természettudományos Ismeretterjesztő Társulat Baranya megyei szervezetének alapító tagja, 1980-tól haláláig pedig elnöke is volt. Tudományos munkásságáért számos kitüntetésben részesült, halála előtt néhány hónappal vette át az akkori idők egyik legrangosabb állami kitüntetését, az Állami Díjat.

Grastyán Endréről *mint tudósról és emberről* saját élményeim és emlékeim, ezeken nyugvó saját ítéletem alapján szeretnék most emlékezni, mivel abban a szerencsében és megtiszteltetésben volt részem, hogy 1962-től egészen haláláig munkatársam lehettem.

Grastyán Endre *mint tudós* az agykutatásnak a XX. század második felében az egyik legeredetibb, rendkívül kreatív, igen tág perspektívákban gondolkodó integráló és szintetizáló elméje és egyénisége volt. Kutatásai a viszonylag egyszerűbb ideg-

rendszeri szabályozási mechanizmusok vizsgálatával kezdődtek, majd érdeklődése hamar a komplexebb, ill. legkomplexebb megnyilvánulások felé fordult. Élete utolsó szakaszában a játék jelensége, az érték biológiai lehorgonyzása, végső soron az emberi lényeg idegrendszeri alapjainak a megértése foglalkoztatta.

1949-ben két amerikai kutató (*G. Moruzzi* és *H.W. Magoun*) új korszakot nyitott a komplex idegrendszeri jelenségekről való teoretizálásban, az *agytörzsi retikuláris aktivációs rendszer* és az ún. *aktivációs elv* felfedezésével. Grastyán Endre szellemi frissességére és éleslátására mi sem jellemzőbb, mint hogy alig 3 évvel később már ehhez a felfedezéshez kapcsolódó publikációja jelenik meg. Ettől kezdve erre a koncepcióra ill. egy másik, ehhez szorosan kapcsolódó, kissé korábban felfedezett elvre, a *homeosztázisra, mint legalapvetőbb életprincipiumra* alapozva folytatta ő – és vezetésével mi munkatársai – a tanulás, a motiváció és az emóciók idegrendszeri mechanizmusainak a kutatását. Hogy mennyire eredményesen, azt megítélhetjük abból a tényből, hogy 1974-ben az *Encyclopedia Britannica* szerkesztősége az „Emóció” c. fejezet megírására kérte fel.

Én magam, mint akkor még fiatal klinikus orvos, azzal az elképzeléssel fordultam hozzá, véleményét és tanácsát kérve, hogy az idegrendszer kutatás és a filozófia közös, ún. határterületi kérdései érdekelnének, látja-e értelmét ilyen jellegű kutatásoknak? Ő ezt lehetséges és jó programnak tartotta és munkatársává fogadott. Persze ez lehetett volna egyszerű udvariasság is a részéről, egy rideg elutasítás elkerülésére. Közös munkánk során azonban megértettem, hogy mély szakmai és általános műveltsége folytán az ő gondolkodása mindig széles elméleti és kulturális összefüggésekre figyelve és gondolva mozog. Vérében volt, hogy egyszerűbb jelenségeknek is mindig a lehetséges végső, ha tetszik filozófiai következményeiig próbáljon eljutni. Amikor az ún. tájékozódási reakciót elemző kísérleteinket végeztük, ámulva értettem meg, hogy az ő idegfiziológiai kutatása nem csak adatgyűjtő hangyamunka, hanem állandóan nagyon is tudatos törekvés arra, hogy legbonyolultabb lelki jelenségeink idegrendszeri mechanizmusait megértse. A tájékozódási reakcióval kapcsolatos

kísérletek konklúziójáról – egyébként ez áll legnagyobb teoretikus műve, a saját kiadatlan „Orientáció és megerősítés” c. hatalmas doktori disszertáció közép-pontjában is – itt és most csak annyit tudok mondani, hogy – szemben az ún. józan ész várakozásaival – nem azt tanuljuk meg, amit észreveszünk, hanem azt vesszük észre amit megtanultunk, ill. kezdünk megtanulni. Arról van itt szó, hogy egyszerű kísérletekből kiindulva, zseniális teoretikus képességeinek köszönhetően, egy régóta ismert jelenségnek egészen más értelmezést tudott adni, és ezáltal az emberi megismerő tevékenység, „a valódi episztemikus kíváncsiság”, és így végső soron a filozófiai ismeretelmélet agyi mechanizmusokban való megalapozottságát kezdte feltárni.

Az összefüggések elméleti szintű megértésének vágya vezette akkor is, amikor a *játék* neurobiológiájával foglalkozott (erről tartotta akadémiai székfoglaló előadását) vagy az *érték* neurobiológiai lehorgonyzását kereste. Itt már egyértelműen látszik, hogy végső soron az emberi lényeg megértésére törekedett. Azt vallotta, hogy az ember csak akkor tudja magához méltóvá formálni külső körülményeit, társadalmi viszonyait, ha megismeri önmagát. Ha viszont megismeri önmagát, akkor szelídebbé válik. De mindehhez, saját magunk objektív megismeréséhez komoly természet-tudományos tájékozottságra, ezen belül idegrendszerünk működési mechanizmusainak az ismeretére van szükség. Ezért katasztrófálisnak tartotta a reál és a humán műveltség közötti mély szakadékot. Azt az attitűdöt, hogy ha egy természettudós nem ismeri *Kallimakhoszt*, akkor műveletlen tuskónak tartják, de egy társadalomtudós idétlen fölénykedéssel megengedheti magának, hogy semmit ne ismerjen mindabból, amit az emberről a biológia tud vagy sejt. Tragikusan rövid élete során egyre nagyobb meggyőződéssel hirdette e véleményét minden tudományos és ismeretterjesztő megnyilvánulásában, tv- és rádióriportokban, interjúkban és magánbeszélgetésekben.

Grastyán Endrét *mint embert* akkor kezdtem megismerni, amikor egyetemi előadásain rendszeresen találkoztam vele, valamikor 1956-tól kezdődően. Előadásai lebilincselőek voltak és magával ragadó volt a személyisége. A róla alkotott képem aztán később, egy negyedszázad folyamán, nap mint nap a laboratóriumban és számtalan, családi körben eltöltött estén felhalmozódott élményeim és tapasztalataim alapján, kiteljesedett. Kedvesség, közvetlen

Grastyán Endre (1924-1988)

Őriszentpéteren született. Zalaszentivánban és Szombathelyen járt elemi iskolába. A soproni Széchenyi István Gimnáziumban érettségizett. A Pápai Református Teológián két évet végzett. A háborús események hatására, szülei halála után, 1945-ben beiratkozott az Erzsébet Tudományegyetem Orvosi Karára, hogy gyógyító munkát folytasson. *Lissák Kálmán* akadémikus, későbbi mestere hatására az Élettani Intézetben 1947-ben kezd dolgozni. Első munkahelyéhez élete végéig hű maradt.

1977-ben intézetvezető megbízást kap, 1982-től az intézetben működő MTA Ideglettani Kutatócsoport vezetője is. Tudományos eredményeit mintegy másfélszáz tudományos közlemény és monográfia őrzi. 1958-ban kandidátus, 1975-ben a tudományok doktora, 1982-ben a MTA levelező tagja.

Fiatalként kitűnt eredeti gondolataival, mérész hipotéziseivel, kiváló metodikai készségével. Első amerikai tanulmányútját követően a motivációs elméletek, a kísérleti pszichológia új irányzata keltette fel az érdeklődését.

Teoretikus munkássága mellett számos új kísérleti paradigmát vezetett be (a pavlovi és instrumentális módszerek ötvözése, új frusztrációs szituációval). 1974-ben az *Encyclopedia Britannica* felkérésére megírja az „Emotion” című fejezetet. Akadémiai székfoglaló előadásának címe: „A játék neurobiológiája”. Az utolsó kutatási témája, a játék – maga-

tartás vizsgálata halála után csonkán maradt. Eredményeit kézikönyvek idézik ma is, tanulásmélete pszichológiai tananyag.

Kiváló pedagógiai érzékkel rendelkezett. Lebilincselő előadásai, színparkozó logikai levezetései a hallgatók tömegeit vonzották. Tanítványai rajongtak érte. Széles műveltsége, filozófiai, irodalmi és zenei tájékozottsága, az elméleti kérdések gyakorlati vonatkozásainak hangsúlyozása, dialektizáló vitakészsége, holisztikus szemlélete tették „reneszánsz” emberré.

Munkásságát itthon és külföldön is elismerték. Számos hazai és nemzetközi tudományos társaságnak volt tagja, munkásságáért számos kitüntetést kapott. Halála előtt nem sokkal vehette át az akkori egyik legmagasabb kitüntetést, az Állami Díjat (1988).

Mestere, Lissák Kálmán akadémikus így írt a fiatal, 34 éves Grastyán Endréről: „... lépésről lépésre haladva mind szélesebb alapon tette vizsgálat tárgyává a kéreg alatti agyterületek élettani szerepének vizsgálatát, a klasszikus neurofiziológiai módszerek mellett felhasználva a feltételes reflex technikáját és a modern elektrofiziológiai módszerek lehetőségeit. Felfogásának eredetisége, önállósága és kritikus szemlélete, ezzel kapcsolatban pedig új utakat megnyitó kimagasló eredményei már viszonylag fiatal kora ellenére is megbecsülést és elismerést szereztek neki az experimentátorok világában nemcsak belföldön, de külföldön is... Grastyán dr. megnyerő rokonszenves egyéniségével és tudásával eddigi külföldi útjain sok értékes barátot szerzett intézetünknek és a magyar tudománynak...”

ség, mindenre való nyitottság, párját ritkító, belülről vezérelt, „nem adhatok mást, mi lényegem”-szerénység jellemezte. Karizmatikus, szeretetre méltó ember volt, akiből sugározott a szeretet. Vonzó, vibráló, jó humorérzékkel megáldott, színparkozó, rendkívüli műveltségű ember volt, aki ugyanolyan tájékozottsággal és belefelelkezéssel beszélt egy festményről, egy regényről vagy egy versről, mint ahogy elemezni tudott egy zeneművet vagy leírni egy jó ételt vagy jó bort.

A vele töltött évek folyamán, egyszer csak, mint egy ködből kibontakozó kép, egy gimnáziumi irodalmi élményem kezdett felbukkanni bennem. *Eötvös József* egyik regényében olvastam azokat a sorokat, amit Eötvös ugyan asszonyokról írt, de őt parafrázálva, bennem e sorok egyre inkább Grastyán Endréről szóltak: „Vannak emberek, akiknek körében boldogabbnak érzed magadat, s jobbnak, nemesebbnek. Emberek, kiket mintegy vigasztalásul teremte Isten e világ bajai közé, mint egy áldást, hogy boldogítsanak. Óh, vannak ilyen emberek.” Igen vannak, mert ilyen ember volt Grastyán Endre! „Egyedüli példány” – ahogy *Kosztolányi* mondja –, akihez „a nagy időn se lesz hozzá hasonló”. Megismerhetetlen, pótolhatatlan jelenség volt, akit mégis – pótolnunk kellene. Ez persze paradoxon, és bizonyára nem véletlen, hogy ez jut eszembe, mert a paradoxonokat ő is nagyon szerette. De hát lehetséges e paradoxon feloldása?

Szerintem lehetséges, de ehhez el kell mondanom még egy vele kapcsolatos élményemet. Nagyon intenzív emlékem, hogy milyen nagy szeretettel emlegette

mindig és állandóan szülőföldjét, Őriszentpétert és az őrségi tájat is. Én tőle hallottam életemben először e nevet, e falut. Hosszú időn át sajnáltam, hogy még nem voltam és sokáig nem is jöhöttem e vidékre. Hiszen akik az ország más tájain éltünk, az 50-60-as években erőszakkal el voltunk innen zárva. Ezért kétszeres öröm és megtiszteltetés számomra, hogy a *mai* alkalomból, *itt* lehetek.

Őriszentpéter az Őrség része. Ez a fogalmunk onnan ered, hogy e vidék feladata valamikor hazánk, a szülőföld őrzése volt. Én úgy gondolom, hogy amikor most Őriszentpéter polgárai Grastyán Endre emléktábláját avatják fel, akkor ezzel az aküssal az előbbi paradoxonunkat is feloldják, mert hiszen őrzésre vállalkoznak. Grastyán Endre tevékenységének és emlékének őrzésére, ami a tudás, a szellem, a műveltség, a szeretet és általában minden emberi érték őrzését és óvását jelenti. Olyan értékekét, amelyek – az ő hite szerint, ahogy már mondtuk – egy szelídebbé váló emberiség születését segítik. Mai zaklatott korunkban pedig semmire sincs nagyobb szükségünk, mint szelídebb emberiségre. Azok közül, akik ezt felismerték és érte tenni is tudtak, egy kimagasló személyiség ebből a közösségből indult el, és most ide tért vissza, magával hozva és elénk tárva egy olyan életművet, amely őt az utódok megbecsülésére legméltóbbak közé emelte. Legyenek ennek tudatában, legyenek erre büszkéek, és így őrizzék mindig Grastyán Endre emlékét!

Dr. Vereczkei Lajos

egyetemi tanár

Őriszentpéter, 2002. május 3.

Nyílt levél dr. Nyárády József professzor részére

Tisztelt Professzor Úr!

2002. május 13-14-én a Stryker Howmedica és a PTE ÁOK (Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar) Balesetsebészeti és Kézsebészeti Klinikája közös szimpóziumot rendezett Pécsen. A házigazda a PTE ÁOK Traumatológiai és Kézsebészeti Klinikája, a rendezvény helyszíne a Pécsi Honvédkórház területén épülő traumatológiai műtők és szakrendelők épületében volt.

Túl a szakmai érdeklődésen azért is vártuk különös izgalommal ezt a napot, mert a PTE ÁOK Balesetsebészeti és Kézsebészeti Klinikája és a Pécsi Honvédkórház Balesetsebészeti Osztálya a jövőben közösen végzi munkáját. Erről az együttműködésről napjainkban folynak az egyeztető tárgyalások a két intézmény vezetői között.

Mély megdöbbenéssel szembesültünk azzal, hogy osztályunk szem szerepelt a meghívottak között. Ezzel nem csak a két munkacsoport értékes kapcsolatteremtési lehetősége maradt el, hanem egy továbbképzési lehetőségről is kényszerűen lemaradtunk. Nem utolsósorban a kialakított helyzet érdektelenségünk látszatát is kelthette, amelyet itt vissza kell utasítanunk.

Nyárády professzor úr által összeállított meghívott kör gondosan az ország minden balesetsebészeti műhelyére kiterjedő volt, a rendezvény nemzetközi részvétellel zajlott. Szomorú, hogy a jövőbeni együttműködésben érintett Pécsi Honvédkórház Baleseti Osztálya nem volt a meghívottak között.

Nem tarthatjuk véletlennek a történeteket egy olyan időszakban, amikor a két intézmény között mindennapos egyeztetés zajlik a jövőbeni együttműködés feltételeinek kialakításáról, és amikor Pécs város baleseti ellátását (regionális feladatvállalással) heti három napon biztosítja ez a mellőzött kollektíva, és végül a rendezvény éppen a Pécsi Honvédkórház területén zajlott.

Szakmailag, de főként morális módszereit illetően elítéljük ezt az eljárást! Szót kell emelnünk szakmai kirekesztésünk ellen és tudatosítanunk kell szakmai környezetünkkel, a régió baleseti és egészségügyi szervezéséért felelős vezetőinkkel, érdekvédelmünkkel és továbbképzésünkkel megbízottakkal, hogy az eset kapcsán olyan demonstráció zajlott, amely a jövő együttműködésére árnyékot vet. Különösen aggasztó, hogy mindez több szakmai fórumon is választott vezetőnk koordinálásával történt.

Bízunk abban, hogy a jövőbeni harmonikus kapcsolat és zökkenőmentes betegellátás igénye mindkét kollektívában mélyebben gyökerezik. Reméljük, hogy ez az eset nem a kialakítandó kapcsolat első disszonáns akkordja volt. Meggyőződésünk, hogy e jelenségben nem a PTE ÁOK Balesetsebészeti és Kézsebészeti Klinika kollektívájának közakarata nyilvánult meg.

Pécs, 2002. május 17.

Üdvözlettel
MH Pécsi Honvédkórház
Balesetsebészeti Osztály munkatársai

Levelünket megkapják:

- Dr. Nyárády József egyetemi tanár
- Dr. Svéd László vőrgy. HM Vezérkar Eü. Csof.f.
- Dr. Aracsi László o. ezds., a Pécsi Honvédkórház főigazgatója
- Dr. Fischer Emil, a PTE ÁOK dékánja
- Dr. Horváth Örs Péter, a PTE ÁOK Sebészeti Klinika vezetője
- Dr. Kosztolányi György, a PTE Orvostudományi és Egészségtudományi Centrum elnöke
- Dr. Gógl Áprád, PTE ÁOK Továbbképző Központ
- Dr. Szekeres Péter, Pécs Városi Orvosi Kamara
- Dr. Horváth Attila, Baranya Megyei Orvosi Kamara
- Dr. Bíró Vilmos, a Magyar Traumatológiai Társaság elnöke
- Dr. Simonka János Aurél, a Magyar Kézsebészeti Társaság elnöke
- a Magyar Trauma Ortopédia Kéz- és Plasztikai Sebészet szerkesztősége
- a PTE Orvostudományi Hírmondó szerkesztősége

**Nyílt levél a Pécsi Honvédkórház Traumatológiai Osztály orvosainak;
Azoknak, akik megkapták az Ő nyílt levelüket;
Mindenki számára, aki okulni szeretne a történekből**

Kedves Kollégák!

Kicsit szomorúan olvastam nyílt levelüket, melyben azt kifogásolják, hogy én, a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Karának, az Egészségtudományi Centrum Balesetsebészeti és Kézsebészeti Klinikájának igazgatója nem hívtam meg a Honvédkórház traumatológusait a Stryker cég által megrendezésre került és szponzorált workshopra.

A cég felkérését, hogy házigazda lehetek, a bevezetőt mondhatom, és mint kerekasztal koordinátor részt vehetek, nagy örömmel fogadtam. Sajnos nem is gondoltam arra, mily nagy hibát követek el azzal, hogy a céget azonnal nem kérem meg: csak úgy fogadom el ezt a meghívást, ha ők a Honvédkórház orvosait is meghívják. Elfogadtam és nem neheztettem azért, hogy közvetlen hozzátartozóimat, feleségemet és családomat sem hívták meg erre a workshopra.

Tudomásom szerint az ország számos más traumatológiai intézetének orvosa sem kapott meghívást – erre választ talán a Stryker – Howmedica cég hazai képviselőjétől kellene kérni.

Úgy érzem, minden cégnek, minden szponzornak az általa rendezett konferencia meghívólistájának összeállítása szuverén feladata és joga.

Ebben a kérdésben magamat ártatlannak érzem, de büszke vagyok arra, hogy saját orvosaimat nem felejtettem ki a listából és a céget felkértem, hogy öközülük is néhányat meghívjanak.

Kérem a Honvédkórház traumatológus kollektíváját, hogy mielőtt egy embert sárral dobálnának és meghurcolnának jogtalanul, a körülményekről a közvetlen rendezőtől szerezzenek információkat.

Remélem, azt is föl tudják idézni, hogy mióta a klinikát 1992 óta vezetem, minden szakmai rendezvényünkre és folyóiratreferátumainkra őket is, mint a környező kórházak traumatológiával foglalkozó orvosait, meghívattam. Ezekkel a meghívásokkal igen szerényen éltek. Tíz év alatt Fekecs főorvos kétszer, Mammel főorvos ötször, Móricz főorvos háromszor, Knausz főorvos háromszor és Radnai főorvos két alkalommal vett részt. A 10 év alatt megrendezett idegen nyelvű referátumok száma megközelíti a 100-at. A traumatológia egyéb szakmai fórumait még kisebb létszámban látogatták.

1992 óta azon fáradoztam, hogy szakmai kapcsolat alakuljon ki a két intézet között. Az Önök gögje a kapcsolatteremtést megakadályozta. A rendezvényeken legalábbis, melyekre Önöket szeretettel vártuk, meghívtuk, az előfordulási gyakoriság kritikátlanul alacsony volt. Kérem Önöket, hogy a realitások figyelembevételével szerkesszék meg következő, engem rágalmazó levelüket.

A közös gondolkodás, az azonos színvonalú gyógyítás kialakításának gátját nem személyemben, hanem az Önök kollektívájának elutasító magatartásában kell keresni.

Jó tanács: ha nem kapsz meghívást valahova, ne szaladj a nyilvánossághoz, mert lehet, hogy benned van a hiba. Ha a Stryker cég irányában nagyobb lett volna az érdeklődés az elmúlt években, bizonyára meghívást kapnak.

A következő lejárató próbálkozásnál ne csak aláírásukat, hanem nyomtatott betűvel írt nevüket is tüntessék fel, mert így az ákom-bákom mögé bújt burkolt nem vállalás gyanúját is elkerülhetik.

Pécs, 2002. május 29.

Dr. Nyárády József
egyetemi tanár
klinikai igazgató
A Traumatológiai Szakmai Kollégium elnöke
(A Stryker workshop felkért házigazdája
és kerekasztal koordinátora)

A választ Nyárády professzor a következőkhöz juttatta el:

Dr. Tóth József egyetemi tanár, rektor (PTE Rektori Hivatal)
Dr. Kosztolányi György egyetemi tanár, centrum elnök (PTE OEC Elnöki Hivatal)
Dr. Fischer Emil egyetemi tanár, dékán (PTE Dékáni Hivatal)
Dr. Horváth Örs Péter egyetemi tanár, centrum elnökhelyettes, házigazgató (PTE ÁOK Sebészeti Klinika)
Dr. Aracsi László orvosezredes, a Pécsi Honvédkórház főigazgatója
Dr. Bíró Vilmos egyetemi tanár, a Magyar Trauma Társaság Elnöke
Dr. Svéd László vezérőrnagy, HM Vezérkar Eü. főcsoportfőnök (Honvédelmi Minisztérium)
Dr. Szekeres Péter főorvos, a Pécs Városi Orvosi Kamara elnöke (Pécs Városi Orvosi Kamara)
Dr. Simonka János Aurél, a Magyar Kézsebészeti Társaság elnöke (SZOTE Traumatológiai Klinika)
Magyar Trauma Ortopédia Kéz- és Plasztikai Sebészet Szerkesztősége
a PTE Orvostudományi Hírdőző szerkesztősége
Dr. Gógl Árpád igazgató (PTE ÁOK Továbbképző Központ)
Dr. Horváth Attila, a Pécs Megyei Orvosi Kamara elnöke

ScanMedic Kft.

1089 Budapest, Villám u. 6.

Tel: 333-4259, Fax: 303-8514, mobil: 06-30-9495-161

a Stryker Howmedicina Osteonics

implantátumainak magyarországi forgalmazója

E-mail: scanmed@elender.hu

A Nyárády professzor úrnak írt nyílt levél címzettjeinek szíves figyelmébe!

Tisztelt Uram!

Cégünk érintettnek érzi magát a Nyárády professzor úrnak írt nyílt levéllel kapcsolatban, melyet a mi általunk rendezett szimpózium meghívotti listája váltott ki. Kötelességünknek érezzük, hogy a történetekre reagáljunk.

Pécsi rendezvényünk fő célja a termékeink használatával kapcsolatos specialitások áttekintése, illetve workshop keretében a felhasználási gyakorlat elmélyítése volt.

Rendkívül sajnáljuk, hogy ha a részvétellel kapcsolatban esetleg valakit megbántottunk volna. Igazság szerint, mint ahogy egy ilyen rendezvény alkalmával az lenni szokott, elsősorban meglévő partnereinket hívtuk meg. A pécsi Honvédkórház és cégünk között eddig nem alakult ki üzleti kapcsolat. Ugyanakkor ügyelnünk kellett a résztvevők számára is annak érdekében, hogy szakmailag a teljességre tudjunk törekedni.

Elnézést kértünk a Honvédkórház kollektívájától, hogy ez alkalommal nem tudtak részt venni a rendezvényen. Ugyanakkor reméljük, hogy kórházukat hamarosan partnereink között tudjuk üdvözölni és hamarosan lesz alkalmunk arra, hogy az udvariasságon esett csorbát kiköszöröljük.

Tisztelettel

Sipos Márta
ügyvezető

125 éve született Entz Béla professzor

A Magyar Pathologusok Társasága Dunántúli Szekciója tudományos ülést rendez dr. Entz Béla professzor, a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem (1918-47), a Pécsi Tudományegyetem (1947-51) valamint a Pécsi Orvostudományi Egyetem (1951. február – 1951. október) Kórbonctani Intézetének első igazgatója, akadémikus születésének 125. évfordulója alkalmából 2002. június 7-én a Pécsi Akadémiai Bizottság székházában.

Program:

- 10:00 Megnyitó
- 10:05 Dékáni üdvözlés (dr. Fischer Emil dékán)
- 10:10 Entz Béla professzor szakmai életútja (dr. Pajor László); Így láttam Entz Béla professzort (dr. Márton Zoltán ny. sebész főorvos, c. egyetemi docens); Emlékeim a Tanítómesteremről (dr. Timár Károly ny. patológus főorvos)
- 11:15 Klinikapatológiai konferencia – metszetszeminarium:

- um: Zala Megyei Kórház Patológiai Osztály két esetbemutatása (dr. Sipos József főorvos); Kaposi Mór Megyei Kórház Patológiai Osztály esetbemutatása (dr. Viski Anna főorvos); Petz Aladár Kórház Patológiai Osztály (Győr) esetbemutatása (dr. Gyűrűs Péter); Baranya Megyei Kórház Patológiai Osztály esetbemutatásai (dr. Hegedűs Géza főorvos); PTE ÁOK Patológiai Intézet esetbemutatásai
- 13:10 Állófogadás

Fenyvessy Emlékülés

Pécs, 2002. június 14.

Program

- 9:00 Koszorúzás Fenyvessy professzor sírjánál
Pécsi Köztemető T. VIII. 5. parcella
Beszédet mond *dr. Ember István* egyetemi tanár
Koszorúznak: *dr. Mayer Árpád* egyetemi tanár,
dr. Fischer Emil egyetemi tanár, dékán
- 10:00 Emléktábla avatása
PTE ÁOK Központi Épület Aula (Pécs, Szigeti út 12.)
Köszöntőt mond *dr. Kosztolányi György* egyetemi tanár
Az emléktáblát felavatja: *dr. Tóth József* egyetemi tanár, rektor, *dr. Fischer Emil* egyetemi tanár, dékán
- 10:30 Fenyvessy Emlékülés
PTE ÁOK Központi Épület tanácsterme (Pécs, Szigeti út 12. I. emelet)

Megnyitó

Az Emlékülést köszönti: *dr. Tóth József* egyetemi tanár, a PTE rektora, *dr. Kosztolányi György* egyetemi tanár, igazgató, *dr. Fischer Emil* egyetemi tanár, a PTE ÁOK dékánja, *dr. Lun Katalin* országos tisztifőorvos, *dr. Morava Endre* egyetemi tanár, az MHT elnöke, *dr. Jávor András* programigazgató, Egészséges Nemzetért Népegészségügyi Program

- 11:00 Emlékülés
- 1) *Dr. Benke József* (PTE, Pécs): Fenyvessy Béla, a közéleti ember (15')
 - 2) *Dr. Mayer Árpád* egyetemi tanár, ov. főorvos (Uzsoki utcai Kórház Onkoradiológiai Központ, Budapest): Fenyvessy Béla tudományos hagyatéka és emléke az unoka számára (15')
 - 3) *Dr. Kienle Ernő* egyetemi adjunktus (PTE ÁOK Humán Közegészségtani Intézet, Pécs): Fenyvessy Béla és a Pécsi Egyetem Közegészségtani Intézete (15')
 - 4) *Dr. Kertai Pál* egyetemi tanár (Debreceni Egyetem ÁOK Közegészségtani Intézet, Debrecen): Fenyvessy Béla, a kutató (15')
 - 5) *Dr. Ruppert Ferenc* városi tisztifőorvos (ÁNTSZ Pécs Városi Intézete, Pécs): Fenyvessy Béla professzor munkássága szorosan kapcsolódik az ÁNTSZ mai tevékenységével (15')
 - 6) *Dr. Ungváry György* egyetemi tanár, főigazgató főorvos (F. J. Országos Közegészségügyi Központ, Budapest): Fenyvessy Béla munkásságának országos jelentősége (15')
- 14:00 Tudományos ülés
(A Pécsi Tudományegyetem Általános Orvosi Kar Humán Közegészségtani Intézet munkatársainak és rezidenseinek előadásai)
Bevezetőt mond *dr. Ember István* egyetemi tanár
- 1) *Dr. Tényi Jenő* egyetemi tanár: Új társadalom- orvostani megközelítés a népegészségügyi felada-

- tok megoldásában (10')
- 2) *Dr. Sándor János* tudományos munkatárs: Térinformatika alkalmazása a közegészségtanban (10')
 - 3) *Dr. Kiss István* egyetemi docens: Egyéni érzékenység biomarkerei (10')
 - 4) *Gyöngyi Zoltán* egyetemi tanársegéd: Kemoprevenációs szerek vizsgálata molekuláris epidemiológiai állapotmodellben (10')
 - 5) *Dr. Nádasi Edit* egyetemi tanársegéd, *Varjas Tímea* egyetemi tanársegéd: Hexenál és más karcinogének vizsgálata (10')
 - 6) *Dr. Németh Árpád* PhD hallgató: Fej-nyaki dagadatok megelőzésének lehetőségei (10')
 - 7) *Dr. Varga Csaba* egyetemi magántanár: Környezeti-ökológiai egyenlőtlenségek Közép-Európában. Trianon és környezetegészségügyi következményei (10')
 - 8) *Mészáros Anita*: Archeogenetika a higiéniében (10')
 - 9) *Dr. Balogh Erika*, *dr. Fehér Katalin*, *dr. Galambos Edina*, *dr. Ivánfi Judit*, *dr. Király Roland*, *dr. Kiss Adrienn*, *dr. Lévai Erika*, *dr. Lukács Péter*, *dr. Muszin Zita*, *dr. Vörös Ágnes*: Az új megelőző orvostani és népegészségügyi szakképzés (10')

15:30 Zárzó

16:00 Fogadás (PTE ÁOK Központi Épület Galéria, Szigeti út 12.)

A rendezvény fővédnöke: *Dr. Mikola István* egészségügyi miniszter

Védnökök: *Dr. Fischer Emil* egyetemi tanár, dékán (Pécsi Tudományegyetem Általános Orvosi Kar); *dr. Jávor András* programigazgató (Egészséges Nemzetért Népegészségügyi Program); *dr. Kosztolányi György* egyetemi tanár, elnök (PTE Orvos- és Egészségtudományi Centrum); *dr. Lun Katalin* országos tisztifőorvos (Országos Tisztifőorvosi Hivatal); *dr. Morava Endre* egyetemi tanár, elnök (Magyar Higiénikusok Társasága); *dr. Ungváry György* főigazgató főorvos (F. J. Országos Közegészségügyi Központ); *dr. Tóth József* egyetemi tanár, rektor (Pécsi Tudományegyetem)

A rendezvény támogatói: AstraZeneca Kft., Magyar Higiénikusok Társasága, MTA PAB Megelőző Orvostani Bizottsága, Népegészségügyi Tudományos Társaság, Egészséges Nemzetért Népegészségügyi Program, Országos Tisztifőorvosi Hivatal, Pécsi Tudományegyetem.

INTÉZETI, KLINIKAI HÍREK

A Humán Anatómiai Intézetből

■ A Magyar Endokrin és Anyagcsere Társaság és az European Federation of Endocrine Societies 2002. május 15-17-én Gyulán megrendezett közös kongresszusán felkérésre *Mess Béla* egyetemi tanár és *Csernus Valér* egyetemi docens egy „State of Art” szekciót szervezett „Endokrin ritmusok” címmel. *Mess Béla* rövid bevezető előadása után *Csernus Valér* tartott összefoglaló előadást a biológiai ritmusok mechanizmusáról és a biológiai „oszillátorok” jellemzőiről. További rövid csatlakozó előadásokban az intézet munkatársai, *Rékasi Zoltán* és *Toller Gábor* beszéltek a tobozmirigy-óra génjeiről nyert észleleteikről, *Faluhelyi Nándor* és *Csernus Valér* számolt be a tobozmirigy-működés ritmitását szabályozó tényezők (hőmérséklet, mágneses erőtér) szerepéről, valamint *Rúzsás Csilla* (PTE-TTK), intézetünk volt munkatársa a tobozmirigy-működés és az öregedés folyamatának összefüggéseit foglalta össze. Ugyanezen a kongresszuson *Kovács Magdolna* előadást tartott a luteinizáló hormon-releasing hormon (LHRH) antagonistá analógnak az LHRH receptor mRNS expressziójára kifejített hatásairól. A kongresszus szervezőbizottsága a 35 év alatti kutatók számára meghirdetett poszterversenyen a zsűri az első díjat *Hollósy Tibornak*, az Anatómiai Intézet PhD hallgatójának ítélte oda. A poszter témája: Pinealectomia hatása a PACAP és VIP szintjére csirkeagyanban.

Az Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Intézetből

■ 2002. 04. 19-én Budapesten, a Transzplantációs Klinikán rendezték meg a PiCCO-klub első ülését. Intézetünket *dr. Molnár Zsolt*, *dr. Heigl Péter* és *dr. Szakmány Tamás* képviselte a rendezvényen. *Dr. Heigl Péter PiCCO adta lehetőségek az intravaszkuláris hypovolaemia és szövődeményeinek korai felismerésében és kezelésében* címmel tartott előadást.

■ 2002. május 1-jei kezdettel intézetünk három tagja, *dr. Ezer Erzsébet* egyetemi adjunktus, *dr. Márton Sándor* egyetemi adjunktus, valamint *dr. Sári Ferenc* egyetemi tanársegéd hathetes tanulmányúton vett részt Izraelben, a Bersevai Tudományegyetem orvoskarán.

■ 2001. május 9-11. között Zánkán rendezték meg a Magyar Oxiológiai Társaság XI. Vándorgyűlését. A rendezvény fő témája a cardiopulmonalis resuscitatio volt. Intézetünket *dr. Heigl Péter* képviselte „Infúziós oldatok aktív melegítése a prehospitalis ellátásban” című előadásával.

A Balesetsebészeti és Kézsebészeti Klinikáról

■ Debrecenben 2002. április 19-20-án került megrendezésre a Magyar Kézsebész Társaság IX. kongresszusa. A kongresszus fő témái: insérülések, erek sérülései és betegségei a felső végtagon, valamint szabad témák voltak. Klinikánk az alábbi előadásokkal képviselte a pécsi kézsebészetet: *Mester Sándor*, *Nyárády József*, *Kereskai László*: Traumás eredetű digitális trombózis; **Gacs Balázs*, *Vámhidy László*: Posztraumás csuklózületi fájdalmak kezelése denervációval; **Tunyogi Csapó Miklós*, *Vámhidy László*, *Naumov István*: „Proximal row carpectomy” csuklótáji részleges amputáció megoldására; *Naumov István*, *Nyárády József*, *Vámhidy László*: Distalis radius törések kezelése Herbert csavarozással; *Vámhidy László*, *Nyárády József*: Golf könyök kezelése denervációval; *Kovácsy Ákos*, *Nyárády József*, *Tóth József*: Sajkacsont állízület kezelése Herbert csavarral – öt év tapasztalatai; **Németh Attila*, *Farkas Gábor*, *Wiegand Norbert*: Érző pulpa rekonstrukció hüvelykujjon a ronsolt mutatóujjról képzett filé lebennyel; **Bukovecz Tibor*, *Naumov István*: Rekonstrukciós lehetőségek többszörös felsővégtagi sérülések esetén; *Mester Sándor*, *Nyárády József*, *Tóth József*: Elhanyagolt dongakéz praeoperatív elongációja unilaterális külső rögzítővel.

A *-gal jelölt előadásokat a 35 év alattiaknak kiírt *Fiatal Kézsebészek Fóruma* keretében értékelték. A pécsi fiatal előadók közül *Németh Attila* előadása II. díjat kapott.

■ *Dr. Nyárády József* 2002. május 10-én Genovában felkért előadóként vett részt a 2. Duofit Kongresszuson. A speciális cement nélküli protézis klinikai alkalmazásával foglalkozó kongresszuson az alábbi előadást tarotta: *Nyárády József*, *Naumov István*: Our experiences with the Duofit prosthesis during primary and revision prosthetic surgery.

■ Bécsben 2002. május 4-8. között ren-

dezték meg az 5. Európai Traumatológus Kongresszust. Fő témái a következők voltak: sürgősségi ellátás, polytrauma, periprotetikus törések, az alsó végtag fedett törései, porctranszplantáció, törésgyógyulás. A tudományos előadások, workshopok és fogadások mellett katasztrófavédelmi bemutató és bécsi városnézés színesítette a programot. Klinikánkról *Wiegand Norbert*, *Farkas Gábor* és *Nőt László Gergely* vettek részt a kongresszuson. Az alábbiakkal szerepeltek: *Nyárády József*, *Wiegand Norbert*, *Naumov István*: Special application of the Marchetti-Vicenzi nail: the distal crural fractures (előadás); *Nőt László Gergely*, *Nyárády József*, *Farkas Gábor*, *Vámhidy László*, *Naumov István*: Periprosthetic femoral fractures (poszter).

■ A bécsi kongresszus után – május 9-11. között – ahhoz csatlakozóan szatelit szimpóziumot rendeztek Budapesten, a margitszigeti Thermál Hotelben a sarokcsonttörések kezelésével kapcsolatban. Az angol-német nyelvű tudományos ülésen klinikánk 2 előadással szerepelt: *Kovácsy Ákos*, *Zadravec György*: Controversies in diagnostics and treatment of heel bone fractures; *Fodor Barnabás*, *Zadravec György*, *Kovácsy Ákos*: Closed reduction and percutaneous screw fixation of the calcaneus fracture – functional results (experiences in a quarter century).

Az Egészségügyi és Nyelvi Kommunikációs Intézetből

■ A PTE ÁOK és EFK PROFEX Nyelv- vizsgaközpont 2002 áprilisában ismét megszervezte az államilag elismert egészségügyi szaknyelvi vizsgát angol és német nyelvből alap-, közép-, ill. felsőfokon. Elmondható, hogy a vizsga pozitív fogadtatásra lelt. A negyedik vizsgaidőszakban országos viszonylatban (Budapesti Semmelweis Egyetem, Szegedi Tudományegyetem, PTE EFK Kaposvári Képzési Központ és Szombathelyi Képzési Központ) a vizsgázók száma csaknem nyolcszorosára (534) emelkedett, nagyrészt (284 fő) a PTE ÁOK vagy EFK hallgatói. A sikeres vizsgák becsült értéke az egész vizsgarendszerben kb. 70-75%. A PROFEX vizsga következő időpontja: 2002. november.

Az Orvosi Biológiai Intézetből

■ A Siófokon, 2002. március 27-29-én

megrendezett X. Sejt- és Fejlődésbiológiai Napokon intézetünk az alábbi előadásokkal szerepelt: *Pap Marianna, Cooper G. M.*: A PI 3K/Akt/GSK-3b sejtülést közvetítő jelátviteli út szabályozása; *Lakatos Anita, Dominguez G., Szeberényi J., Kuhar M. J.*: Creb transzkripció faktor szerepe a cart mRNS expressziójának szabályozásában; *Sétáló György iff., Meharvan Singh, Imam S. Nethrapalli, C. Dominique Toran-Allerand*: A PKC szerepe az ösztrogén-indukált ERK aktivációban fejlődő idegszövetben.

■ A Magyar Biokémia Egyesület Jelátviteli Konferenciáján (Eger, 2001. október 11-13.) az Orvosi Biológiai Intézet a következő prezentációkkal szerepelt: *Kiss Katalin, Nusser Nóra, Bartek Balázs, Szeberényi József*: Idegi növekedési faktor sejtzaporodást gátló hatása PC12 sejtekben; *Pap Marianna, Szeberényi József, G. M. Cooper*: A PI 3-kináz/Akt/GSK-3b jelátviteli út sejtülést közvetítő a transzlációs iniciációs faktor EIF2B-n keresztül; *Fábián Zsolt, Kiss Katalin, Szeberényi József*: Newcastle betegség vírusfertőzést követő jelátviteli folyamatok PC12 sejtekben; *Kiss Katalin, Sebők Ágnes, Szőke Katalin, Gaál Emília, Szeberényi József*: NFKB fehérje szabályozása PC12 sejtek túlélésében.

A Farmakológiai és Farmakoterápiai Intézetből

■ *Dr. Szolcsányi János* intézetvezető egyetemi tanár, az MTA rendes tagja 2002. április 23-án tartotta meg akadémiai székfoglaló előadását „Új célmolekulák és idegi mechanizmusok a fájdalomcsillapító és gyulladásgátló gyógyszerek kutatásában” címmel.

A Fül-Orr-Gégeklinikáról

■ *Dr. Gerlinger Imre* adjunktus 2002. május 16-án 100 %-os eredménnyel védte meg Laserrel asszisztált középfül- és endoszkópos orrmellékürege-sebészet című PhD értekezését.

A Gyermekklinikáról

■ *Dr. Soltész Gyula* egyetemi tanár tartotta a Budapesten 2002. április 12-13-án megrendezett nemzetközi „Growth Hormone and Endocrinology” szimpózium megnyitó előadását.

■ *Dr. Pintér András* egyetemi tanár Akut has gyermekkorban, *dr. Kövesi Tamás*

egyetemi tanársegéd Perioperatív fájdalomcsillapítás gyermekkorban címmel tartott orvostovábbképző előadást a Dombóvári Városi Kórházban 2002. április 24-én.

■ A klinika munkatársai két előadás tartásával vettek részt a Májbetegségeket okozó örökös anyagcsere-betegségek tudományos ülésén Visegrádon, 2002. április 19-20-án. 1. *Hováth Magdolna*: Fruktóz intolerancia; 2. *Tárnok András, Decsi Tamás, Morava Éva*: Fruktóz intolerancia: klinikai diagnózis genetikai megerősítés nélkül.

■ A klinika Sebészeti Osztályának munkatársai előadás tartásával vettek részt a 4th Pan African Paediatric Surgical Congress rendezvényen Kairóban, 2002. március 26-29-én (*A. B. Pintér, Zs. Oberritter, R. Somogyi*: Long-term efficacy of subureteric teflon injection in the treatment of vesicoureteric reflux).

■ *Dr. Vajda Péter* PhD hallgató Metabolic findings after colocystoplasty in children címmel tartott előadást (társ szerzők: *A. Pintér, F. Harangi, A. Farkas, A. Vástyán, Zs. Oberritter*) a 13th Annual Meeting – European Society for Paediatric Surgery rendezvényen Budapesten, 2002. április 11-13-án.

■ A Magyar Gyermeksebész Társaság és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Jósza András Kórházának Tudományos Ülése a klinika munkatársai két előadás tartásával szerepeltek 2002. április 26-27-én. 1. *Pintér András, Vástyán Attila, Vajda Péter, Juhász Zsolt*: Nem kielégítően kezelt cloaca malformációk késői rekonstrukciós műtéte; 2. *Oberritter Zsolt, Farkas András, Engel Miklós, Varga Gyula*: Ritka invaginációs vezető-pont: coecum-polyp.

■ *Dr. Kozári Adrienne* egyetemi adjunktus, *dr. Erhardt Éva* tanársegéd és *dr. Rózsai Barna* PhD hallgató előadásokat tartottak a hazai gyermekendokrinológusok győri ENDOPEK kongresszusán, 2002. május 3-4-én.

A Radiológiai Klinikáról

■ Március 1-től *dr. Szalai Gábor* adjunktusi kinevezést kapott.

■ Április 18-19-én Budapesten került megrendezésre a X. Francia-Magyar Radiológus Szimpózium, melyen klinikánkról *dr. Hegedűs Krisztina* vett részt.

■ *Dr. Battyáni István* docens tartott előadást a Pécsi Hepatológiai Napon „Képalakító eljárások a máj és az eperendszer megbetegedéseiben” címmel 2002. április 27-én.

■ Április 29-én radiológus szakvizsgát

tettek klinikánkról: *dr. Csere Péter, dr. Magda Ingrid, dr. Niyati Mahtab, dr. Papp Zsófia* és *dr. Zólyomi Annamária*.

A Sebészeti Tanszékről

■ A Főiskolai Kar Szombathelyen rendezte ez évben a TDK Konferenciáját, melyen *Ripp Klára* I. díjat nyert a Mastectomiákat követő lymphoedema kezelése témával.

■ *Szilágyi Károly* és *Kelemen Ottó* előadásokat tartottak az Emlőklub áprilisi rendezvényén.

■ A korszerű rehabilitáció témában rendezett szimpóziumon (április 19-én) felkért előadást tartott *Rozsos István* és *Ripp Klára* az amputált betegek protézisálásának nehézségeiről és lehetőségeiről.

A Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikáról

■ A Magyar Szülészeti és Nőgyógyászati Endokrinológiai Társaság II. Nemzeti Kongresszusán 2002. április 11-13-án Kecskeméten *dr. Szabó István* egyetemi tanár a kongresszus elnökségének tagja volt, valamint üléselnöki teendőket látott el. *Dr. Szilágyi András* egyetemi docens „A hypothalamo-hypophysealis és a lépényi hormonsecretio szabályozásának közös sajátosságai” címmel felkért referátumot tartott.

■ *Dr. Ertl Tibor* egyetemi tanár 2002. áprilisában meghívott előadóként az Amerikai Egyesült Államokban tartott előadásokat: Direct fetal steroid treatment and perinatal outcome (Tenet-Queen of Angels/Presbyterian medical Center, University of Southern California, Los Angeles); Novel approaches in perinatal medicine to improve postnatal outcome (Women’s and Children’s Hospital, Los Angeles County-University of Southern California Medical Center, University of Southern California, Los Angeles); Fetal interventions to prevent respiratory distress syndrome (Children’s Hospital of Iowa, University of Iowa Hospitals and Clinics, Iowa City); Antenatal steroid and intraamniotic surfactant treatment (Tulane University Hospital and Clinic and Louisiana State University, New Orleans) címmel.

■ 2002. április 26-án Budapesten Gyermeknőgyógyász Szekció Napot tartottak. *Dr. Halvax László* egyetemi adjunktus felkért referátumot tartott A laparoszkópia jelentősége a gyermeknőgyógyászatban

címmel, *dr. Csermely Tamás* egyetemi adjunktus elhangzott előadásának címe: Húvelyi ultrahang alkalmazása laparoszkóppal asszisztált Vecchietti műtét során. *Halvax* adjunktust ismételten a Gyermeknőgyógyász Társaság titkárává, míg *Csermely* adjunktust elnökségi taggá választották.

Az Urológiai Klinikáról

■ 2002 márciusának végén – esővel, széllel dacolva – került megrendezésre Birminghamban a European Association of Urology XVII. Kongresszusa. Klinikánkat *dr. Farkas László* intézetvezető docens, *dr. Székely József*, *dr. Szántó Árpád*, *dr. Fábos Zoltán* adjunktusok és *dr. Pytel*

Ákos tanársegéd képviselték. *Dr. Pytel Ákos* a hólyag és prostata carcinoma témakörben a The fluorescent cytology in the detection and follow-up of bladder tumours és a Comparison of outcome of prostate biopsies using either 33 mm or 18 mm cutting length című előadásokkal szerepelt.

■ Az Urológiai Klinika 2002. június 27-28-án rendezi az immár hagyományosnak számító IV. Huth Tivadar Urológus Napokat. A rendezvény apropóját az adja, hogy a klinika idén ünnepli alapításának 50. évfordulóját. A jubileumi rendezvényen az előzetes jelentkezések alapján mintgy 300 urológus és érdeklődő részvételére számítanak. Vendégül látják azokat a neves kül-

földi urológusokat, akik sokat tettek a pécsi urológia fejlődéséért. A két napos ülés tervezett tudományos főtémái: Uroinfekció (az urosepsis pathomechanizmusa, mikrobiológiája, nozokomiális infekciók, antibiotikum profilaxis és terápia); „The ageing male” (az idősödő férfi szexuális és prostata problémái, azok kezelése); Fitoterapeutikumok helye az urológiában; Prostata carcinoma (szűrés, biopszia, műtéti, gyógyszeres és sugárkezelés); Nephrolithiasis (kőképződés és profilaxis, újabb műtéti lehetőségek: ESWL, endoszkópia, laparoszkópia); Külföldi vendégek előadásai; Interaktív esetmegbeszélések (fiatal urológusok esetbemutatói).

A képen *dr. Baumann János* egy áprilisi szimpóziumon

A Pécsi Tudományegyetem
Orvos- és Egészségtudományi Centrum
Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Intézete
mély megrendüléssel tudatja, hogy

Dr. Baumann János

egyetemi adjunktus 2002. május 5-én,
életének 39. évében váratlanul elhunyt.

Személyében az AITI kiváló oktatóját, a pécsi transzplantációs anesztézia lelkes, szakavatott megteremtőjét és a szervátültetés aneszteziológiai és intenzív terápiás kérdéseinek elhivatott kutatóját gyászoljuk.

Emlékét örökre megőrizzük.

Az AITI dolgozói

Testnevelés

Alapelvek és gyakorlatok egyetemisták számára

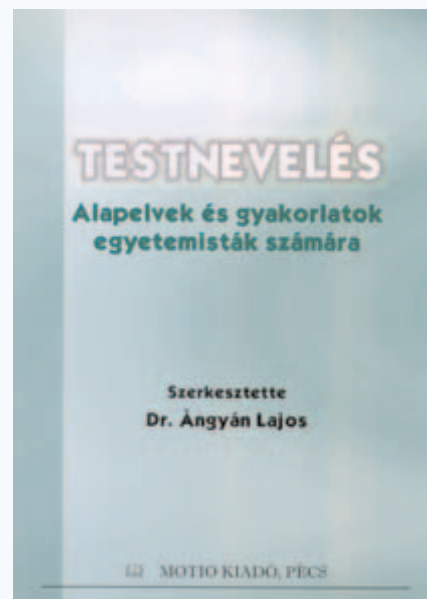
Szerkesztette
Dr. Ángyán Lajos
Motio Kiadó, Pécs, 2002

Előszó

Két szempontot vettünk figyelembe a könyv megírásakor. (1) A kreditrendszerű tanterv kritériumkövetelményként írja elő a testnevelést. A testnevelési foglalkozások anyagának összefoglalásával segítséget kívánunk adni a hallgatóknak a követelmények teljesítéséhez. (2) A „Mozgásszervek és életminőség” című kutatási programban fontos szerepet kap az eredmények hasznosítása. A Mozgástani Intézet munkatársai is részt vesznek a program kidolgozásában. Ezért saját kutatási eredményeinket és módszereinket is beépítettük a könyvünkben összefoglalt elméleti ismeretanyagba és testedzési gyakorlatokba.

A Mozgástani Intézet munkatársai vezetik a testnevelési foglalkozásokat. Bár a rendelkezésünkre álló létesítmények erősen behatárolják a lehetőségeinket, mégis többféle testedzést ajánlunk, amelyek közül a hallgatók – a megadott időpontban és létszámban – szabadon választhatnak.

Az orvostudomány keretében folyó testnevelés fontos feladata a testedzéssel kapcsolatos legfontosabb alapismeretek oktatása is. Ezek az ismeretek nélkülözhetetlenek az egészségügyi ellátás különböző területein dolgozó szakemberek számára pácienseik egészségének védelme, illetve egyes betegségek megelőzése, gyógyítása és rehabilitációja céljából.

A pécsi egyetem nagy professzorai

A gróf *Klebelsberg Kuno* Alapítvány szervezésében három éve, 1999 tavaszán indult előadásorozat most érkezett el a hatodik előadáshoz.

Az előadások szervezője az alapítvány elnöke, gróf *Klebelsberg Éva*.

1999 tavaszán a Dominikánus Házban tartott induló előadás *Berde Károly* kiadatlan írásából vett részletek felolvasásából állt. Az életrajzi előadást *Schneider Imre* professzor tartotta, a műből vett részleteket *Jancsó Adrienne* művésznő tolmácsolta.

Az őszi három professzorunk életműve került bemutatásra: *Szentágothai János* akadémikusról *Flerkó Béla* professzor, a még Pozsonyba 1914. január 19-én, a Ferenc József által elsőként kinevezett *Bakay Lajos* sebészprofesszorról az unoka, *Balás-Piri László*, *Környey István* professzorról pedig *Kárpáti Miklós* tartott előadást.

2000 tavaszán az alapítvány névadójáról, születésének 125. évfordulóján *Tóth József* rektor, *Kerpel-Fronius* gyermekgyógyász professzorról *Sulyok Endre*, *Hodinka Antal* professzorról *Udvari István* beszélt.

2000 őszi került egyetemünkre, pontosabban karunk dékáni tanácstermébe a rendezvény. Miután a báró *Podmaniczky Pál* professzorról előadást vállalt szakértő nem érkezett meg, e sorok írója volt kénytelen előadni evangélikus hittudományi karunk nagy hírű tanáráról, míg *Ángyán János* professzorról *Pár Alajos* professzor tartott előadást.

A 2001. év tavaszi előadása *Habsburg Ottó* elfoglaltsága miatt júniusra tolódott. Előadásának címe: Európa – Magyarország – *Klebelsberg Kuno* volt. *Molnár Kálmán* jogászprofesszorról késői tanszéki utóda, *Ádám Antal* alkotmánybíró, míg *Prinz Gyula* földrajztudós professzorunkról *Tóth József* rektor beszélt.

A jelenlegi előadás, a hatodik 2001 őszi kerül át ez év tavaszára.

Benke József

PROGRAM

Köszöntőt mondott *dr. Fischer Emil* dékán és *Klebelsberg Éva*, az alapítvány elnöke.

Az elhangzott előadások:

Dr. Szabó Zoltán emeritus professor: *Kudász József*, a professor; *Dr. Losonczy Hajna* egyetemi tanár: *Losonczy István* professor, a szubjektív emlékezés tükrében; *Dr. Varga Csaba* egyetemi tanár: *Losonczy István* professor, a jogtudós.

Kudász József, a professor

Nagyon köszönöm, hogy a Pécsi Egyetem Orvostudományi Karának és a *Klebelsberg Kuno* Alapítvány kuratóriumának meghívása lehetőséget teremtett arra, hogy ezen az előadásorozaton részt vehessek. Tulajdonképpen a tanítvány tiszteletével szeretnék emlékezni mesteremre, egész életemet, orvosi pályafutásomat meghatározó főnökömre. A magyar szívsebészet pionírjára, a mindig újat akaró briliáns manualitású sebészre, a művészetet, zenét kedvelő és az utóbbit magas szinten művelő egyéniségre, a falusi hatgyermekes kántortanító gyermekéből lett igazi polgárra.

Kudász professor 1904. július 10-én Keresztespüspökiben született. A család három gyermeke felnőtt korában szívbetegségben halt meg. Egyik nővérét a fiatal sebész billentyűszűkülettel kétszer is operálta. Talán ez is motiválta, a szívbeteg testvérei, hogy ezt a pályát válassza. Mivel jól hegedült, zeneművészeti főiskolára is készült, mégis az érettségi után az orvosi pá-

lyát választotta és a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi fakultására iratkozott be. Két évvel ezt követően azonban el kellett hagynia az egyetemet, mert szülei nem tudták anyagilag fedezni tanítatását. Ekkor egy missziós társasággal 3 évre gyarmatokra szóló orvosi szolgálatra írt alá szerződést és ezt követően Olaszországba távozott, és ott folytatta egyetemi tanulmányait, majd 1931-ben Bolognában szerzett diplomát. Mivel mégsem kellett gyarmatokra elmennie, hazajött és hozzákezdett diplomája nosztrifikálásához. Hajdúszoboszlón kántori munkából tartotta fenn magát, majd Egerbe ment, ahol helyettes körzeti orvosként dolgozott. Életének egyik meghatározó időszaka volt, amikor a debreceni kórbonctani intézetbe került *Orsós Ferenc* mellé. Itt alapozta meg patológiai tudását, amely – különösen az akkori világban – nélkülözhetetlen volt egy sebész számára. A következő dátum, ami fordulatot jelentett életében, 1938 volt, amikor a debreceni klinikára került *Hüttl*

Kudász József

professzor mellé. Ott alapozta meg sebészi tudását, sebészi felkészülését, és ezt követően a Rókus Kórházban adjunktus *Schmidt Lajos* mellett, aki később a Dischka Győző utcai I. sz. sebészeti klinika igazgatója lett Pécsen. A háború alatt a szombathelyi katonai kórházban dolgozott mint főorvos. A fiatal *Szentágotthai János* mint famulus dolgozott a sebészetben Kudász főorvos mellett, 1948 decemberében csábította őt Pécsre. A háború után az István kórház gyermeksebészetének főorvosa lett, amikor megalakult Pécsen a II. sz. klinikai tömb a belklinikával és a sebészetel; 1951-ben kinevezték a II. sz. sebészeti klinika tanszékvezetőjévé. Ezt követően közel 5 évet töltött itt, azután a mai traumatológiai intézet helyén lévő akkori III. sz. sebészeti klinika és baleseti intézetbe került. Utolsó munkahelyén, a városmajori klinikán 15 évet dolgozott, majd 71 éves korában, 1975-ben ment nyugdíjba, és egy tragikus nyelvrák műtétet követően, nagyon súlyos szenvedések közepette, tüdőáttételek miatt, 1981. április 12-én hunyt el.

Nagyon szoros kapcsolata volt a szívsebészettel, pionírja volt ennek a területnek, ő végezte először el egy Fallot-tetralógián, egy ún. kék bébin az első Berloque-anasztomóziát Magyarországon, aztán az 50-es években Budapesten, az I. sz. gyerekklinika és az I. sz. sebészeti klinika műtőiben operált veleszületett szívbetegségeket, szívbetegségeket, majd Pécsen egy kardiológiai és egy szívsebészeti munkacsoportot alakított *Hámori József* professzorral közösen, amelynek jeles képviselői voltak *Eisert Árpád*, *Kiss Tibor*, *Ludván Sándor*, *Degrell*, *Szutréli* és a kardiológusok, belgyógyászok részéről *Czirnen* és *Nemes Tihamér*. Magam 1954-ben, fiatal sebészként csatlakozhattam ehhez a jeles csoporthoz. A felsoroltak közül ki kell emelnem *Eisert Árpádot*, aki Nyíregyházán volt sebész, ő végezte Magyarországon az első zárt szívűműtétet, illetve a billentyűszűkület megoldását, amikor egy coarctatio aortae miatt két klammer között fogta le ezt a nagy eret és úgy végezte el a műtétet. Egy másik jeles képviselő a csoportból *Kiss Tibor* professzor volt, aki az I. és II. sz. sebészeti klinikának lett később az igazgatója. Meg kell emlékezni az örök szerelő és bohém *Ludván Sándorról*, aki mohácsi főorvos lett; ő nagyon nagy utat futhatott volna be, csak sose tudta befejezni a munkáját, mert például ha egy motorbiciklihez jutott, azt szétszedte, és nagyon nehezen tudta összerakni. Akkor mi vala-

hogyan egy szívmotorhoz is hozzájutottunk, és azt is szétszedte, de mi már nem tudtuk összerakni. A II. sz. sebészeti klinikán nagyon aktív munka folyt, sok zárt szívűműtétet végzett Kudász professzor, és elkezdődtek az előkészületek a nyitott szívűműtétre is. Két irányba haladt akkor még a világ, már hűtésben, borzalmas körülmények között, jeges kádba tettük a gyerekeket és úgy tudtuk elvégezni a rövid ideig tartó nyitott szívűműtétet. 1954-ben végezték el Amerikában az első szívűmotoros műtétet, és 55-ben a próbálkozások már nálunk is elkezdődtek. Aztán Kudász professzor Budapestre került, és tulajdonképpen a valódi álma, a szívsebészet ott valósult meg, hisz a városmajori klinikán 15 évet töltött el, és én nagyon boldog vagyok, hogy tanúja és részese lehettem ennek a 15 évnek. Számos zárt szívűműtétet végeztünk; akkor még nagyon közel voltunk Európához a zárt szívűműtét területén, és el kellett kezdeni megvalósítani a szívűmotoros műtétet. Magunknak kellett még elkészíteni először a hazai gyártmányú szívűmotort, és mindannyian boldogok voltunk, hogy egy kutya túlélte az első nyitott szívűműtétet. Egy évre rá már az első két gyerek, a Piri és a Ferike 1960-ban túlélt az első Magyarországon sikeres motoros szívűműtéten és akkoriban nekünk nagy dolog volt, hogy túl is éltek. (Igaz, hogy pitvari defektusaik voltak, amik ma már a szívűsebészet visszerműtétjei.) De számunkra akkor ez nagyon komoly dolgot jelentett.

Szombaton – akkor még nem volt munkaszüneti nap – voltak a referátumok és a vizitek. Ott hallhattuk professzor úr terveiről, álmairól szóló beszámolóit, sajátos filozófiai elképzeléseit az életről és a művészetéről, amit sugárzott magából. Virtuóz operatőr volt. Rendkívül elegánsan öltözködött, néhányan talán emlékeznek is, az akkori pesti értelmiségi és művészvilágnak kedvenc társasági tagja volt, igazi polgár volt ő. Kudász professzort országszerte ismerték, a taxisofőrök, a betegek, a látogatók a városmajori klinikát Kudász-klinikának hívták. Aztán múlt az idő és Kudász professzor nyugállományba volt. Rövid időre utóda *Soltész* professzor lett, aki tragikus körülmények között elhunyt, s akit én követtem a klinikai vezetésben. Kudász professzor végrendeletét, szellemiségét és terveit igyekeztem szerény képességeim szerint végrehajtani, az álmait igyekeztem megvalósítani. Álma volt a klinika újjáépítése, egy új műtőblokk kialakítása. Ez sikerült. Az intézethez tartozó radiológiai diag-

Dr. Szabó Zoltán

nosztikát – ahol az első magyar komputer-tomográf és az első mágneses rezonáns készüléket alkalmaztuk – sikerült idehozunk. Az ő munkájának köszönhetően egy nagyon jól működő klinikán dolgoztunk. 1968-ban ő volt az, aki a szívátültetést – mikor Barnard elvégezte – mindenképpen forszírozta. Huszonöt évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy az ő végrendeletét végrehajtsam, és 1992-ben elvégeztem az első szívűműtétet *Schwarz Sándoron*, akiről a sajtóban hallhattak. Tíz éve ennek, és azóta jól van.

Amit nem sikerült megvalósítani, hogy a szívűsebészet Kudász professzor eltávozását követően visszatérjen Pécsre. Ezt hosszú évek munkájával sem neki, közvetve, sem nekem közvetlenül nem sikerült elérnem. A 90-es években mégis elindult a szívűsebészet a II. sz. Sebészeti Klinikán. *Korompai* professzor kezdte, aztán amikor ő eltávozott, *Papp* professzor jött. Egy iskola teremtdött Kudász által: *Gömöri* professzor Debrecenben, *Kiss Tibor* Pécsen, *Besznyák* az Onkológiai Intézetben lett vezető. *Papp Lajos* professzor határtalan dinamizmusának köszönhetően pedig elkészült a XXI. század szellemének megfelelő szívűgyógyászati klinika Pécsen. Tulajdonképpen úgy érzem, nagyon boldog lenne professzor úr, mint ahogy én is az vagyok, hogy bemehetek erre a klinikára, hogy a pécsi egyetem szívűgyógyászati klinikája meghatározó ma a magyar szívűsebészet területén.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, most, Kudász professzorra emlékezve, 1981-es halála után feltehetjük magunknak a kérdést, hogy mi marad meg az ember halála után az utókor számára. *Petőfi* azt írja, hogy csak annyi az élet, mint futó felhő árnya a folyón, mint tükrön a lehelet. Valóban, mi marad meg az emberből? Látszólag semmi. De ez az ellentmondás nagyon látszólagos, és nagyon szomorú lenne, ha így lenne. Nem így van. Tulajdonképpen az a segítség, az a példa, amelyet Kudász professzor is adott másoknak, az a munka, amit a magyar szívsebészet érdekében ki-

fejtett, nem hagyhatja, nem hagyta érintetlenül társadalmunkat. Nemcsak mi, tantványai, tisztelői, hanem az egész Magyar Szívsebészeti Társaság is minden évben megemlékezik róla. A pécsi klinika alapított egy emlékrmet, amit most már hosszú évek óta a Magyar Szívsebészeti Társaság minden évben odaítél valakinek, egy jeles képviselőnek, aki emlékező előadást tart nem csak saját munkájáról, hanem Kudász professzorról. Mutatja az Önök kezdeményezése, hogy itt is emlékeznek, az ő múltjáról és a régi időkben végzett munkájáról. Tehát itt, a Pécsi

Egyetemen sem vész el emléke.

Nagyon köszönöm, hogy emlékezhettem mesteremre és ezzel a virággal szeretnék visszaemlékezni az egyetem megtestesítőjére, létrehozójára, gróf *Klebsberg Kunora* is. Köszönöm!

Dr. Szabó Zoltán
emeritus professor

(Elhangzott a gróf Klebsberg Kuno Alapítvány és a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kara által szervezett, A pécsi egyetem nagy professzorai (VI.) előadássorozatán, 2002. április 5-én.)

Fotó: ifj. Vadász István

Losonczy István, a filozófus jogtudós

LOSONCZY ISTVÁN† szerencsés és szerencsétlen csillagzat alatt született egyidejűleg.

Szerencsés csillagzat alatt, mert már korán maga mögött tudhatta *alma materének* ösztönzését, hívó szavát, tanárainak számos kimagasló hallgatójának vonzását, egy igényes, sok karú egyetemen pályatársak és példaképek közvetlen társaságát, irodalmi, zenei, képzőművészeti, sőt természettudományoktól a teológiáig, szelemtudományoktól a jogig, közgazdasáig, kisebbségkutatásig terjedő erjedés, a folytonos megújulásra s teljesítményre készítetés szerénységre és elszánásra egyszerre ösztönző szellemi-erkölcsi kihívását. Boldog korban látott napvilágot, mert bár felcseperedése éveiben tanúja lehetett háborúba sodródásunknak, az ország megszállása, bolsevizálása szégyenének, a baranyai háromszög ügyében is a rózsaszínű republikanizmus fékevesztett gyűlölködését doktrinerizmusba rejtő nemzetarulásnak, majd feldaraboltságunk és nehéz újrakezdésünk után az Amerikából ránszakadt válságnak, végül alig egyetlen évtizeden belül a megismételt újrakezdés felszabadító mámorának – mégis, Pécsre vetve tekintetünket, saját generációnk tapasztalataival összevetve hallatlan energiával pezsgő szellemi burjánzásról s újjáépülésről kell számot adnunk. Hihetjük:

mindennek mélyén hit és akarat munkált, az ember dacolása sorsával, hogy úrrá kerekedjék felette. Hagyomány, erkölcs, transzcendencia háborítatlanul bábáskodhatott, de ugyanezen szellemi újjászületés részeseként volt ott *avantgarde*, alkotó képtel, s az elrugaskodásban tagadás, az újítás dühének vállalása is. Egyetemi folyóirat, tudós kiadványsorozat hasábjain egyaránt gyökerek keresése, az újrafelfedezés öröme társult a jövő tágranyílt tekintetű fürkészése s benne egy felelős szerep vállalása igényével. Röviden hát, polgárjogot nyert a szellem embere Pécsen† – egyetemen, szeminárium és könyvtár hívős termében, szerkesztőségben s műteremben, templom és színház tágas terében.

Tárgyszerű világunkban egy *curriculum vitae* ma már csakis száraz, pontos adatsorból állhat. Részteljesítmények sorára szabdalt egyedi exhibicionistákként persze magunk is tudjuk: minden cselekvésünkben, ösztönzésünkben múlt és jelen találkozik, s mindebben nevelőink, társaink vívódásai és erőfeszítései, mások életének, vonzalmának, értékeinek, értelemkutatásának, önkifejezési törekvéseinek mintaként megőrzött emléke. Boldog lehet hát az, kit kora emelt, és nem nyomorított.

*

Szerencsés csillagzat vonulhatott az égen LOSONCZY ISTVÁN felett, mikor a gazdasá-

gi válság hatásaiból kilábalás megnyomórító időszakában egyetemvégzésétől alig másfél évre tanársegédi kinevezést nyer, két félévnyi egyetemi továbbképzés résztvevője lesz Bécsben, s noha hivatása egyértelmű választhatóságáig még néhány év miniszteriális feladatvállalása közbeiktatódik, huszonkilenc éves korában mégis habilitál, és kormányzógyűrés avatásától nyolc évre, harminckét évesen rendkívüli tanár, az *Institutum philosophiae iuris* vezetője a M. Kir. Erzsébet Tudományegyetemen. Jogi stúdiumaiban már ekkor két paripát nyergel (ami persze csak nálunk volt feltűnő, ám mindennapos a német nyelvterületen s szerte a nagyvilágban): a jogbölcsezetét, amelyre kinevezték; de a büntetőjogét is, amiből habilitált, s amelynek körében mesterét, a jog filozófiai művelésében is előjáró IRK ALBERTET betegsége idején előadóként helyettesítette.

Ha ad egyik kezével az Úr, tán el is vesz a másikkal. Mert tanári kinevezése első évtizedében le is zárul LOSONCZY ISTVÁN jogbölcselet élete: hazánk másodjára is világháborúba sodródik, szövetségesétől megszállása bábkormány hatalmi tobzódásába torkollik, vesztessként országunk a Vörös Hadsereg hadizsákmánya lesz, s átmeneti látszatdemokráciája hosszú évtizedekre moszkovita sztálinizmussá korcsozul. Mégis, mindebben cserencsés tán,

† Vö. a jelen szerzőtől LOSONCZY életrajzi vázlatát és bibliográfiáját in Losonczy István *Jogfilozófiai előadások vázlata* szerk. Varga Csaba (Budapest: Szent István Társulat 2002), 13-18. ol. [Jogfilozófiák], valamint in István Losonczy *Abriß einer realistischen recht-sphilosophischen Systems* hrsg. Csaba Varga (Budapest: Szent István Társulat 2002) [előkészületben] [Philosophiae Iuris].

1 A megelőző kort illető egyfajta kontrasztként lásd a jelen szerzőtől „Somló Bódog esete a pécsi jogakadémiával” *Jogtudományi Közlöny* XXXV (1980) 8, 543-546. o.

hogy a szerencsétlenségbe fordulás csilagzatváltása több évet vesz igénybe, s eközben zavartalanul formálódik LOSONCZY életművének megalapozó része (amiről későbbi kutatások akár kideríthetik, hogy második részénél netalán súlyosabbnak is bizonyult).

Költészettől zenéig, irodalomelméletől orvostudományig, kortárs filozófiától nemzeti sorskérdésekig ível érdeklődése. Kapcsolatai szerteágazóak Bécstől Rómáig, s személyes barátságai is a fővároson keresztül Szegedig. Művészek (mint a költő WEÖRES SÁNDOR² vagy később a hegedűs TÁTRAY VILMOS), teológusok (mint a dominikánus természetjogász HORVÁTH SÁNDOR), filozófusok (mint a katolikus kommunistaellenes emigráció egyik legkiválóbbjává emelkedett HANÁK TIBOR), természettudósok (főként a társakról elméleti orvosprofesszorok) társasága, otthonában pedig dolgozószobájának meghitt könyvtári csendje segíti feltöltődését. Szakmájában leginkább a szegedi HORVÁTH BARNÁVAL s tanítványa BIBÓ ISTVÁNNAL való érintkezéséről tudunk. Ilyen sodró környezetben, országos fellendülésben mégis leginkább magányára kell felfigyelnünk, amit persze esetleg pusztán útkeresésének ígérete vagy dacossága, avagy bizonyítási kényszere mutatott ilyenként. Mindenesetre témaválasztása sem a Budapesten regnáló nagyívű MOÓR GYULÁHOZ, sem a BIBÓ, SZABÓ JÓZSEF és VAS TIBOR tanítványokkal szegedi iskolát építő HORVÁTH BARNÁHOZ nem közelítette. A nemtevés kauzalitásában rejtező lételméleti feladványát³ egyfelől, a funkcionális fogalomalkotás lehetőségének újkantianus latolgtatását,⁴ másfelől bizonyosan nem a jogtudományi gondolkodás fősodrából merítette – mégis érezhető töprengése, hogy olyasmire bukkanjon, ami parcialitása ellenére hallatlan, egyedülálló, s aminek örvén nemcsak oroszlánkörmeit élesítheti, de a látszólagos efemériából

ARKHIMÉDESZI sarokpontot kovácsolva a KANT nyomán járó egész európai tudományos megállapodottságot kiforgathatja eddigi valójából. Mindkét művének közös éthosza a hiedelmekkel, problémátlanként fogadott elméleti alapfeltevésekkel leszámolás. Ugyanaz a száraz, de vaslogikájú fogalmi építkezés követel itt érvényesülést, mint amit hideg értelemként már habilitációjakor is szóvá tett IRK,⁵ 1948. évi kéziratosszézésében pedig úgy jelenik meg, hogy számol ugyan értékekkel, de bármiféle transzcendenciára vagy hitből fakadó meggyőződésre hivatkozást kutasít a teoretizálásból. Olybá tetszik, mintha már első írásaiban hozzáfogott volna egy „realista” jogfilozófia alapvonalainak⁶ megírásához. Jogbölcseleti pályafutását mindenesetre rangos nemzetközi fórumon tudományelméleti problémafelvetéssel⁷ kezdi s egy tankönyvvé nem érlelődő – a sors fintora folytán befejezetté sohasem lett – rendszeres előadás könyvméretű vázlatával⁸ fejezi be.

Ígéretes kezdés excentrikus kirándulással, s kényszerű befejezésként egy meggyőzően józan logikával építkező, s bár a két háború közti korban gyökerező,⁹ mégis bárminemű túlzástól hűvösen tartózkodó – „realisztikus” – rendszeresség. A magányosságon túl egyfajta talány is felsejlik itt, hiszen aligha következtethető ki akár e néhány publikáció ívéből, akár ránk maradt összszézésében elvégzett mérték-tartó részszézéséből, hogy milyen irányban s mely részvonatkozásban folytatta volna tanulmányait.

Feltűnő, hogy szakmai kortársaival, elődeivel milyen tartózkodóan bánt: jószerevével mintha nem is léteztek volna. Avagy mintha rendkívüli tudatossággal már első pillanatban tervezni kezdte volna tudós életét, munkásságát, egy lenyűgözőnek remélt pályáiv előrekalkulált elemeiként mindennapjai – amiben minden mozzanat célszerű, mert egy távlati összképben ku-

mulál. Miközben nem kevésbé figyelemreméltó társak (mint az alig néhány évvel fiatalabb BIBÓ) róla írtak, ő ezt nem viszonozta. Mintha helyét közvetlenül egy németajkú Közép-Európa összegyeteremes tudásbirodalmában kereste volna, nem bíbelődve egyéb perifériák nekirugaszkodásával. Mit érzett magában? elkészttséget? vagy éppen úttörésre elszánttságot? Nem tudhatjuk; mégis, talán leginkább egy megkészttségből fakadó fundálás szükségének tudatát. Mindenesetre, a később önmagát is páncéljába záró elefántcsonttorony mintha az indulás pillanatától saját műveként emeltetett volna.

Kora filozófiai légköréből adódott természettudományos ihletésű s módszerességű látásmódjának igényessége, nagyjából az alaklélektan filozófiailag és módszertanilag is úttörő térhódításával egyidejűleg a *henid* fogalmi előfeltételeknek biztosított kitüntetett hely,¹⁰ valamint a jogösszetevőinek és hatágyakorlása mechanizmusának az egyes létrétegekkel korrelált levezetése. Oly szikáran egyértelmű ez az antologizálás, hogy már-már banalitás benyomását kelti. Mégis lázadás: szemben a kategoriális gondolkozással, mely fogalmi különemúségeket könnyedén egyenmúsító nyelvi-logikai pozíciókba tud helyezni s ezzel megtéveszteni, LOSONCZY egy mindennapi létevényekből indító, elemi szintről megkísérelt teoretikus rekonstrukció igényét jelzi. Ezért is nyitott ma – s történelmietlensége dacára fontos számunkra – a kérdés: vajon milyen irányba fordult volna jogbölcseletünk, ha LOSONCZY realizmusának megadatik az esély, hogy kiérlelt monografikus megfogalmazásban öltön testet, konfrontálódva – és vitákat kavarrva – a székesfővárosi professzor mellett SCHOLZ KORNÉLTÓL asszisztált, a már említett szegedi iskolát a fiatal, ám ígéretes BOLGÁR VERÁVAL is erősített, valamint kívülálló szerzőktől (így HORVÁTH SÁNDORTÓL vagy HEGEDŰS JÓ-

² Vö. a jelen szerzőtől „Weöres Sándor ifjúkori versei és a szépről írt okfejtése Losonczy István hagyatékában” *Holmi* VII (1995. augusztus) 8, 150-154. o.

³ *A mulasztás I: A mulasztási bűncelekmény okozatossága* (Pécs: Dunántúli Egyetemi Könyvkiadó 1937) 240 o.

⁴ *A funkcionális fogalomalkotás lehetősége a jogtudományban* (Budapest: Királyi Magyar Egyetemi Nyomda 1941) 141 o.

⁵ Id. Vargha László in *Fejezetek a pécsi egyetem történetéből* szerk. Csizmadia Andor (Pécs 1980), 183-185. o.

⁶ *Abriß eines realistischen rechtsphilosophischen Systems* [gépirat] cca. 5 ív (1948) [vö. még a †-jegyzet második tételével].

⁷ „Über die Möglichkeit und den Wissenschaftscharakter der Rechtswissenschaft” *Zeitschrift für öffentliches Recht* XVIII (1937) 2, 145-194. o.

⁸ *Jogfilozófiai előadások vázlata* [könyvomat] (Pécs 1948) 57 + 43 + 81 + 10 o. [vö. még a †-jegyzet első tételével].

⁹ Vö. némely teoretikus, egyben ideologikus hívószó ma értelmezhető elméleti felfejtésére Cserne Péter „Az univerzalizmus partikularitása: Losonczy István »A mulasztási bűncelekmények jogellenességének problémája az univerzalizmus szemszögéből« című művéről” [eredetileg PPKE JÁK doktori iskolai dolgozat (Budapest 2001)] in *Jura* [előkészületben].

¹⁰ Posztumusz összszézés – a †-jegyzet első tétele – szerint „[A] *henid* tudattartalom – esetünkben: logikai előfeltétel – bár ott lappang értelmünkben, de nem világos, kifejezett módon, tehát nem logikai ítélet alakjában.” (60. o.) „[L]ogikai *a priori* elemek [...], amelyek többnyire nélkülözök a [kifejezett] logikai alkatot s nagyon gyakran nem is tudatosak, tehát – OTTO WEININGER kifejezésével élve – »*henid*« állapotú értelmi jelenségek.” (247. ol.)

ZSEFTÖL) is képviselt szakmai gondolattal.

*

Alig negyven éves LOSONCZY ISTVÁN, amikor professzori életében váltásra kényszerül. A nemzeti sorsunkat fél évszázadra balvégzetbe sodró szovjet megszállás kommunista hatalomátvételben, fizikai és intellektuális terrorban kulminál. Az 1919-es LENIN-FIÚKNAK a pécsi egyetemet megszálló utódai tisztogatnak ekkoriban úgy, hogy (mára demokrata világpolgárivá légiessedő) egykori zsoldoslihegésüket tisztességes polgár alig – legfeljebb megfélemlítetten – élhette túl. LOSONCZYVAL együtt örvendhetünk annak, hogy szerencsével járhatott a szerencsétlenségben, s elkerülve az adminisztratív eltávolított MOÓR, BIBÓ és SCHOLZ, az országból menekülésre kényszerített HORVÁTH, HANÁK és BOLGÁR, a bebörtönzött SZABÓ, vagy közvetlen kollégái köréből a deklasszáltak létbizonytalanságába nyomorított CSEKEY ISTVÁN és BÖLÖNYI JÓZSEF alkotmányjogász, WEIS ISTVÁN szociálpolitikus és mások sorsát, néki sikerült egyik lábáról a másikra állva megelőznie kiséprűzését.¹¹

Büntetőjogász lesz hát. Vállalja államvizsgás alaptárgyának oktatási és tankönyvi¹² feladatait, tanszéke s hallgató-sága tudományos irányítását. Szerencsés abban is, hogy régi érdeklődését kutatóként folytatni tudja, hiszen változatlanul a büntetőjog filozófiája körében maradván, most az alanyiság s a tettezhöz kapcsolódás jobbára tisztán elméleti kérdéseit¹³ tárgyalja. Ettől kezdve kizárólag a büntetőjogászok szakmai közösségébe illeszkedhet bele, amiben korai akadémiai kandidálásával, kari interdiszciplináris tudományos viták kezdeményezésével, diákköri munkára serkentő presztízsével magának és egyetemének is országosan előkelő pozíciókat szerez. Egyidejűleg még e társaságban is mindvégig kívülálló marad, amennyiben megőrzi a voltaképpeninek tekintett büntetőjogtól – a különös bűncselekménytől, vagyis a klasszikus pozitivistikus-dogmatikai elemzésektől – tartózkodó különállását.

*

Emlékezetemben – bár az ifjúkor eszmélődésének sajátos hangsúlyaitól is nyomatókosítottan – egy feltétlen polgár képe él, aki a különcségig óv mindent, ami magánszférája: értékeit, gondolatait, stílusát, ezek magatartásban megnyilatkozását s tárgyasodási formáit. A berendezkedett „ők”-kel szemben mindez a „mi” különállásának félreérthetetlen jelzése – még akkor is, ha általános normaként másoknak mintául nem szolgálhatott. A külvilágot magából kizáró visszavonultsága, elfojtottsága őt ugyan az empatikus közösség melegétől megfosztotta, de egy derékbatört, mégis jövőt ígérő múlt élő szimbólumát testesítette meg a jelen silányságával szemben. Az utókor bilincsektől szabadult bölcsessége mondathatja csupán: kár, hogy a szembenállás tényén túl nem közvetíthetett tanítványok sorát nevelő, valóban emberformáló tartalmat. Kár, hogy otthoni könyvtárszobájában napjait egykor elmélyült munkával töltő fiatal professzorban kialakult érdeklődés, műveltség, olvasottság, elmélyülési készség, elemző tehetőség, szigorúság és kitartás a pálya megtörését követő három évtized során – a régi-új szakmai kvalitás országosan elismert nagyságán s egyes művein túl – nem hozza létre azt a (feltétlen bizalmat, társadalmi megrendelést s emberi melegséget a háttérben egyként előfeltételező) nagyívű életművet, amiről élete első felében álmodhatott. Szomorú újból rádöbbenünk arra, hogy amiként az ILLYÉSI zsarnokságban¹⁴ sincs, ki ne szem lenne a lánconban, ugyanúgy egy pusztításban sem csak a pusztított pusztul, de az is nyomorodik, akinek sikerül egy hányódó roncs peremén megkapaszkodnia. Az pedig, hogy mibe vonulhat vissza, milyen a csigaháza, mekkora hite van és mibe veti azt, a *bibliai* LÁZÁR módjára miféle küldetéssel és életigenlő erővel – mindez, mint személyességünk visszavonhatatlan, az utókor bölcselkedésétől hitelesen fel nem fejthető magja, csak ritkán tartozik a külvilágra.

Aki hallgatója volt, megtisztelőnek érezhette. Aki szót váltott vele, elvből, komolyságból, következetességből, mélyen-

látásból, rend igényéből kaphatott ízelítőt. Abban, amit a rómaiak *ars*ként mesterségnek s egyben művészetnek tekintettek, tudományt látott. Abban pedig, ami tudomány, csendre, alázatra, gondolkodásra, tanulásra, erőfeszítésre szólított. A legtöbbet s legjobbat közvetítette abból, amire egy professor egyáltalán hivatott lehet. S ezt olyan időben, körülmények közt és ellenére tette, amikor egy meghaladottnak kikiáltott múlt avittságát, már-már lappangó rendszerellenességét bélyegként homlokára sütve ez volt a leginkább megvetett, beérkezést s evilági sikereket éppen nem ígérő válasz. Generációk számára ezért a mindenek ellenére talpon maradás, megmaradás, mégis múltból mába ívelő folytonosság jelképe lett és maradt. Hőse egyetemének, mely egykor *alma matere* volt.

Ami munkásságát illeti, orvostudományi tanulmányok végzésére harminchat évesen érlelődött elhatározása, már büntetőjogásként a determinizmus és indeterminizmus, illetőleg a bűnoktan kérdéseinek filozófusok, biológusok, fiziológusok társaságában körbejárása, a biológiához és orvostudományhoz töretlenül fűződő¹⁵ s a büntetőjogi okozatosság iránt hatvan évesen újrafogalmazott érdeklődése mégis azt látszik sejtetni, hogy „realizmusa” ontologizálást takart, amelynek keretében gyermekkori vonzalmaktól is erősítetten első-sorban az élettelen és élő természet szétválasztásával, az élön belül pedig a sajátosan emberi felé közelítő létrétegek¹⁶ különválasztásával igyekezett az emberben az önmagának, közösségének s Istenének egyaránt felelős lényt, a bennünk megbúvó szellemi-erkölcsi minőséget specifikálni.

Ha pedig e „realizmust” egyúttal a hagyományos idealizmus és materializmus pozícióinak szintézisben meghaladása kísérleteként értékeljük,¹⁷ úgy láthatjuk: nemcsak korszerű volt, de szándékában ma sem meghaladott. Hiszen kérdésfeltevéseink ma is gyakran változatlanul egykor elfogadott gondolkodási sémák avult előítéletességét tükrözik,¹⁸ társadalmi berendezkedésünk, politikai filozófiánk s jo-

¹¹ Országosan is kevesen menekülhettek ilyen átváltozás árán, mint például a Pázmány Péter Tudományegyetemről ismertem még MÓRA MIHÁLYT, kanonistából eljárásjogásszá váltva.

¹² *Magyar anyagi büntetőjog és Szovjet büntetőjog és eljárás* (Pécs 1951) 268 + 9 o. és 148 o., majd ezek évről évre újjáformált, később társszerzőssé továbbfejlesztett számos változata.

¹³ *A tettesség, ill. A tettesség és részesség a büntetőjog rendszerében* (Budapest: Közgazdasági és Jogi Kiadó 1961, ill. 1966) 203, ill. 421 o., valamint „A korlátozott beszámítási képesség néhány kérdése...” in *Jubileumi tanulmányok II* (Pécs 1967), 233-268. o.

¹⁴ Illyés Gyula *Egy mondat a zsarnokságról* (1951).

¹⁵ „A biológia és az orvostudomány fejlődésének hatása a büntetőjogra” *Gazdaság- és Jogtudomány VII* (1973) 1-2, 159-183. o.

¹⁶ A †-jegyetben megjelölt posztumusz munkáiban, mint ismeretes, létrétegekként (1) fizikai, (2) kémiai, (3) biológiai, (4) pszichikai, (5) szociális, (6) kulturális, valamint – elvi lehetőségként – (7) természetfölötti jelenségeket különböztet meg egymástól.

¹⁷ Szotáczy Mihály in *Fejezetek a pécsi egyetem történetéből*, 115. o.

¹⁸ Vö. pl. a jelen szerzőtől *Előadások a jogi gondolkodás paradigmáiról* (Budapest: Osiris 1999) 388 ol [Osiris könyvtár: Jog].

gi igyekezetünk olykor tisztázatlan, előfeltevéseiben bizonyosan elégtelen antropológiai előfeltevésekre épül,¹⁹ s ha épp az emberkép természettudományos és teológiai látásmódjának békítési kísérleteire gondolunk, ma is láthatjuk, hogy olykor még egy kiterjedt életmű lenyűgöző teljesítménye s hitelessége sem tudja feltéle-

nül biztosítani a problémátlanságot.²⁰ Tudva, hogy a korszaka általában is a jogbölcseleti szintéziskísérletek kora volt,²¹ máris láthatjuk, hogy miközben a jogbölcselelő LOSONCZY érdeklődése elvont, természet-tudományos egzakttságot sejtető formákban az elérhető legbiztonságosabb meg-alapozásra vágyott, egyszersmind felcsil-

lantotta egy közvetlenül humánus, értékek felé nyitott teoretikus válasz lehetőségét is.

Varga Csaba

A szerző tudományos tanácsadó (MTA Jogtudományi Intézet) egyetemi tanár; jogbölcseleti intézetvezető (Pázmány Péter Katolikus Egyetem).

¹⁹ Vö. pl. az atomizáló individualizmus tekintetében Robert Nisbet *The Quest for Community* (San Francisco: ICS Press 1990), a liberalizmus s az emberi jogok mozgalmi ideológiája kapcsán pedig Frivaldszky János „Az emberi jogok radikális politikai használatában rejlő veszélyek a jogfilozófia elméleti szemszögéből” [előadás a Faludi Ferenc Akadémia, az OCIPE Magyarország és a Barankovics Akadémia Alapítvány konferenciáján 2002. március 1-én a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Allamtudományi Karán, kézirattal]. Gondolati keretként lásd a jelen szerzőtől „Önmagát felemelő ember? Korunk racionalizmusának dilemmái” in *Sodródó emberiség* Tanulmányok Várkonyi Nándor: Az ötödik ember című művéről, szerk. Mezey Katalin (Budapest: Széphalom Könyvműhely 2000), 61-93. o.

²⁰ Vö. pl. TEILHARD DE CHARDIN esetét.

²¹ Elég itt csupán HORVÁTH BARNA színoptikus látásmódjára, avagy SZABÓ JÓZSEF teoretizálására gondolnunk.

LOSONCZY ISTVÁN professzor (1908 – 1980) a szubjektív emlékezés tükrében

Nagyon köszönöm Elnök Asszonynak, Dékán Úrnak és Varga Csaba professzor úrnak, hogy édesapámat és munkásságát alkalmasnak találták arra, hogy az egyetem híres professzorai között ismertetésre kerüljön. Külön is köszönöm Varga professzor úrnak, hogy bár nem is ismerte őt annyira mélyen és közelről, mint sokan itt a teremben, mégis óriási lelkesedéssel gyűjti elsősorban a szellemi hagyatékát, és vállalta, hogy a mai rendezvényen a munkásságát ismerteti.

Édesapám 1908-ban született Dombóváron. Édesapja egyszerű családból származó tehetséges ember volt. Érettségizett,

később pedig állomásfőnök lett egy nagy forgalmú állomáson, Dombóváron. Itt dolgozott élete jelentős részében, mint a szigoráról és nagy szaktudásáról ismert, híres állomásfőnök. Fiát, édesapámat ugyanilyen nagy szigorral nevelte. Aki a családban a szívet képviselte, az a nagymamám volt. A nagymamám sajnos egészen fiatal kora óta súlyosan tbc-s beteg volt, így nem érthette meg, hogy az édesapámat jogászdoktorrá avassák. Édesapám pályafutását egész életében a kettősség hatotta át: nagyon jó értelemben vett, erőteljes apai szigor és anyai kényeztetés. Ez a kettősség meglátszott rajta egész életében.

Édesapám a csurgói gimnáziumban végezte középiskolai tanulmányait. Ez nagyon jó nevű református reál-gimnázium volt. Az akkori elemi iskola első osztályától kezdve, végig a gimnáziumban is minden vizsgáját kitüntetéssel tette le. Emellett azonban a sport iránt is mindig nagy érdeklődést tanúsított. Ő maga nagyon jó testalkatú, kifejezetten sportos küllemű férfi volt, aki középiskolás korában tornaversenyeken vett részt. Később aztán ezt nem folytatta, de a sport iránti érdeklődése egész életében megmaradt, és mindig igyekezett karban tartani magát. Érettségi után az elé a dilemma elé került, hogy hol folytassa tanulmányait. Szíve szerint orvosnak ment volna. Abban az időben azonban ez nagyon drága volt. Ezért nagyapám azt tanácsolta neki, hogy menjen inkább a jogi karra, mert ahhoz nem kell

olyan sok pénz, és az könnyebben elérhető volt számukra. Így aztán jelentkezett Budapestre, a Pázmány Péter Tudományegyetemre, ahova fel is vették és négy félévet ott le is hallgatott. Az első és a második alapvizsgáját is kitüntetéssel tette le. Ezt én is most tudtam meg: a jogi karon abban az időben több vizsgát tettek le egyszerre, és az bizony elég nagy dolog volt, ha ezt valaki egyhangú kitüntetéssel tudta megcsinálni. A második év után azután jelentkezett Pécsre, mert ez közelebb volt a szüleihez, elsősorban a beteg édesanyjához, akik változatlanul Dombóváron laktak. Harmadik évre aztán Pécsre iratkozott

be, itt tette le, szintén kitüntetéssel a harmadik alapvizsgáját, majd itt fejezte be az egyetemet.

Az egyetem ilyen módon való befejezése alkalmat adott arra, hogy az egyetem akkori rektora kérvényezze, hogy őt „**sub auspiciis gubernatoris**”, azaz „**kormányzógyűrűvel**” avassák jogászdoktorrá. Ez abban az időben nem volt, és manapság sem nagyon gyakori esemény, tehát ez nagyon nagy dolognak számított. Ünneplés keretében zajlott az egész ceremónia a régi, Rákóczi út 80. alatti aulában. Még az utca is tele volt emberekkel, akik között sok vasutas volt, akik nagyapámnak voltak a kollégái. (Azelőtt a vasutasok nagyon összetartottak és büszkék voltak arra, hogy a vasútnál dolgoznak.) Szerették és becsülték a főnököket, örültek a fia sikerének és ezért édesapám avatására is elkísérték nagyapámat. Ezen kívül természetesen a város előkelőségei, a főispán, az alispán, az egyházi vezetők és az egyetem egész vezérkara ott volt ezen az avatáson. Budapestről *Szili Kálmán* államtitkár érkezett, aki hozta a kormányzógyűrűt. Szili Kálmán ezt ünneplés beszéd keretében adta át édesapámnak. A beszéd megjelent az akkori Napló című dunántúli napilapban, az események leírásának egy egész oldalt szentelve, amelyeken részletesen leírták a ceremóniát. Szili Kálmánon kívül beszélt az egyetem rektora és a jogi kar dékánja. Majd természetesen édesapám válaszolt, megköszönte ezt a nagy megtiszteltetést és átvette a gyűrűt. Utána vacsorán látták vendégül őt az előkelőségekkel együtt, majd pedig később Budapesten a kormányzó a családjával együtt külön fogadta és gratulált neki. Ez az esemény úgy gondolom meghatározó volt egész életében. Édesapám kormányzógyűrűs avatásáról szóló oklevele, a gyűrűvel együtt most az egyetemi múzeumban van kiállítva.

Ezen nagy kitüntetés és siker ellenére akkor azonban ún. „ÁDOB”-os világ volt Magyarországon és édesapám egyszerűen nem kapott állást. Elment Dombóvárra ügyvéd-gyakornoknak, majd Budapestre, ahol megtanult gép- és gyorsíró, és ezekből is szerzett bizonyítványt. Azután 1934-től itt Pécsen helyezkedett el, a büntetőjogi illetve jogfilozófiai tanszéken, ami egy tanszék volt annak idején. Ezt *Irk Albert* professzor vezette, akit ő mindig nagy mesterének tartott és nagy szeretettel emlékezett vissza rá egész életében. Itt díjtalan tanársegédi állása volt. Ez volt az oka annak, hogy nem tudott megnősülni égé-

szen 1937-ig. De közben egy évre szóló ösztöndíjat nyert Bécsbe, a gróf *Klebsberg Kuno* által alapított Collegium Hungaricumba. Ez egy másik döntő mozzanat volt az életében. Bécsben nagyon sokat dolgozott, általános jogi kutatásokat folytatott, és jó kapcsolatokat alakított ki *Alfred von Verdross*, *Stephan Veroszta*, illetve az olasz *Giorgio del Vecchio* professzorokkal, akikkel a kapcsolat a későbbiekben is fennmaradt. 1935 és 1937 között fizetést ugyan nem, de más ösztöndíjat is kapott, ez egyszer 400, majd 800 pengő volt egy évben, ami nem volt azért kevés pénz, de ezen túlmenően természetesen a szülei tartották őt el, másképp nem tudott volna megélni.

1937-ben addigi tudományos munkássága alapján kérte magántanári habilitációját. A munkássága ebben az időben már igen figyelemre méltó volt. Ebben az időben, 1937-ben jelent meg egy osztrák folyóiratban egy jelentős műve, illetve a **Mulasztás** című könyve is, amely úgy tudom, hogy ma is nagyra értékelt alkotás. Ezek alapján kérte magántanári kinevezését. Ezt meg kellett védenie, úgy mint korábban a kandidátusi disszertációt vagy most a PhD-t. A címe „**A mulasztási bűncselekmény okozatosságának és büntetőségének összefüggése**”. Az előadás nyilvánosan meg volt hirdetve és az ifjúságot is meghívták rá. Természetesen a tanári kar bírálta el a munkát. Ez a mű olyan volt, hogy nem volt kétséges: megkapja a magántanári kinevezést. Így aztán még ebben az évben, tehát 1937-ben magántanárként nevezték ki. 1937-től visszajárt a Pécsi Egyetemre és rendszeresen tartott előadást a hallgatónak jogbölcseletről és büntetőjogról is. A hallgatók 8 évvel később állították össze és adták ki az előadásait, és ez hosszú ideig alaptankönyvként szolgált.

A következő jelentős fordulat az volt az életében, amikor álláshoz jutott. Ez egyáltalában nem volt egyszerű, annak ellenére, hogy mindenhol ismerték. Akkoriban az elcsatolt részekről Magyarországra áramlott nagyszámú értelmiségi és a világgazdasági válság miatt is egyszerűen nem lehetett állást kapni. Végül is az segített, hogy anyai nagyapámnak volt egy összeköttetése Pesten, aki megfelelő helyen fel tudta hívni a figyelmet arra: itt van egy kormányzógyűrűvel avatott doktor, aki három vagy négy éve nem tud álláshoz jutni. Ekkor kapott a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban 1937-ben először tanügyi segédfoglalmazói, majd 38-ban fogalmazói, 39-ben pedig minisztériumi segéd-

titkári állást. Ez az utóbbi, a minisztériumi segédtitkári állás rangos munka volt, ugyanis *Hohman Bálint* törvényelőkészítő bizottságában komolyan használták a szaktudását. Ebben az évben a szüleim össze tudtak házasodni és Budapesten telepedtek le. Édesapám közben természetesen lejárt oktatni a pécsi egyetemre. 1940. október 19-én egyetemi nyilvános rendkívüli tanári kinevezést kapott a jogbölcseleti tanszékre, az országban a legfiatalabbként. Ekkor még csak 32 éves volt. 1940-től 49-ig jogfilozófiát oktatott, jegyzetet írt. Ifjúkori barátságot ápolt *Bibó Istvánnal*. Budai lakásukban, édesanyám elmondása szerint, sok estét vitatkoztak át, vele és az idősebb jogszociológus *Horváth Barnával*.

1941-ben szüleim leköltöztek Budapestről Pécsre. Ebben az évben megszülettem én, majd egy év múlva öcsém, István. Fia születése különösen nagy büszkeséggel töltötte el. Nagy lakásban laktunk, a Mecsek utcában, melyben neki egy elkülönített dolgozószobája volt; oda mi gyerekek nem nagyon mehettünk be, vagy csak előzetes megbeszélés után, mert ott állandóan dolgozott. Vagy bent volt az egyetemen és ott dolgozott. A tudományos munkát minden körülmények között rendkívül komolyan vette, és abban semmi által nem hagyta magát megzavarni.

Már említettem, hogy elsősorban orvos szeretett volna lenni. Amikor idejöttek Pécsre, itt orvoskar is volt. Neki nagyon sok barátja volt az orvoskaron, na meg persze a jogi karon is. Nagy társadalmi életet éltek, az orvoskar és a jogi kar professzorai összejártak. *Méhes Gyula*, *Lajos László*, *Lissák Kálmán*, *Kudász József*, *Vereby Károly* például nagyon jóban voltak vele. Sokat vitatkoztak és beszélgettek a filozófia iránt érdeklődő, nála lényegesen fiatalabb *Grastyán Endrével*, akivel kölcsönösen nagyra becsülték egymást. Jó kapcsolatban volt *Tigyi Józseffel*, *Tigyi Andrással*, a jogi kar több professzorával, pl. *Holub Józseffel* is, aki hosszú ideig rektor is volt, valamint *Rudolf Lóránddal*. *Szentágothai Jánosék*, *Kerpel-Froniusék*, mind összejártak a szüleimmel. Egyrészt édesapámnak is jó érzéke és mély vonzódása volt a természettudományok iránt, hiszen korábban orvos akart lenni, másrészt ez a társaság is inspirálta arra, hogy 1944-ben, már egyetemi tanárként beiratkozzon az orvoskarrá. Ez mindenkiben óriási megdöbbenést keltett. De őt ez nem izgatotta, beült a padba és 4 félévén át végighallgatta az előadásokat, majd pedig vizsgál-

zott. Vizsgázott élettanból, kémiából, fizikából. Amikor azonban arra került volna a sor, hogy anatómiából szigorlatozzon, akkor megdöbbenve tapasztalta, hogy ez teljesen lehetetlenné vált. Abban az időben már a kommunista rendszerváltás volt soron. Például egy rektori ülés, amely 1947. szeptember 19-én zajlott *Lissák Kálmán* rektor vezetésével, a következő témákkal foglalkozott: 1) A koronás címer használatának eltiltása és a Kossuth címer használatának elrendelése (ez már magában hordozta a fordulat szelét). 2) Az egyetem nevének kérdése (megszűnt az Erzsébet Tudományegyetem név és Pécsi Tudományegyetem lett belőle). 3) Együtt ünnepeljéke az egyetem Pécsre helyezését 25. évfordulóját a szabadságharc 100 éves jubileumával? 4) Egyetemi tanárok lehetnek-e egyetemi hallgatók? – ez a kérdés váltotta ki a legnagyobb vitát, és ez szólt az apukámról. A döntés természetesen nemleges volt. De ez nem a jogi kari vagy az orvoskari professzorokon múlt, mert a dokumentumok szerint ők ezeket az előterjesztéseket sorra leszavazták. Kiderült, hogy ezek központi utasítások voltak, csak a demokrácia látszata miatt küldték ki a kérdéseket a pécsi egyetem három karának megvitatásra. És bár a tanári kar ellenezte a pesti politikai vezetés elképzeléseit, ennek ellenére azokat úgy hajtották végre, ahogy Pesten kigondolták. Tehát édesapám nem tehetett szigorlatot anatómiából, abba kellett hagynia orvosi tanulmányait és természetesen folytatta jogászprofesszori munkáját. Az, hogy orvosi tanulmányait nem fejezhette be, nagyon rosszul érintette őt, amit nagyon sokszor emlegetett.

1946-ban nyilvános rendes egyetemi tanárrá nevezték ki. Amikor Magyarországon a politikai fordulat megtörtént, akkor nagyon nehéz helyzetben találta magát,

mert az újkantianus jogbölcselet, amit ő oktatott addig, nem volt átváltható marxizmus-leninizmusra. De mivel korábban ő büntetőjogot is oktatott, jól jött számára, hogy 1950-ben, *Irk Albert* nyugalomba vonulása után, megürelt büntetőjogi tanszékre tanszékvezetőnek nevezték ki. Ettől kezdve csak büntetőjoggal foglalkozott. Ebben az új helyzetben egyébként hamar feltalálta magát és ő volt szinte az első az egyetemen, aki kandidátus lett. Megírta művét, a **Tanulmány a tettesség jogköriében** címmel és változatlan intenzitással folytatta tudományos tevékenységét, oktatva a hallgatókat.

Emellett felmerül a kérdés, hogy csak a szorosan vett egyetemi dolgaival foglalkozott-e? Nem! Édesapám nagyon sokoldalú ember volt. Amikor idejött Pécsre, akkor elkezdett egy mozgalmat, aminek az volt a célja, hogy az ifjúságot testileg is egyensúlyban tartsa. Vett egy kupát, amit Losonczykupának neveztek el, és versenyt indított a pécsi gimnáziumok között. A PEAC vezetése alatt a pécsi Gépipari, a Pius, a Reálgimnázium és a Ciszterci Gimnázium diákjai versenyeztek minden évben ezért a kupáért 4 sportágban: úszás, labdarúgás, atlétika, kosárlabda. Édesapám mindig részt vett a versenyeken is, kint ült a nézőtéren, a PVSK pályán, izgult, kiabált, biztatta a csapatokat és a végén átadta a kupát. Évekig volt a PEAC tanár-elnöke.

A természetet nagyon szerette. A nagyapám is vadász volt, így sokszor együtt jártak vadászni. A szüleim 1950-ben elváltak. Ez után édesapám elvette *Csécsi Nagy Éva* joghallgatót, aki később megyei tanácsvezető bíró lett és akivel 30 évig élt együtt. A találkozásaink ezután ritkábbak lettek. De azt mondhatom, hogy minden vele együtt töltött idő számunkra, öcsémrel együtt, nagyon nagy élmény volt. Mindig élveztük rendkívül széleskörű tudását és igye-

keztünk minél többet tanulni tőle. Irodalmi és más művészeti kapcsolatai is voltak. Baráti körébe tartozott pl. *Weöres Sándor*, akivel együtt lakott Pécsen a Mór kollégiumban. Egyébként ő maga is írt verseket, *Tass László* néven, néhány verse meg is jelent. A zenét illetően is roppant művelt volt. Ő maga hegedült. Később több zenesz, pl. *Tátrai Vilmos* is a baráti körébe tartozott. Az elsők között vett Pécsen mikrobarázdás lemezjátszót. Lemezei között gyakorlatilag az egész ily módon elérhető zeneirodalom megtalálható volt. Amikor találkoztunk, mindig hallgattunk ezekből egyet-kettőt és ő nagyon értően tudta nekünk elmagyarázni az éppen hallgatott zenét. De pl. a természettudományt illetően, őtől hallottam először, hogy mi az az atommag, elektron, pozitron stb. Az iskolában akkor még ezeket egyáltalán nem tanultuk. Vagy pl. kémiai képleteket rajzoltunk és egyenleteket oldottunk meg együtt. Szóval rengeteg élményt adott a vele való együttlét. És ha nehéz emberi helyzetbe kerültünk, hiszen ilyenbe mindig kerülhet mindenki, akkor annak ellenére, hogy nem éltünk együtt, számíthatunk a segítségére, amit igénybe is vettünk. 1969-ben szívinfarktust kapott, melyben a tanszéke körüli utódlási harcoknak is nagy szerepe volt. 1974-ben méltatlan helyzetbe hozták az egyetemen, ezért úgy döntött, hogy nyugdíjba megy. 1980-ban halt meg, 72 éves korában, a műtőasztalon, perforált vakbélgyulladásban.

Annak ellenére, hogy nem túl sok időt töltöttünk együtt, az ő egész személyisége, munkássága, életműve öcsémnek és nekem egész életünkön át és egész életünkre vonatkozóan meghatározó volt.

Még egyszer köszönöm a lehetőséget, hogy mindezt önöknek elmondhattam!

Dr. Losonczy Hajna
egyetemi tanár